

การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นางสาวหฤทัย จงวัฒนบัณฑิตย์

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Migrant Worker Policy Adjustment of General Prayuth Chan-o-cha's Government

Miss Haruetai Chongvatanabandit

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Politics and Governance

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
โดย	นางสาวหฤทัย จงวัฒนบัณฑิตย์
สาขาวิชา	การเมืองและการจัดการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลีมนณี)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หลักสูตร จงวัฒนบัณฑิตย์ : การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (The Migrant Worker Policy Adjustment of General Prayuth Chan-o-cha's Government) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.อนุสรณ์ ลีมนณี, 137 หน้า.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายในการค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบาย แรงงานข้ามชาติ และทำที่ต่อปัจจัยดังกล่าวของรัฐบาลในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีวิจัยเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ และ คำแถลงการณ์ของคณะรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านทางนายกรัฐมนตรีหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ภายในประเทศ แรงงาน ข้ามชาติมีส่วนให้เกิดปัญหาอาชญากรรม การค้ายาเสพติด และเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ส่วน ภายนอกประเทศ เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีการบังคับใช้แรงงานเด็ก บังคับหญิง ค่าประเวณี การใช้แรงงานทาสอันเชื่อมโยงไปสู่การค้ามนุษย์ ทำให้ถูกเพ่งเล็งโจมตี และได้รับแรง กดดันอย่างมากจากต่างชาติและองค์การระหว่างประเทศ จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้ท่าทีของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยรัฐประหาร มีฐานะเป็นรัฐชาติปัตย์ มีความคล่องตัวในการใช้อำนาจได้อย่างรวดเร็วในการแก้ปัญหา จึงให้ความสำคัญเรื่องการแก้ไขปัญหา แรงงานข้ามชาติเป็นวาระเร่งด่วน อันนำไปสู่วาระแห่งชาติอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นการลดแรงกดดัน ทั้งจากภายในและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากต่างประเทศ เพื่อสร้างการยอมรับในเรื่องการใช้อำนาจ พร้อมทั้งเร่งสร้างความเข้าใจในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อไม่ให้กระทบบรรยากาศการค้าและการลงทุน ภายหลังจากดำเนินงานตามนโยบายแรงงานข้ามชาติที่ปรับเปลี่ยนโดยรัฐบาลนี้ ทำให้สถานการณ์ การค้ามนุษย์ในปี 2559 ดีขึ้น ได้รับการเลื่อนอันดับอยู่ Tier 2 Watch List

ภาควิชา การปกครอง ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การเมืองและการจัดการปกครอง ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2560

5781061624 : MAJOR POLITICS AND GOVERNANCE

KEYWORDS: MIGRANT WORKER / HUMAN TRAFFICKING / HUMAN RIGHTS ABUSES / NATIONAL AGENDA

HARUETAI CHONGVATANABANDIT: The Migrant Worker Policy Adjustment of General Prayuth Chan-o-cha's Government. ADVISOR: ANUSORN LIMMANEE, 137 pp.

The purpose of this research is to study factors which influenced the adjustments of migrant worker policy under the government of General Prayuth Chan-O-Cha. The reactions taken by the government to address these factors are also studied.

Qualitative research method, which based on academic papers, research papers and the official statements of the Government, is used for this research.

The research indicates that both internal factors within the country and external factors outside the country influenced the adjustments of migrant worker policy. For the internal factors, migrant workers contributed to the crimes, drug trafficking and threats to national security. For the external factors, human rights abuses, forced child labors, forced prostitutes and slave labors in Thailand were linked to human trafficking, which led to criticism and pressures by foreign and international organizations. From these factors, General Prayut Chan-o-cha, who came to power through a political coup, reacted rapidly to the issues using his political status and power. As a national agenda, he emphasized the urgency of migrant workers issues, leading to concrete adjustments of migrant worker policy to reduce pressures from both within the country and outside the country and to establish acceptance of the power coming from the political coup. Furthermore, the adjustments of migrant worker policy were urgently communicated internationally to form the understanding not to affect Thailand's international trades and international investments. From the implementation on the adjusted policies, Thailand's human trafficking rank in 2016 was promoted to Tier 2 Watch List.

Department: Government

Student's Signature

Field of Study: Politics and Governance

Advisor's Signature

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการทดสอบศักยภาพของนิสิตในการประยุกต์องค์ความรู้ที่เรียนมาในการเขียนงานวิชาการ และได้รับความกรุณาช่วยเหลือจาก ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้คอยชี้แนะ และให้คำแนะนำงานการวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี ผศ.ดร.ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ ประธานกรรมการ และรศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้แนวทางปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ จตุพล ลามา เพิ่มมั่งมาก ที่ได้คำปรึกษาด้านระบบ E-Thesis และ Endnote และให้แนวทางในการเตรียมตัวสอบปิดเล่มวิทยานิพนธ์ และที่สำคัญยิ่งต่อผู้วิจัยคือ คุณพ่อเอนก จงวัฒนบัณฑิตย์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเป็นอย่างมาก และเป็นต้นแบบที่ดีในการเขียนงานวิจัย คุณแม่ธีระภา จงวัฒนบัณฑิตย์ที่ได้เลี้ยงดูและเป็นกำลังใจให้ตลอดมา และขอขอบคุณ คุณสรภาพ พันธุ์สงวนสุข สามิผู้ที่คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญ คอยให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและให้การสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ ความสำเร็จในครั้งนี้ขอมอบให้แด่ผู้ที่ทำให้การสนับสนุนและขอมอบให้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	1
สารบัญภาพ	2
บทที่ 1 บทนำ.....	3
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	3
2. คำถามการวิจัย.....	6
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
4. บทบาททวนวรรณกรรม : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
5. กรอบความคิดในการวิจัย หรือ แนวคิดทางทฤษฎี	11
6. สมมุติฐานของการวิจัย	18
7. ขอบเขตการวิจัย.....	19
8. วิธีการวิจัย.....	19
9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	21
บทที่ 2 พัฒนาการของนโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย.....	22
1. พัฒนาการของนโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย.....	22
2. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยในช่วง 2535-2543.....	24
3. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยในช่วงปี 2544-2547	25
4. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยในช่วงหลังปี 2547.....	26
บทที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	28

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบาย (Adjustment Policy) แรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	29
1.1 ปัจจัยจากคนต่างด้าว.....	29
1.2 ปัจจัยจากข้าราชการ.....	43
1.3 ปัจจัยจากทางการเมือง.....	45
2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	50
2.1 ปัจจัยจากองค์ระหว่างประเทศ.....	50
2.2 ปัจจัยจากประเทศมหาอำนาจ	55
2.3 ปัจจัยจากสื่อต่างชาติ.....	75
บทที่ 4 การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จากปัจจัยภายในและภายนอก.....	86
1. ด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ.....	95
2. ด้านการลดความเหลื่อมล้ำโครงสร้างของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ 95	
3. นโยบายแรงงานต่างด้าวกับปัญหาการค้ามนุษย์.....	95
4. การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกรอบสหประชาชาติ	101
5. วาระแห่งชาติ เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์	101
6. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แรงงานข้ามชาติในภาคประมง.....	106
7. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์	106
8. การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing).....	112
9. การจัดระบบคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย	114
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	120

1. อภิปรายผลการวิจัย.....	120
2. ข้อเสนอแนะ.....	124
รายการอ้างอิง.....	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	137

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ท่าทีการตอบสนองต่อปัญหาจากปัจจัยภายใน ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา . 49

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรที่ไม่มีสถานะบุคคล (คือเป็นคนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ/ไร้รากเหง้า) ที่ได้รับ

เลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข '0' ใน 10 จังหวัด 51

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยผลักดันที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา	84
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การขยายตัวทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นสูงเป็นอันมาก ในขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกลุ่มงาน 3 ประเภท คือ งานที่แสนยากลำบาก (Difficult) สกปรก (Dirty) และเสี่ยงภัย (Dangerous) หรืองานในกลุ่ม 3 ส หรือ 3 D เช่น งานกรรมกรในงานก่อสร้าง ลูกจ้างในร้านค้าที่ต้องทำทุกอย่างตั้งแต่ขายของ จัดสินค้า ยกของ ทำความสะอาด ลูกจ้างเกษตรกรในไร่นาและสวนผลไม้ แม่บ้านทำความสะอาด หรือชาวประมงลากอวนที่ต้องทำงานเกือบตลอดวัน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันคนไทยไม่นิยมทำงานในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากได้รับการศึกษาสูงขึ้น จึงมักเลือกงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนและได้รับค่าจ้างสูงกว่า จึงปฏิเสธกลุ่มงาน 3 ประเภทดังกล่าว

ประกอบกับประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม ไปสู่วัยผู้สูงอายุหรืออายุเกิน 60 ปี เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ประชากรที่เป็นกลุ่มคนวัยทำงานประเภทดังกล่าวของไทยก็ลดลงจำนวนมากเช่นกัน และอัตราการเกิดของประชากรกลับมีน้อยลง ในขณะที่แรงงานไทยรุ่นใหม่ไม่มีเข้ามาแทนที่ เพราะมีทางเลือกอื่นที่จูงใจมากกว่า พวกเขาแรงงานไทยที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงาน มักจะนิยมไปทำงานประเภทอื่นที่ดีกว่า หรือไปทำงานในต่างประเทศ ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติ หรือแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว กัมพูชา เป็นต้น เพื่อเข้ามาทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลน ทั้งภาคประมง ภาคอุตสาหกรรม และภาคอื่นๆ และจากผลการสำรวจของธนาคารโลกที่ทำการเก็บข้อมูลจากธุรกิจในประเทศต่างๆ ทั่วโลก จำนวน 130,000 แห่ง จาก 135 ประเทศ ซึ่งรวมอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ลาว กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย สรุปได้ว่า ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตของไทยรุนแรงกว่าประเทศอื่นในอาเซียนถึง 3 เท่า และธุรกิจในประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มากเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 38.8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน¹ โดยเฉพาะแรงงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมซึ่งเป็นปัจจัยและความต้องการที่สำคัญของภาคธุรกิจ และเป็นปัญหาในเชิงปริมาณและคุณภาพ ย่อมส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดของธุรกิจในระยะยาวได้ ในขณะที่ปัจจุบันมีแรงงานต่างชาติที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจำนวน 1,476,841 คน² และประเทศไทยเองยังมีการลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมายจำนวนมาก

การที่แรงงานจากประเทศต้นทาง เช่น พม่า ลาว และกัมพูชา ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทย สาเหตุหนึ่งมาจากปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) คืออัตราค่าจ้างที่สูงกว่าของประเทศปลายทางคือประเทศไทย และมีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพมากกว่า

ส่วนปัจจัยผลักดัน (Push Factors) คือการว่างงานไม่สามารถหางานตรงกับความรู้ความสามารถ และขาดสิ่งจูงใจเรื่องความก้าวหน้าในอาชีพ นโยบายการวางแผนกำลังคนที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดแรงงานส่วนเกิน รวมทั้งการย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางการเมือง เพราะกลัวที่จะถูกทำร้าย ถูกปราบปราม เช่น ชนกลุ่มน้อย ผู้พลัดถิ่น ฯลฯ ที่อาศัยอยู่ริมตะเข็บชายแดน การถูกละเมิดสิทธิ ไม่ได้รับความยุติธรรมจากสาเหตุต่างๆ ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย จึงต้องมีการเคลื่อนย้ายออกไปทำงานนอกประเทศ การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายได้ก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การอพยพของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยพอจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

- 1) แรงงานข้ามชาติถูกกฎหมาย
- 2) แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายแต่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว
- 3) แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย

¹ สมศจี ศิษย์มัต และคนอื่นๆ, "ตลาดแรงงานไทยและบทบาทในการสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจไทย," (กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556).

² สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน, "สถานการณ์แรงงานต่างด้าว," (กรุงเทพฯ 2559).

ซึ่งต่อมารัฐบาลไทยจึงได้มีการกำหนดนโยบายแรงงานต่างด้าวเพื่อป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติดังกล่าวเข้ามาทำงานในประเทศ เริ่มต้นจากนโยบายอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และมีพัฒนาการมาตามลำดับ โดยปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในปี พ.ศ. 2535 ให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติจากพม่า หลังจากนั้นก็เปิดให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นเป็น 3 สัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 ก็มีนโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบโดยขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย (Legalization) ส่วนแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนทำงาน ถือเป็นแรงงานผิดกฎหมายทั้งสิ้น จากสภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอาชญากรรมที่เกิดจากแรงงานที่ผิดกฎหมาย การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ไม่ได้รับการดูแลในเรื่องสวัสดิการ และโดยเฉพาะปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาแรงงานเด็กและสตรีมีการบังคับใช้แรงงานเด็ก และสตรีค้าประเวณี การใช้แรงงานอย่างโหดร้ายทารุณเยี่ยงทาส

ปัญหาเหล่านี้สะสมมาเป็นเวลานาน แต่ไม่มีรัฐบาลใดให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าว เนื่องจากไม่มีปัจจัยมากกดดันหรือกระตุ้นให้ปรับนโยบายดังกล่าว (ยังไม่สำคัญหรือจำเป็นในมุมมองของรัฐบาล นั่นเอง) จึงยังไม่มีรัฐบาลใดที่ผ่านมาสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีนัยสำคัญและชัดเจนในระดับที่น่าพอใจ จึงนับเป็นโอกาสดีที่รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (อำมาตยาธิปไตย bureaucratic democracy) ซึ่งเข้าสู่อำนาจทางการเมือง โดยการทำรัฐประหาร (coup d'etat) มีฐานะเป็นรัฐอธิปไตยอำนาจอธิปไตย (sovereignty) ในการปกครองประเทศที่จะพลิกวิกฤตเป็นโอกาส ในการสร้างการยอมรับเรื่องการใช้อำนาจในการปกครองและลดแรงกดดัน ทั้งจากภายในและต่างประเทศ ในคราวเดียวกัน รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงให้ความสำคัญเรื่องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็น "วาระเร่งด่วน" ภายใต้การขับเคลื่อนของ คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว (กนร.) มุ่งเน้นการตรวจสอบ จับกุม บุกตรวจหน่วยงานภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติทั้งระบบอย่างเร่งด่วน

ซึ่งการดำเนินงานนโยบายแรงงานข้ามชาติอย่างชัดเจนนั้นปรากฏจากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี หมวดการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ³

แนวนโยบายในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 มุ่งเน้นการกำจัดกลุ่มอิทธิพลที่ลักลอบนำพาแรงงานเถื่อน ริดไถ เรียกเก็บค่าคุ้มครอง เรียกเก็บค่าใช้จ่าย และระยะที่ 2 อยู่ในช่วงการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว (กนร.) จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในประเด็นเกี่ยวกับ การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นับแต่การเข้าสู่อำนาจจนถึงปัจจุบัน

2. คำถามการวิจัย

- 1) ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
- 2) รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีท่าทีการตอบโต้อย่างไรต่อปัจจัยที่ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าว

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยผลักดันที่ทำให้ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ
- 2) เพื่อศึกษาถึงท่าทีการตอบโต้ของรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากได้รับแรงกดดันจากปัจจัยดังกล่าว

4. บทบาททวนวรรณกรรม : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัย ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) การศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากปัญหาแรงงานต่างด้าว

³ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ," (กรุงเทพฯ 2557).

2) นโยบายและการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือมาตรการ ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว

ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่อง การศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากปัญหาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ ได้แก่ งานของรัชนก พวงธนะสาร (2558) เรื่องปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย⁴ ผลการศึกษาพบว่า แรงงานต่างด้าวยินดีรับค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการ เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ทำให้ไม่สนใจปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและยังส่งผลกระทบต่อแรงงานไทย ในเรื่องสวัสดิการและสภาพการจ้างที่ดี เพราะมีแรงงานต่างด้าวเป็นทางเลือก นอกจากนี้ในส่วนของแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย ยังทำให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรมและยาเสพติด เนื่องจากควบคุมได้ยากและไม่สามารถตรวจสอบประวัติได้ นอกจากนี้ ยังสร้างความเสียหายให้แก่ นายจ้างเนื่องจากหนีหรือละทิ้งงาน ขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์ ได้ศึกษาวิถีชีวิตของแรงงานพม่าในพื้นที่กรุงเทพมหานคร⁵ งานดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตแรงงานพม่าข้ามชาติส่วนใหญ่ต้องอยู่กับความเสี่ยงในการทำงานและความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนเกี่ยวกับนโยบายแรงงานข้ามนำไปสู่ปัญหาในเรื่องการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

วิทวัส ขุนหนและประสพชัย พสุนนท์ (2558) กรณีศึกษาผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี (The Affecting of Migrant Labour in Surat Thani Municipality, Thailand)⁶ โดยงานวิจัยดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยสามารถทดแทนปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ช่วยลดต้นทุนในการผลิตและช่วยในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบจากการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติในด้านต่างๆ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มองว่าแรงงานข้ามชาติมีส่วนในการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากที่สุด ส่วนอันดับรองลงมายังคงเป็นเรื่องของการมีส่วนในการ

⁴ รัชนก พวงธนะสาร, "ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย," (2559).

⁵ ชูพักตร์ สุทธิสา, แรงงานข้ามชาติลาว ภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556).

⁶ ประสพชัย พสุนนท์ และวิทวัส ขุนหน, "ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี "วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (2558).

เสฟติดอาวุธเถื่อนและอัตรัดดับสุดท้าย คือ เป็นพาหะนำโรคระบาดและเข้ามาแย่งการใช้บริการ สาธารณะสุข ส่วนงานวิจัยด้านแรงงานต่างด้าวกับผลกระทบต่อ เศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย ของสมาน เหล่าดำรงชัย ได้กล่าวถึง “ผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย” เมื่อ 22 มกราคม 2556 ว่าสามารถแยกออกเป็นข้อดีและข้อเสีย ข้อดีก็คือ ส่งผลดีต่อระบบ เศรษฐกิจ มีการขยายตัวดี ทำให้ไม่เกิดการขาดแคลนแรงงานระดับล่าง เพราะแรงงานต่างด้าวมียา ราคา ถูก/การจ้างงานถูก นายจ้างไม่มีภาระในเรื่องของต้นทุนการผลิต ไม่ว่าจะในรูปแบบของการ ประกันสังคม ส่วนข้อเสียแรงงานต่างด้าวทำให้เกิดการแย่งงานของคนไทย นายจ้างจะเลือกจ้างคน ต่างด้าวเพราะราคาถูก ควบคุมง่าย อีกทั้งไม่เป็นภาระ บางครั้งถูกสังคมมองว่าประเทศไทยละเมิด สิทธิแรงงาน มีผลให้บางกิจการเกิดการแทรกแซง หรือถูกกล่าวหาจากประเทศตะวันตก จนทำให้การ ส่งออกสินค้าบางประเภท เช่น สินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางทะเลหยุดชะงัก หรือเกิดการบอยคอต จากประเทศผู้รับสินค้าได้⁷

งานดังกล่าวมีการชี้ให้เห็นถึงข้อดีของแรงงานต่างด้าวและผลกระทบที่คล้ายกับงานก่อนหน้า นี้ และได้กล่าวว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้ามา อาจก่อให้เกิดปัญหาเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีถิ่นที่อยู่แน่ชัด สามารถแทรกซึมได้ทุกพื้นที่ จนทำให้คนไทยเกิดความ หวาดกลัวและหวาดระแวงต่อคนต่างด้าวที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมไทย ปัญหาในด้านการสาธารณสุขก็ คือ เกิดโรคระบาดติดต่อได้ง่าย เพราะเป็นพาหะนำโรคที่ไม่มีในประเทศไทยหรือไม่เกิดขึ้นในประเทศไทยมานานแล้ว เช่น วัณโรค โรคเท้าช้าง โรคทางเดินหายใจ และอหิวาตกโรค ปัญหาที่พบอีกประการ หนึ่งก็คือ แรงงานต่างด้าวตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์หรือบังคับแรงงานเพราะขาดความรู้ และถูก หลอกจากกระบวนการนายหน้า หรือแม้แต่แรงงานเด็ก ซึ่งตรงนี้ มีการร้องขอความช่วยเหลือจาก NGO จำนวนมาก แต่ปัญหาอยู่ที่ประเทศไทยมีกำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการแก้ไข ปัญหาตรงจุดนี้

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น งานส่วนใหญ่ พบว่า ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจาก แรงงานต่างด้าวในด้านต่างๆ ส่วนใหญ่ถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง และมีความเชื่อมโยงกับปัญหา อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ายาเสพติด และการค้าอาวุธเถื่อน ปัญหาโรคระบาดที่เกิดจากสภาพความ เป็นอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงปัญหาการค้ามนุษย์

⁷ สมาน เหล่าดำรงชัย, "ผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย, การบริหารจัดการ ความรู้." (2556).

ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องของนโยบายและมาตรการ ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว เป็น การศึกษานโยบายและผลกระทบจากการบังคับใช้นโยบายและกฎหมาย อาทิเช่น

งานของ อมรรวรรณ ศรีชูเปี่ยม (2550) เรื่องรัฐไทยกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไป ปฏิบัติ : ศึกษากรณีแรงงานประมง จ.สมุทรสาคร⁸ ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดนโยบายที่ เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของมุมมองต่อผู้อพยพ ที่กลายมาเป็นแรงงานใน ระดับล่าง เป็นภัยต่อความมั่นคงของสังคมไทย เข้ามาแย่งงานคนไทย ด้วยเป็นแรงงานราคาถูก เนื่องจากมีปัจจัยผลักดันของประเทศต้นทางโดยเฉพาะปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ประชาชนมี รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ จึงเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐาน เพื่อแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ใน ขณะเดียวกันประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยก็มีปัจจัยดึงดูด คือการขาดแคลนแรงงานประเภท งานหนัก แส่นลำบาก งานสกปรก และงานเสี่ยงภัย รัฐจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบควบคุมแรงงานต่างด้าว โดยกำหนดนโยบายบนพื้นฐานความจำเป็นที่ต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อความเจริญเติบโต และการ อยู่รอดทางธุรกิจของประเทศที่ยืนอยู่บนฐานของแรงงานราคาถูก

งานวิจัยของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และฐิติรัตน์ อธิธิมิชัย (2559) เรื่อง ผลกระทบและ มาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในเขตจังหวัดจันทบุรี⁹ : เสนอการศึกษา เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายก่อนและหลังประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวชี้ถึงประโยชน์ของแรงงานข้ามชาติต่อประเทศ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมและ การประมง และในเวลาเดียวกันก็ส่งผลกระทบเกิดปัญหาตามมาจากแรงงานต่างด้าว มีการ เปรียบเทียบให้เห็นถึงผลกระทบและมาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ก่อนและหลังประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งงานดังกล่าวยังชี้ให้เห็นถึง พัฒนาการความแตกต่างระหว่างนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวระหว่างรัฐบาลก่อน หน้าพลเอกประยุทธ์ว่าเป็นอย่างไรและผลกระทบหลังการปรับนโยบายของของคณะรักษาความสงบ แห่งชาติเป็นอย่างไร เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็น

⁸ อมรรวรรณ ศรีชูเปี่ยม, "รัฐไทยกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีแรงงานประมง จังหวัด สมุทรสาคร" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2550).

⁹ ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และฐิติรัตน์ อธิธิมิชัย, "ผลกระทบและมาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้าม ชาติกัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรี : การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายก่อนและหลังประกาศนโยบายของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ" (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2559).

นโยบายที่มีลักษณะเชิงรุกต่อปัญหาแรงงานข้ามชาติ แต่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ว่า ปัจจัยใดมาเกี่ยวข้องบ้างและเหตุใดรัฐบาลของ คสช. ถึงมีประกาศนโยบายดังกล่าวออกมา

งานของชูพักตร์ สุทธิสา เรื่องแรงงานข้ามชาติลาวภาคอุตสาหกรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹⁰ ได้เสนอให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวสถานการณ์การจ้างแรงงานข้ามชาติในภาคอุตสาหกรรมภายใต้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม วิถีชีวิตลักษณะการทำงาน การปรับตัวและการต่อสู้ และนำไปสู่การเสนอเชิงนโยบายในการเข้าถึงสิทธิและการจัดการแรงงานข้ามชาติในภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การปรับตัวของภาคส่วนต่างๆเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา และจากการศึกษาพบว่าทางออกที่สำคัญ คือ การสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน และบทบาทของภาคเอกชนและนโยบายของรัฐรวมทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติระหว่างรัฐและเอกชน

จากการสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาถึงสาเหตุการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีมูลเหตุหรือปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง อย่างพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีอัตราค่าจ้างต่ำกว่าประเทศไทย ส่วนปัจจัยดึงดูดของประเทศปลายทางคือประเทศไทยนั้นที่มีค่าแรงที่สูงกว่า ประกอบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทย จากปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และเกิดปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวในด้านต่างๆ ตามมามากมาย มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแรงงานต่างด้าว อยู่หลายผลงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ รัฐบาลชุดก่อนหน้าคณะรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ก็ได้มีนโยบายการบริหารจัดการซึ่งส่งผลที่แตกต่างกันออกไป จนมาในสมัยรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ที่มีการปรับนโยบายแรงงานต่างด้าวอย่างเร่งด่วน นำไปสู่ประเด็นคำถามว่าปัจจัยใดที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานต่างด้าวเป็นวาระเร่งด่วน แล้วปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการปรับนโยบายแรงงานข้ามชาติอย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่า การปรับนโยบายนั้นมีความสัมพันธ์มาจากโครงสร้างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้นอกจากปัจจัยภายในและภายนอกแล้ว ยังต้องศึกษาควบคู่กันไปกับตัวแสดงที่มีผลต่อการปรับนโยบายด้วย

¹⁰ ชูพักตร์ สุทธิสา, แรงงานข้ามชาติลาว ภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556).

5. กรอบความคิดในการวิจัย หรือ แนวคิดทางทฤษฎี

การวิจัยเรื่องนี้จะใช้กรอบความคิดทางทฤษฎี 3 เรื่อง คือ

- 1) ระบบโลก (World System) ของ Immanuel Wallerstein
- 2) การเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) ของ James N. Rosenau
- 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างกับผู้กระทำ (Agency-Structure) ของ Colin Hay

5.1 ทฤษฎีระบบโลก ทฤษฎีระบบโลก (World-Systems Theory) เป็นแนวคิดของ Immanuel Wallerstein (1974: 1976) (วอลเลอร์สไตน์)¹¹ ซึ่งมีกรอบแนวคิดหลักคือ การย้ายถิ่นของแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง เศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยอาศัยประโยชน์จากความไม่สมดุลในการพัฒนาระหว่างรัฐศูนย์กลาง (Centre) ซึ่งพัฒนาไปอย่างก้าวหน้า (Advanced) กับรัฐชายขอบ (Periphery) ซึ่งล้าหลังด้านการพัฒนา (Backward) ซึ่งปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาตามมาทั้งในแง่การลงทุน เศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพิงจากต่างประเทศ ทั้งนี้ Wallerstein (1974) กล่าวว่า กระบวนการสังคมนั้น อาศัยการกระจายสินค้าและเงินทุนเข้าไปในพื้นที่ชายขอบ ซึ่งดำรงวิถีชีวิตแบบชนบทดั้งเดิม ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานภาคการเกษตรในชนบทเปลี่ยนไปสู่แรงงานราคาถูกประเภทใหม่ นอกภาคเกษตร เคลื่อนย้ายไปทำงานตามแหล่งงานต่าง ๆ ทั้งนี้ ในขณะที่เศรษฐกิจในชนบทยังไม่อาจพัฒนาได้อย่างเต็มที่รองรับแรงงานประเภทใหม่นั้น การกระจายสินค้าและเงินทุนเข้าไปในพื้นที่ชายขอบดังกล่าวก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ใหม่ทางวัตถุ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองกับพื้นที่ศูนย์กลาง ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานสวนทางกับกระแสสินค้าและเงินทุน ในขณะเดียวกัน การย้ายถิ่นยังเป็นผลโดยธรรมชาติของสังคมที่เสื่อมถอยลงและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปในประเทศด้อยพัฒนา สังคมลักษณะดังกล่าวนี้เป็นผลสืบเนื่องอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมนิยม (Capitalist Development) ที่ประเทศทุนนิยมนำเข้าไปในประเทศด้อยพัฒนา ทั้งนี้ มิใช่การที่ตลาดแรงงานแยกเป็น 2 ส่วน ที่ทำให้มีการย้ายถิ่น หากแต่เป็นโครงสร้างของตลาดโลกมากกว่า กรอบแนวคิดดังกล่าวพัฒนามาจากสมมติฐานต่อไปนี้คือ

- 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป

¹¹ รวิพรรณ ประจวบเหมาะ, การย้ายถิ่น : ทฤษฎีและความเป็นไปในเอเชีย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทย์วิทยาลัย ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

- 2) การค้าระหว่างประเทศ เป็นลักษณะหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวในระบบทุนนิยม
- 3) การค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในระบบโลกนั้น เป็นการค้าที่มีประเทศทุนนิยมซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจรุดหน้าเป็นแกนนำและเป็นศูนย์กลางโดยมีการค้ากับประเทศบริวาร ซึ่งมีเศรษฐกิจอ่อนแอกว่าไปจนถึงที่ล้าหลังด้านการพัฒนา ซึ่งที่กรอบแนวคิดนี้จัดให้เป็นประเทศชายขอบ (Periphery) ของระบบโลกนั่นเอง
- 4) การค้าระหว่างประเทศในข้อ 3) เป็นไปเพื่อการสั่งสมทุนของประเทศที่มีเศรษฐกิจรุดหน้ากว่า หรือเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยประโยชน์จากความไม่สมดุลในการพัฒนา
- 5) ผลของการดำเนินการในข้อ 3) และ 4) คือการทำให้ประเทศที่มีเศรษฐกิจอ่อนแอและล้าหลังด้านการพัฒนาประสบภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจ (Economic stagnation) ซึ่งส่งผลต่อเนื่องทำให้เงื่อนไขการดำรงชีวิตในประเทศที่มีเศรษฐกิจอ่อนแอและล้าหลังด้านการพัฒนานั้นเสื่อมทรามลง
- 6) เงื่อนไขการดำรงชีวิตที่เสื่อมทรามลงในประเทศที่มีเศรษฐกิจอ่อนแอและล้าหลังด้านการพัฒนา กลายเป็นปัจจัยผลักดันให้มีการย้ายถิ่นของแรงงานออกนอกประเทศนั้น
- 7) การที่แรงงานท้องถิ่นในพื้นที่ ซึ่งมีเศรษฐกิจรุดหน้าให้ความสำคัญกับงานระดับบนในภาคบริการ และปฏิเสธงานระดับล่างในภาคอุตสาหกรรมการผลิต ทำให้เกิดอุปสงค์ต่อแรงงานย้ายถิ่นระดับล่างค่าจ้างถูก ซึ่งกลายเป็นปัจจัยดึงดูดการย้ายถิ่นของแรงงานจากประเทศด้อยพัฒนา

Wallerstein ยังได้อธิบายอีกว่ากระบวนการพัฒนาของระบบโลก มีจุดสนใจที่กระบวนการผลิตและการแบ่งงานกันทำ โดยระบบโลกจะเป็นตัวกำหนดบทบาทและโครงสร้างการผลิต การแบ่งงานและการติดต่อแลกเปลี่ยนอันทำให้เกิดสภาวะการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน¹² โดยกลุ่มประเทศที่พัฒนาหรือรัฐศูนย์กลาง (Core) เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันนี และอิตาลี เป็นต้น กับกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาหรือรัฐชายขอบ (Periphery) ความไม่เท่าเทียมที่เกิดหาความเหลื่อมล้ำทางต้นทุนทางการผลิตสินค้าและการและการพัฒนาด้านเทคโนโลยี Wallerstein ยังเห็นว่าระบบโลกนี้ได้เกิดขึ้นในยุโรปเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่ 16 และต่อจากนั้นก็ขยายออกไปเรื่อยๆ จนปัจจุบันทุกมุมโลกพัวพันอยู่ในกรอบของเศรษฐกิจโลก ภายใต้การสะสมทุนและขยายตัวของระบบทุนนิยม (Ceaseless Accumulation of Capital) การเมืองโลกจึงเกิดภายในกรอบของเศรษฐกิจทุนนิยมโลก (World Capitalist Economy) สิ่งนี้เองที่เป็นข้อจำกัดอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายของ

¹² จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553).

รัฐ (The Freedom of Maneuver of States)¹³ และทำให้รัฐชายขอบหรือประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพิงทุนทั้งการเงินและเทคโนโลยีจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและถูกรอบงำ เอารัดเอาเปรียบจากประเทศที่พัฒนาแล้ว¹⁴ และต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับระบบโลกที่ถูกกำหนดโดยประมุขมหาอำนาจตะวันตก ภายใต้มาตรฐานเดียวกันของ ระเบียบโลกใหม่ (The New World Order) ของมหาอำนาจใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกาและสหประชาชาติที่มีวัตถุประสงค์ในการรักษาสันติภาพ ความมั่นคง เสรีภาพ รวมทั้งทฤษฎีระบอบ (Regime Theory) ของ Stephen D. Krasner ที่อธิบายถึงการจัดตั้งสถาบันระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของรัฐต่างๆ อันนำมาซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยระเบียบโลกใหม่จะอยู่ภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาและสหประชาชาติโดยสหรัฐอเมริกาจะทำหน้าที่พิทักษ์รักษาความมั่นคงระหว่างประเทศเพื่อให้โลกเกิดสภาวะ ดังต่อไปนี้

- 1) ความมั่นคงระหว่างประเทศและอธิปไตยในดินแดน
- 2) การปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน
- 4) การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม¹⁵

นอกจาก Wallerstein แล้ว Saskia Sassen (1998) (ซาสเซน) ได้เสนอกรอบแนวความคิดในการเน้นมองการย้ายถิ่นจากประเทศในโลกที่สามสู่ประเทศพัฒนาแล้วว่า การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วกำหนดให้เกิดขึ้น เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจในส่วนต่างๆ ของโลกเข้ากับศูนย์กลางแห่งอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองโลกด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบซึ่งส่งผลให้ประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองโลกเป็นแหล่งดึงดูดการย้ายถิ่น เพื่อสนองตอบความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและลดต้นทุนการผลิต พร้อมไปกับการสร้างปัจจัยผลักดันการย้ายถิ่นจากประเทศโลกที่สาม ซึ่งมีใช่เพียงปัจจัยผลักดันจากความยากจน การว่างงาน และความล้มเหลวของระบบการปกครอง การย้ายถิ่นระหว่าง

¹³ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแห่งศตวรรษที่ 21) (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

¹⁴ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553).

¹⁵ Ibid.

ประเทศ ยังเป็นหนึ่งในกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วกำหนดให้เกิดขึ้นนี้ ฝั่งรากลึกยาวนานจากลัทธิอาณานิคมผ่านระบบการย้ายถิ่นซึ่งส่งผลให้เกิดกระแสต่อเนื่องของการย้ายถิ่นในลักษณะของค่านิยม โดยการย้ายถิ่นในกระแสเศรษฐกิจปัจจุบันนั้น เป็นไปตามแนวทางเดิม โดยมีการกระจุกตัวของจุดหมายปลายทางการย้ายถิ่นที่ประเทศพัฒนาแล้ว ทว่าอยู่ในรูปของการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้เงื่อนไขของการเป็นประเทศผู้ส่ง-ผู้รับแรงงาน การย้ายถิ่นข้ามชาติจากประเทศในโลกที่สามได้ส่งผลให้ประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งรับแรงงานย้ายถิ่นเข้าไปทำงานนั้น มีการเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้นมีการพัฒนาเพิ่มสูงขึ้น จึงยังส่งผลให้มีการขยายการรับแรงงานจากหลายแหล่งเพิ่มขึ้น บริษัทข้ามชาติเป็นกลไกหนึ่งในการเพิ่มผลผลิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจแก่ประเทศพัฒนาแล้วโดยการสร้างฐานการผลิตในประเทศต่างๆ เกิดเป็นกระแสเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวกว้าง พร้อมไปกับการตอกย้ำความไม่เท่าเทียมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นไหลเวียนเข้าออกอย่างมากมาย

ข้อสังเกต กรอบแนวคิดนี้เน้นมองการย้ายถิ่นจากประเทศในโลกที่สามสู่ประเทศพัฒนาแล้ว โดยมีนัยเบื้องต้นที่จะโน้มนำให้เกิดการพิจารณาปรับปรุงนโยบายของประเทศปลายทางเกี่ยวกับการรับผู้ย้ายถิ่นเข้าให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม แต่ในขณะที่การย้ายถิ่นเป็นผลพวงจากการกระทำของรัฐบาลและนักธุรกิจในประเทศพัฒนาแล้ว กรอบนโยบายของประเทศดังกล่าวเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นเข้ากลับไม่ได้มองสาเหตุของการย้ายถิ่นในลักษณะที่เชื่อมโยงกับการกระทำในอดีตและปัจจุบันของตนในฐานะประเทศผู้รับ และมองกระแสการย้ายถิ่นว่าเป็นเพียงผลการตัดสินใจระดับปัจเจกชนของแรงงานเพื่อหาโอกาสที่ดีกว่า

จากการศึกษาและทำความเข้าใจกรอบแนวคิดจากทฤษฎีระบบโลกของ Immanuel Wallerstein ที่กล่าวถึงการย้ายถิ่นฐานของแรงงานว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง เศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการสะสมการลงทุนอย่างไม่เท่าเทียมระหว่างรัฐศูนย์กลางและรัฐชายขอบ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาตามมา ทั้งในแง่การค้าการลงทุน เศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพิงจากต่างประเทศ ลักษณะโครงสร้างสังคมที่อ่อนแอ รวมทั้งระบบการเมืองภายในของประเทศชายขอบ

ปัจจัยผลักดันที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มแรงงานต่างด้าว ในการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งมีค่าแรงสูงกว่าในประเทศเพื่อนบ้านต้นทาง จากพม่า ลาวและกัมพูชาจึงเป็นปัจจัยดึงดูด ส่วนปัจจัยผลักดันก็คือความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและความล่าช้าหลังด้านการพัฒนาของประเทศต้นทาง ส่งผลให้เกิดการว่างงาน ไม่สามารถหางานที่ตรงกับความรู้หรือความสามารถ และขาดสิ่งจูงใจเรื่องความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจน ปัญหาในเรื่องความมั่นคง

และความปลอดภัยภายในประเทศต้นทาง เช่นปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พลัดถิ่น ฯลฯ ทฤษฎีของระบบโลกจึงถูกนำมาอธิบายกระแสการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและการให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆดังกล่าวในโลกยุคใหม่ ระบบโลกที่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ (Regime) ที่นำสู่ความจำเป็นในการปรับนโยบายในสอดคล้องกับระบบโลก เพราะนอกจากการกระจายตัวสินค้าและการลงทุนไปยังประเทศกำลังพัฒนายังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไปจากภาคเกษตรกรรมในชนบทไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ค่านิยมทางวัตถุและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสังคมลักษณะดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เราจึงพบว่าระบบโลกนอกจากจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เทียมและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมแล้วยังเป็นกรอบจำกัดกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในการกำหนดนโยบายและพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนาและมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ผูกอยู่กับเศรษฐกิจโลกจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับระบบและกฎเกณฑ์โลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาอุดหนุนคุ้มครองพวกเขาจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก และในยามภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวยิ่งทำให้เกิดความต้องการของภาคสังคม ในการเรียกร้องรัฐให้กลับมามีบทบาทในการเพิ่มความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมและแรงงานเพื่อเป็นการช่วยเหลือกลุ่มแรงงานผู้มีรายได้น้อย¹⁶ ซึ่งประเด็นดังกล่าวก็มีความเชื่อมโยงถึงประสิทธิภาพในการผลิตสินค้า และคุณภาพของสินค้า เพราะแรงงานเป็นตัวจักรสำคัญในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าส่งออก ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในเวทีโลกที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้นปัจจัยกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ จึงมีผลต่อการปรับนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์

5.2 ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics)

James N. Rosenau (1969) ได้อธิบายทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) ว่าการปรับนโยบายเป็นผลจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้หมายถึง ระบบโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและการให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาในโลกยุคปัจจุบันไม่ว่าจะ

¹⁶ ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, เศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างของรัฐ และการพัฒนานโยบายสาธารณะในมุมมองเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559).

เป็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนการค้ามนุษย์ ยาเสพติด การค้าอาวุธเถื่อน การก่อการร้ายข้ามชาติ เชื้อชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การเมืองระหว่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และปัจจัยภายใน ซึ่งในที่นี้หมายถึง ตัวแสดง สภาพการณ์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ อุดมการณ์ สังคมและวัฒนธรรมภายในประเทศ¹⁷ นอกจากนี้ Rosenau ยังเสนอว่าปัจจัยภายในที่ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาข้างต้นค่านึงถึงมีดังนี้

- 1) ตัวผู้กำหนดนโยบาย (Actor) คือการพิจารณาคุณลักษณะส่วนตัวของผู้กำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อ ทักษะ ทักษะ ประสิทธิภาพ
- 2) บทบาทของผู้นำซึ่งผันแปรไปตามองค์กรที่ผู้นำสังกัด
- 3) ลักษณะของรัฐบาล (Regime) ซึ่งโครงสร้างของรัฐบาลจะเป็นตัวจำกัดหรือเอื้อต่อทางเลือกในการกำหนดนโยบายและ
- 4) ลักษณะโครงสร้างสังคม¹⁸

กระบวนการเกี่ยวพัน (Linkage Processes) ระหว่างปัจจัยนำเข้า (inputs) และปัจจัยส่งออก (outputs) ของทั้งหน่วยการเมืองภายในและระบบภายนอก สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) กระบวนการแทรกแซง (Penetrative Process) หมายถึงการที่ตัวแสดงภายนอกอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง ได้เข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายของอีกประเทศหนึ่ง
- 2) กระบวนการตอบโต้ (Reactive Process) หมายถึงปฏิกิริยาตอบโต้ทางนโยบายของประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างประเทศ และ
- 3) กระบวนการเลียนแบบ (Emulative Process) หมายถึงการที่ประเทศใดประเทศหนึ่งรับอิทธิพลของอีกประเทศหนึ่งแล้วพยายามลอกเลียนแบบกิจกรรมดังกล่าว¹⁹

¹⁷ James N. Rosenau, *Toward the Study of National and International Linkages in Linkages Politics* (New York: The Free Press, 1969).

¹⁸ สมพร บัวศักดิ์, "การปรับนโยบายต่างประเทศไทยต่อเวียดนาม" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530).

¹⁹ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, "แนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) และโลกที่แบ่งเป็นสองส่วน (Bifurcated World)," *Chinese - Asian Studies* (2551).

Rosenau ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของระบบระหว่างประเทศ ที่ส่งผลให้การติดต่อระหว่างรัฐเป็นไปอย่างรวดเร็วซึ่งเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ระบบการเมืองภายในประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อระบบระหว่างประเทศ และในเวลาเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากกันทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกอาจมีอิทธิพลหรือบทบาทมากน้อยและส่งผลต่อการดำเนินนโยบายไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขบริบทสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ขณะนั้น ดังนั้นการศึกษากระบวนการการปรับนโยบาย จึงไม่สามารถคำนึงแค่เพียงปัจจัยภายในกรอบ ของปัจจัยภายในหรือภายนอกเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำกรอบความคิดทางทฤษฎีเรื่องการเมืองเกี่ยวพันมาอธิบายในกรณีการปรับนโยบาย (Policy Adjustment) แร่งงานข้ามชาติของรัฐบาลโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (Policy Maker) ว่าเป็นอิทธิพลมาจากปัจจัยภายในและและปัจจัยภายนอก ตามที่ Rosenau ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวกับเรื่องความต้องการหรือความจำเป็นด้านเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศนั้นๆ ส่วนปัจจัยใดจะมีน้ำหนักหรือความกดดันมากกว่ากันก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น นั่นเอง

5.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างกับผู้กระทำ (Agency- Structure)

Colin Hay ได้อธิบายว่าการกระทำของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นภายใต้โครงสร้าง โครงสร้างจึงเป็นทั้งกรอบจำกัด (constrain) และให้โอกาส (opportunity) ในการกระทำหรือหรือแสดงพฤติกรรม แต่โครงสร้างไม่ได้เป็นตัวกำหนดผลที่ตามมาโดยตรงต่อการแสดงพฤติกรรม เพียงแต่กำหนดขอบเขตที่เป็นไปได้ของทางเลือก (option) และกลยุทธ์ (strategies) ของการกระทำที่มนุษย์สามารถกระทำได้ในบริบทที่ตัวแสดงนั้นอยู่²⁰ โดย Hay ได้แบ่งการกระทำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งก่อให้เกิดผลทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ขณะเดียวกันเมื่อมีการกระทำก็จะมีการเรียนรู้ การประเมิน และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความสนใจหรือความต้องการของตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการกระทำดังกล่าวจึงก่อให้เกิดผล 2 ประการคือ²¹

²⁰ ขนิษฐา สุขสง, "การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของศิลปินพื้นบ้านภาคใต้ กรณีศึกษานายหมูน อ่อนนุ่ม คณะหนังตะลุง" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).

²¹ บุญอริ ยีหะ, "นโยบายหาเสียงแนวประชานิยมกับอำนาจทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา การศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองเกี่ยวกับความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

- 1) ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรง (direct effect) ที่มีต่อบริบทเชิงโครงสร้างทั้งในขณะที่ยังดำเนินการกระทำเชิงกลยุทธ์และในอนาคตที่จะมีผลต่อการกระทำเชิงกลยุทธ์ต่อไป ซึ่งเท่ากับว่าการกระทำเชิงกลยุทธ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทเชิงโครงสร้างบางส่วนขึ้น
- 2) ก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ (Strategic learning) แก่ผู้กระทำได้ตระหนักถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มาจากบริบทเชิงโครงสร้างซึ่งเกิดจากการกระทำเชิงกลยุทธ์เพื่อให้ผู้กระทำได้ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ต่อมาเพื่อให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

หรือกล่าวอีกในคือ ผู้กระทำการ (agency) ที่อาศัยอยู่ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างนั้น จะมีแนวความคิด (conscious) การย้อนมองตัวเอง (reflexive) และกลยุทธ์ (strategic) อยู่ในตัวเอง และมีจุดประสงค์ที่จะกระทำตามความต้องการภายในใจ จึงมักจะกระทำตามสัญชาตญาณหรือนิสัยตนเอง แต่จะมีการทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการกระทำตามที่ตนเองสนใจและชอบตลอดเวลาตามสถานการณ์ หรืออิทธิพลทางความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท ทำให้ในการวางกลยุทธ์นั้นผู้กระทำจะมีการคิด ทบทวน เพื่อวางกลยุทธ์ในการกระทำที่มีความสัมพันธ์ของทั้งเจตนาภายในของผู้กระทำเองและความเป็นไปได้ของการกระทำที่เอื้อภายใต้บริบท รวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์จากการกระทำที่จะได้รับในการตัดสินใจเลือกใช้กลยุทธ์นั้น โดยผู้กระทำแต่ละคนจะมีการเลือกใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกันแม้จะอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้เพราะมีความสนใจและความชอบที่แตกต่างกัน²²

ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดของ Colin Hay ในการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างกับผู้กระทำ ซึ่งบริบทเชิงโครงสร้างในที่นี้หมายถึง ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ส่วนผู้กระทำในที่นี้ หมายถึง คณะรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งจะเลือกกระทำเพื่อผลประโยชน์และความต้องการของรัฐบาลภายใต้กรอบจำของโครงสร้าง

6. สมมุติฐานของการวิจัย

จากกรอบความคิดทางทฤษฎีที่ตั้งกล่าวมาข้างต้น การวิจัยเรื่องนี้มีสมมุติฐานดังต่อไปนี้

²² ขนิษฐา สุขสง, "การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของศิลปินพื้นบ้านภาคใต้ กรณีศึกษานายหมูน อ่อนนุ่ม คณะหนังตะลุง" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).

1) ปัจจัยภายในและภายนอกประเทศผลักดันให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องทำการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ

2) ท่าทีของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อปัจจัยดังกล่าวคือ เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติอย่างเร่งด่วน

7. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาถึงปัญหาแรงงานต่างด้าวในกรอบของนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก และบริบทสภาพแวดล้อมตัวแสดง ที่ส่งผลให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติเป็นวาระเร่งด่วน และประกาศมอบนโยบายการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ

8. วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และพรรณนาข้อมูล เอกสารทางวิชาการและราชการ งานวิจัยต่างๆ หนังสือ บทความ วารสาร ข้อมูลจากคำแถลงของรัฐบาล และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งติดตามรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะ ด้านปัญหาและนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ “เว็บไซต์” (Web site) ต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ฯลฯ โดยกำหนดการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง “ระบบโลก” กล่าวถึง ความไม่เท่าเทียมระหว่างรัฐ “การเมืองเกี่ยวพัน” อธิบายถึง การปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และ “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างกับผู้กระทำ” ที่กล่าวถึง การตัดสินใจของผู้กระทำตามภูมิหลังของแต่ละคน โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ภายใต้บริบทที่เอื้อ และคำนึงถึงประโยชน์ของชาติและของตนเองที่จะได้รับ จากนั้น ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

นิยามศัพท์

แรงงานข้ามชาติ หรือแรงงานต่างด้าว องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมาย แรงงานข้ามชาติ ในอนุสัญญาว่า ด้วยการคุ้มครองสิทธิของบรรดาแรงงานข้ามชาติ และสมาชิกในครอบครัวของเขาเหล่านั้น ไว้ในมาตรา 2 หมายถึง “บุคคลซึ่งจะถูกว่าจ้างให้ทำงาน กำลังถูกว่าจ้าง หรือเคยถูก

ว่าจ้างทำงาน โดยได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนของชาตินั้น” รวมถึงคนงาน 8 ประเภท ได้แก่ คนงานที่ทำงานตามบริเวณชายแดน คนงานตามฤดูกาล ชาวเรือ คนงานที่ทำงานในสถานที่ทำงานนอกประเทศ คนงานที่ทำงานโยกย้ายไปมา คนงานที่ทำงานตามโครงการ คนงานที่มีกิจการของตนเอง และคนงานที่ได้รับการว่าจ้างพิเศษให้ไปทำงานในประเทศที่ตนไม่ได้มีสัญชาติ นั้น ไม่รวมถึง บุคคลที่เดินทางข้ามประเทศเพื่อทำงานในฐานะที่เป็นผู้ลงทุน (Investor) ผู้ลี้ภัยหรือบุคคลที่ไม่มีสัญชาติ (Refugees or Stateless Person) นักเรียน ทำงานภายใต้การว่าจ้างขององค์การระหว่างประเทศ²³

การลักลอบเข้าเมือง (Smuggling) หมายถึงกระบวนการหรือการหลบหลีกขอเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยความยินยอมและสมัครใจของแรงงาน (illegal entry of a person) โดยแรงงานมีการว่าจ้างนายหน้าจัดการให้²⁴

แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย คือแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย

สิทธิมนุษยชน (Human Right) คือ สิทธิ เสรีภาพ ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ภายนอก อายุ และ สติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากน้อยเพียงใดก็ตาม รวมทั้ง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)²⁵

“วาระแห่งชาติ” ตามความหมายของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี หมายความว่า ต้องเร่งทำหน้าที่อย่างจริงจัง ในการช่วยกันแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ²⁶

²³ รจนา ระจินดา, "มารู้จักแรงงานต่างด้าวกันดีกว่า," (2556).

²⁴ สราวุธ ยหะกร, "การค้ามนุษย์ในประเทศไทย," (2558).

²⁵ รุจน์ หาเรือนทรง, "สิทธิมนุษยชน (Human Right)," (2554).

²⁶ ข่าวสารสนเทศ, "นายกรัฐมนตรีประกาศ การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติ," (2558).

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนนโยบายฯ ให้สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน และมีความเป็นมาตรฐานสากล

2) เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง ภาคประชาสังคม อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนขยายการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและนานาชาติ

บทที่ 2

พัฒนาการของนโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย

ในอดีตอันยาวนานที่ผ่านมาของการเมืองการปกครองประเทศไทย กล่าวได้ว่าทุกรัฐบาลในอดีต ที่ผ่านๆ มาก่อนสมัย รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่เคยมีรัฐบาลใดเลยที่ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจังและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมเลย เนื่องจากไม่มีปัจจัยที่มากระตุ้นหรือกดดันให้ปรับนโยบายดังกล่าว (ไม่สำคัญหรือไม่จำเป็น ในมุมมองของรัฐบาลเหล่านั้น นั่นเอง) ซึ่งในบทนี้จะขอกล่าวและวิเคราะห์ถึงนโยบายและมาตรการในการจัดการด้านแรงงานต่างด้าวของไทยในอดีตที่ผ่านมา ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมา จนถึงสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร หรือก่อนถึงสมัยรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตามลำดับโดยสังเขปดังนี้

1. พัฒนาการของนโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย

นโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยนับตั้งแต่พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีการกำหนดนโยบายดังกล่าวในลักษณะควบคุมแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งในด้านความต้องการแรงงาน และสภาพสังคมของประเทศในปัจจุบัน ทำให้เป็นจุดอ่อนสำคัญในการดูแลและจัดการแรงงานข้ามชาติ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิต่างๆของแรงงานข้ามชาติ²⁷ ในอดีตนโยบายของประเทศไทยได้อนุญาตให้มีการจ้างงานแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และ พ.ร.บ.การทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ที่อนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวตั้งแต่ พ.ศ.2535 โดยเริ่มให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติจากพม่า และต่อมาก็เปิดให้มีการจ้างงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นเป็นสามสัญชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชาในพื้นที่ขาดแคลนแรงงาน และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลไทยได้ใช้นโยบายผ่อนผันให้บุคคลที่มีสถานะหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถทำงานได้ในลักษณะชั่วคราวตามเงื่อนไขที่รัฐกำหนด ซึ่งประกาศให้มีการผ่อนผันรายปี ซึ่งการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาแล้ว พอที่จะ

²⁷ ชูศักดิ์ สุทธิสา, สถานการณ์และแนวโน้มของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556).

จำแนกแบ่งช่วงระยะเวลาในการดำเนินการออกได้เป็น 2 ช่วงหลัก ดังนี้คือ ช่วงที่ 1 คือช่วงก่อนปี พ.ศ.2547 (2539-2546) และช่วงที่ 2 ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมาจนก่อนถึง สมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยในช่วงก่อนพ.ศ.2547นั้นรัฐบาลมีนโยบายการทำงานเชิงตั้งรับ มีทัศนคติเชิงลบกับแรงงานข้ามชาติ มองแรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ที่ผู้ประกอบการต้องพึ่งพาเพราะแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตและต้องการลดต้นทุนการผลิต แต่ในขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติก็มาพร้อมกับปัญหาต่างๆ เช่นปัญหาอาชญากรรมและโรคติดต่อ เป็นต้น รัฐจึงให้มีการจ้างเท่าที่จำเป็น และมีการระวังในด้านความมั่นคงของชาติ ในช่วงที่ 2 ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา

การบริหารจัดการแรงงานของรัฐบาลเริ่มมีแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามา โดยเริ่มให้ความสำคัญกับสิทธิและการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของหน่วยงานด้านสิทธิทั้งในและต่างประเทศ เช่นองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International labor Organization ILO) นโยบายในช่วงที่ 2 เริ่มมีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยรัฐได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ในการผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาโดยผิดกฎหมายให้สามารถขึ้นทะเบียนทำให้เป็นแรงงานถูกกฎหมายได้ รวมทั้งให้มีการคุ้มครองแรงงาน และดูแลด้านคุณภาพชีวิตมากขึ้น จนมาถึงสมัย รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นโยบายรัฐเกี่ยวกับเรื่องแรงงานข้ามชาติ ก็คือการเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเสรี เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในปี 2558 โดยเน้นการบริหารจัดการแรงงานเพื่อ จัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ ระบบการอำนวยความสะดวก และมาตรการกำกับดูแลการเข้าออกของแรงงานทุกประเภท

ในเรื่องพัฒนาการของนโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยสามารถแบ่งตามช่วงระยะเวลา ได้ดังนี้

2. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยในช่วง 2535-2543

จากการศึกษาของคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติ และผู้พลัดถิ่น นโยบายแรงงานข้ามชาติระหว่าง ปี พ.ศ. 2535 – 2543²⁸ ภายใต้รัฐบาล อานันท์ ปันยารชุน เริ่มมีนโยบายผ่อนปรนต่อแรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองและลักลอบทำงานผิดกฎหมายมากขึ้น ซึ่งเป็นแรงงานสัญชาติพม่าที่เข้ามาในประเทศไทยหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 และกำหนดให้พื้นที่ที่สามารถจ้างแรงงานข้ามชาติดังกล่าวได้ มีเพียง 9 จังหวัดชายแดนซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้วคือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง แต่อย่างไรก็ตามนโยบายผ่อนผันการเข้าเมืองและทำงานผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติในระบบการประกันตัวแรงงานในครั้งนั้นไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการอ้างว่าอัตราค่าประกันตัวแรงงานต่อคน จำนวน 5,000 บาทต่อคนเป็นจำนวนที่สูงเกินไป เมื่อเทียบกับในสมัยนั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ภายใต้การนำของรัฐบาล บรรหาร ศิลปอาชา คณะรัฐมนตรียังคงมีนโยบายจัดการแรงงานข้ามชาติแบบระบบประกันตัว แต่เนื่องจากความกดดันจากภาคธุรกิจเอกชนที่เรียกร้องให้รัฐบาลมีนโยบายผ่อนผันการใช้แรงงานข้ามชาติให้ครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขึ้นและลดค่าประกันตัวให้น้อยลง โดยคณะรัฐมนตรีจึงมีมติในวันที่ 25 มิถุนายน 2539 ให้มีการผ่อนผันการจ้างแรงงานชาวพม่า ลาว และกัมพูชาที่เข้าเมืองและทำงานผิดกฎหมายให้สามารถอาศัยและทำงานในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวภายในระยะเวลา 2 ปี ในพื้นที่ 43 จังหวัด ใน 8 กลุ่มอุตสาหกรรม 36 ประเภทกิจการ นโยบายในครั้งนั้นถือว่าประสบความสำเร็จ เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายในปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากมีนายจ้างพาแรงงานข้ามชาติมาประกันตัวและขอรับใบอนุญาตทำงานเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากนโยบายการควบคุมแรงงานข้ามชาติในปี พ.ศ. 2539 ยังคงมองว่าแรงงานข้ามชาติกระทำผิดกฎหมาย จึงให้อำนาจนายจ้างมีหน้าที่ควบคุมดูแลลูกจ้างที่หลบหนีเข้าเมือง ทำให้ขาดมิติการคุ้มครองแรงงาน ปัญหาที่พบในครั้งนั้นและยังคงหลงเหลือให้เห็นในปัจจุบัน กล่าวคือนายจ้างยึดใบอนุญาตทำงานตัวจริง แล้วให้ลูกจ้างถือเพียงฉบับสำเนา ซึ่งตรงนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นสาเหตุของการนำไปสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาสะสมต่อเนื่องมาจนถึง

²⁸ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่น สภานายความ, "นโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ," (2554).

ปัจจุบันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ในเวลาต่อมาประเทศไทยได้รับผลจากวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดวิกฤติการว่างงานตามมา คณะรัฐมนตรีภายใต้การบริหารของรัฐบาล ชวน หลีกภัย จึงมีนโยบายแก้ไขปัญหาการว่างงานของประชาชน โดยมีมติคณะรัฐมนตรี ในปี 2541 กำหนดให้มีการจ้างแรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าวจำนวน 300,000 คน และยังมีแรงงานต่างด้าวที่ถูกส่งตัวกลับ 249,870 คน

จึงถือได้ว่าเป็นนโยบายควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติในมิติของความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงานในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการเฉพาะหน้าและเนื่องจากสาเหตุแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ที่ถูกส่งตัวกลับไปแล้วไม่นานยังคงเดินทางย้อนกลับมาอีก ในขณะที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการก็ยังคงมีความต้องการแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากไม่สามารถหาแรงงานไทยมาทดแทนได้ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติอีกครั้ง ในวันที่ 28 เมษายน และ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 เพื่อผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติได้ต่อไปอีกไม่เกิน 1 ปีและในปีถัดมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ผ่อนผันการจ้างแรงงานข้ามชาติใน 18กิจการ ในพื้นที่ 37 จังหวัด ในระยะเวลาดังกล่าว ให้มีนโยบายควบคุมแรงงานข้ามชาติเป็นแบบประกันตัว เพียงแต่ขยายพื้นที่ผ่อนผันเป็น 47 จังหวัดและประเภทงาน 54 กิจการ

3. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยในช่วงปี 2544-2547

ในปีพ.ศ. 2544 ถือได้ว่าเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติในทิศทางที่พลิกผันจากนโยบายในช่วงปี พ.ศ. 2535 – 2543 และมีความเข้มข้นเป็นอย่างยิ่ง คณะรัฐมนตรีนำโดยนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ในสมัยนั้นยกเลิกข้อจำกัดทางพื้นที่ และประเภทกิจการ โดยผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติได้ในทุกจังหวัด และทุกประเภทกิจการอีกทั้งเป็นครั้งแรกที่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่มีได้ทำงานกับนายจ้างคนใดหรือสถานประกอบการใดสามารถจดทะเบียนได้ด้วยตนเองแต่เพิ่มเติมคือต้องมีการตรวจสอบสุขภาพก่อนเข้าทำงานและทำประกันสุขภาพกับโรงพยาบาลในเขตที่ตนเองทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายในปีนั้น มีเป้าหมายเพื่อให้มีแรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองเข้ามาลงทะเบียนให้มากที่สุด และเพื่อให้ทราบจำนวนแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองที่แท้จริง รวมทั้งข้อมูลประวัติ การพักอาศัย การเคลื่อนย้าย และประเภทการทำงานให้มากที่สุด จึงทำให้มีแรงงานข้ามชาติมาจดทะเบียนเป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับนโยบายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535

นโยบายปี พ.ศ. 2545 นอกจากจะสืบทอดนโยบาย ปี พ.ศ. 2544 แล้ว ยังเสริมสร้างการคุ้มครองแรงงานมากขึ้น โดยมติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2545 ได้เปิดโอกาสให้แรงงานข้ามชาติสามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ ซึ่งเป็นครั้งแรกนับแต่ปี พ.ศ. 2535 และถือเป็นการพัฒนาระบบคุ้มครองแรงงานที่มีทิศทางที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากก่อนหน้านี้แม้แรงงานจะถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกละเมิดโดยนายจ้างก็ไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้

และ ปี พ.ศ. 2546 นโยบายการควบคุมการทำงานของแรงงานข้ามชาติเป็นไปในทางเดียวกับนโยบายปี พ.ศ. 2544 – 2545 คณะรัฐมนตรีมีมติผ่อนผันให้แรงงาน 3 สัญชาติอาศัยอยู่และทำงานในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี ในจำนวนเท่ากับการอนุญาตในปี พ.ศ. 2545

ในปีถัดมา พ.ศ. 2547 มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาและบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบและแบบบูรณาการ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการร่างกฎกระทรวงกำหนดแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการขอรับและการออกใบอนุญาตทำงานสำหรับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติ พม่า ลาวและกัมพูชา และร่างกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าว ตามที่กระทรวงแรงงานเสนอ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยแบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวไม่เกิน 1 ปี

ระยะที่ 2 การปรับเปลี่ยนสถานะแรงงานข้ามชาติให้เป็นผู้เข้าเมืองโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้รัฐบาลประเทศ พม่า ลาวและกัมพูชาดำเนินการพิสูจน์สัญชาติและรับรองสถานะโดยการออกหนังสือเดินทางชั่วคราว จากนั้นให้กระทรวงการต่างประเทศหรือสำนักตำรวจคนเข้าเมืองลงตราอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงานตามมาตรา 17 พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

4. นโยบายและมาตรการการจัดการแรงงานต่างด้าวของไทยในช่วงหลังปี 2547

ในช่วงหลังปี 2550 รัฐบาลไทยมีนโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ โดยให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในไทยทั้งหมดรวมทั้งครอบครัวผู้ติดตามมาขึ้นทะเบียนรายงานตัวต่อกระทรวงมหาดไทยเพื่อต้องการทราบจำนวนแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยทั้งหมด เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย (Legalization) โดยในปี 2552และ2553 รัฐบาลได้มีการอนุมัติให้จัด

ทะเบียนแรงงานต่างด้าวและพิสูจน์สัญชาติ ตามมติคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) โดยมีการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวพม่า ลาว กัมพูชาให้ทำงานอยู่ในประเทศไทยและการรับแรงงานข้ามชาติภายใต้บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) หรือ MOU ระหว่างลาว กัมพูชาและพม่า

นโยบายของรัฐ คือ การเตรียมการรองรับการเปิดการค้าเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเสรีเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนในปี 2558 โดยเน้นการบริหารจัดการแรงงานเพื่อจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ จัดระบบอำนวยความสะดวกและมาตรการกำกับดูแลการเข้าออกของแรงงานทุกประเทศเพื่อดึงดูดแรงงานฝีมือเข้าประเทศ และมีการปฏิรูประบบสถาบันที่บริหารแรงงานข้ามชาติให้มีการทำงานในเชิงการประสานงานและบูรณาการมากขึ้น²⁹ จนในปี 2556 กระทรวงแรงงานได้ปรับเปลี่ยนนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติเป็นแบบรัฐต่อรัฐ (Government to Government) ด้วยความเชื่อที่ว่าจะสามารถจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติทั้งระบบให้ถูกต้องตามกฎหมาย แทนการออกใบอนุญาตการทำงาน³⁰

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาถึงปัญหา พัฒนาการของนโยบาย และมาตรการการจัดการ ที่เกี่ยวข้องกับ “แรงงานข้ามชาติ” ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาจนก่อนถึงสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยภาพรวมแล้ว สภาพปัญหาแรงงานข้ามชาตินั้นมีที่มาทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลเสียกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง นโยบายและมาตรการที่ใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวที่ผ่านๆ ไม่มีรัฐบาลใดให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะ ปัญหาอาชญากรรม การใช้แรงงานเยี่ยงทาส การล่วงละเมิดทางเพศ การบังคับค้าประเวณี และการค้ามนุษย์ ซึ่งส่งผลเชิงลบต่อภาพลักษณ์ของประเทศเป็นอย่างมาก

ในเรื่อง การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติในสมัยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่ามีที่มาจากปัจจัยใด รวมทั้ง การปรับนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และนำเสนอ ในบทที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

²⁹ Ibid.

³⁰ ชูศักดิ์ สุทธิสา, แรงงานข้ามชาติลาว ภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556).

บทที่ 3

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติในสมัยรัฐบาลพลเอก

ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ในอดีตทางการเมืองการปกครองไทย ทุกรัฐบาลที่ผ่านๆมา อาจกล่าวได้ว่าไม่เคยให้ความสำคัญ (ไม่สำคัญหรือจำเป็นในมุมมองของรัฐบาลนั่นเอง) กับการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง เนื่องจากยังไม่มีปัจจัยกดดันใด ที่มีน้ำหนักมากพอที่มากกระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าว ของรัฐบาลต่างๆ ในอดีต ก่อนสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ทำให้เกิดการสะสมของปัญหาดังกล่าวและได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น นำไปสู่ปัญหา ในกระบวนการผลิตและคุณภาพสินค้าต่ำ เพราะผู้ประกอบการเน้นการลดต้นทุนด้านค่าจ้างแรงงานต่ำ ไม่สนใจการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ปัญหาภัยความมั่นคง การค้าอาวุธเถื่อนและยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการค้ามนุษย์ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ บังคับค้าประเวณี ใช้แรงงานเด็กแรงงานทาส ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาแรงงานข้ามชาติดังกล่าว ไม่ได้ได้รับการเหลียวแลและแก้ไขอย่างจริงจังเร่งด่วน ทั้งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เครือข่ายของระบบรัฐได้พัฒนารูปแบบมาสู่ระบบสหประชาชาติ ซึ่งมีการวางกรอบจำกัดอำนาจรัฐ โดยอาศัยข้อตกลงกฎเกณฑ์ และองค์การระหว่างประเทศ ทำให้รัฐเผชิญกับข้อจำกัดในการกำหนดนโยบายมากขึ้นเป็นทวีคูณ ทั้งนี้เพราะเครือข่ายนโยบายของรัฐมีความซับซ้อนและสับสนมากขึ้น จำนวนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประเด็นปัญหาและขนาดของปัญหาที่ต้องตัดสินใจเพิ่ม ในขณะที่มีความสามารถ ความเป็นอิสระ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ปัญหาลดลง อำนาจรัฐจึงเผชิญกับการท้าทายอย่างไม่มีทางเลือก จึงกลายเป็นปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ส่งผลผลักดัน นำไปสู่การการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งในบทนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลฯ

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบาย (Adjustment Policy) แรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

1.1 ปัจจัยจากคนต่างด้าว

ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะงานในระดับล่าง 3 ประเภท คือกลุ่มงาน 3 ส หรือ 3 D ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนำ ซึ่งปัจจุบันคนไทยไม่นิยมทำงานในลักษณะดังกล่าว ทำให้ความต้องการแรงงานในประเภทดังกล่าวมีปริมาณสูงมาก โดยเฉพาะในภาคการผลิต สามในสี่ของจำนวนแรงงานที่ขาดแคลนทั้งหมดอยู่ในภาคการผลิต รองลงมาคือ ภาคบริการ ร้อยละ 20.9 กระจายในทั้งธุรกิจบริการสำคัญที่มีความต้องการแรงงานสูง ได้แก่ สาขาอสังหาริมทรัพย์ การค้าปลีกค้าส่ง อสังหาริมทรัพย์ และโรงแรม ตามลำดับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสาขาการผลิตรุนแรงมากที่สุดในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 84.6 ของจำนวนการขาดแคลนแรงงานทั้งหมดในภาคกลาง

เนื่องจากอุตสาหกรรมการผลิตสำคัญของไทยทั้งเพื่อการส่งออกและบริโภคภายในประเทศ เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก สวนใหญ่กระจุกตัวเชิงพื้นที่ของอุตสาหกรรมในภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้ประกอบการในภาคบริการของภาคเหนือประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในสัดส่วนสูงในสาขาอสังหาริมทรัพย์ ขณะที่ผู้ประกอบการในภาคบริการของภาคใต้ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสัดส่วนสูงในสาขาท่องเที่ยว³¹ อันเป็นผลของการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วในประเทศไทย ประกอบกับประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมทั้งในด้านประชากรสูงวัยที่เพิ่มขึ้น แต่ปริมาณประชากรวัยทำงานของไทยกลับลดลงจำนวนมาก และอัตราการเกิดของประชากรไทยก็ลดลง จึงส่งผลให้แรงงานในระดับล่างของไทยขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องนำแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทนแรงงานระดับล่างที่ขาดไป จำนวนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว และกัมพูชาทั้งหมดทั่วประเทศไม่มีตัวเลขที่แน่ชัด มีเพียงการประมาณ โดย “สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” โดยประมาณการแรงงานต่างด้าวในปี 2558 ว่ามีจำนวน 3.9 ล้านคน และจะขึ้นเป็น 4.4 ล้านคน ในปี 2563 ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับการประเมินของ “องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน” (IOM) ที่ระบุว่าข้อมูลสถิติปัจจุบัน ไทยมีแรงงานต่างชาตินอกกว่า 3 ล้านคน ขณะที่สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ให้ข้อมูลว่า แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ณ เดือน

³¹ เสาวณี จันทะพงษ์, "การขาดแคลนแรงงานไทย: สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข," (2554).

พฤษภาคม 2560 ได้รับอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายจำนวนทั้งสิ้น 1,267,671 คน³² และจากเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน พบว่าในกันยายนปี 2559 มีแรงงานต่างด้าว จำนวนกว่า 1.5 ล้านคน แต่มีการคาดการณ์ว่า หากรวมไปถึงการจ้างงาน “แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย” อาจสูงถึง 5-6 ล้านคน โดยส่วนมากอยู่ในภาคการผลิตอุตสาหกรรม แรงงานไร้ทักษะ และงานประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำกัน เช่น งานภาคเกษตร งานประมง งานโรงงาน และภาคอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว³³

ประกอบกับผลกระทบของการปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ตามนโยบายปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแบบก้าวกระโดดเป็น 300 บาทต่อวัน ทั่วประเทศ ในสมัยรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก และไม่สามารถใช้ปัจจัยการผลิตอื่นมาทดแทนแรงงานคนได้ ในขณะที่ผลกำไรอยู่ในระดับต่ำ ยิ่งทำให้ได้รับผลกระทบมากตามไปด้วย เพราะยากที่จะปรับกระบวนการผลิตได้ในระยะสั้น จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ประกอบการนำแรงงานต่างด้าวมาทดแทนและผลจากนโยบายปรับค่าแรงขั้นต่ำเป็น 300 บาท ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศปลายทางหลักที่มีแรงจูงใจแรงงานข้ามชาติ คืออัตราค่าจ้างที่สูงกว่าประเทศต้นทางเพื่อนบ้านทั้งจาก พม่า ลาว และกัมพูชา นอกจากนี้ยังมีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพการงานมากกว่า ในขณะที่ประเทศต้นทางนอกจากมีปัญหาการว่างงานและขาดสิ่งจูงใจเรื่องความก้าวหน้าของอาชีพแล้ว ประเทศต้นทางที่มีระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย มักจะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มในการอพยพเข้ามาในประเทศไทยสูง เพื่อหลีกเลี่ยงการกดขี่และแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ทำให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวตัดสินใจย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทย

โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศพม่า ซึ่งถือเป็นกลุ่มแรงงานข้ามชาติหลักไม่ว่าจะทำงานอย่างไร ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมายยังมีจำนวนไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้ประกอบการ จึงมักมีการลักลอบนำแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายหรือแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินี้เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างกว้างขวาง³⁴ ได้แก่

³² วรณโชค ไชยสะอาด, "กฎหมายแรงงานต่างด้าว หมดเวลาเกี่ยเซียะ-ยัดเงิน-เห็นเพื่อนบ้านเป็นคนขั้นต่ำ....", (2560).

³³ voicetv21, "ไซปม:เปิดสถิติแรงงานต่างด้าว ไทยมีเยอะแค่ไหน? ก่อนจะออกพ.ร.ก.แรงงานต่างด้าว," (2560).

³⁴ สวรรภา คำทา, "ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในประเทศไทย " (2556).

ปัญหาอาชญากรรม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมี “ทัศนคติต่อคนต่างด้าว” ว่ามีส่วนในการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มีการลักทรัพย์ในชุมชนที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่นการลักทรัพย์จากร้านค้า การรับซื้อของโจรและส่งไปขายยังประเทศของตนเอง มีการทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุราและที่ร้ายแรงมากก็คือ แรงงานต่างด้าวทำร้ายหรือฆ่านายจ้างคนไทย ซึ่งเป็นข่าวปรากฏตามสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ทำให้คนไทยบางส่วนเกิดความหวาดระแวงและหวาดกลัวภัยจากการที่มีแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ในชุมชนของตน และมีความเห็นว่าพวกแรงงานต่างด้าวทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีขยะปริมาณมาก เกิดมลภาวะต่อชุมชนมากขึ้น เพราะความไม่มีระเบียบของแรงงานต่างด้าวเหล่านั้น

ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะ พม่า ลาว และกัมพูชา ที่เข้ามาในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากสถิติผู้ต้องขังชาวต่างชาติที่ถูกจับเนื่องจากเข้าเมืองผิดกฎหมายหรือกระทำความผิดในคดีต่างๆ และอยู่ระหว่างรอการส่งกลับ หรือผลักดันออกนอกประเทศในแต่ละปีมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น โดยมีผู้ต้องขังชาวพม่าจำนวนมากที่สุดมาโดยตลอด รองลงมา คือ กัมพูชา และลาว ตามลำดับ ปัจจุบันคาดว่าผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ยังไม่มาจดทะเบียนประมาณ 1 – 1.5 ล้านคน ครึ่งหนึ่งของคนกลุ่มนี้เป็นผู้หญิงและเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย มีส่วนในการค้ายาเสพติดและลักลอบค้าอาวุธเถื่อน พบการกระทำผิดหลายรูปแบบ องค์การอาชญากรรมข้ามชาติหรือแก๊งมาเฟียจะดำเนินกิจกรรมผิดกฎหมายในสองลักษณะ ลักษณะแรกคือการขายสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย อาทิ ยาเสพติด อาวุธ สินค้าโจรกรรม การลักลอบขนแรงงาน ต่างด้าว การปลอมแปลงเอกสารบุคคล เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งคืออาชญากรรมประเภทอื่นที่ไม่เข้าข่ายการจัดหา อุปทานสินค้าและบริการ เช่น การแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการฉ้อฉลต่างๆ สำหรับ อาชญากรรมประเภทแรก นั้น จะมีต้นทุนทางธุรกิจที่ต่ำกว่าธุรกิจทั่วไป เนื่องจากไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมาย หรือกติกาดูใดๆ เช่น ลักลอบนำคนต่างด้าวเข้ามาขายแรงงานหรือบริการทางเพศในราคาต่ำกว่าแรงงานท้องถิ่น ทำให้อาชญากรรมข้ามชาติเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง สำหรับอาชญากรรมในลักษณะที่สอง มักเป็นการทำธุรกรรมแบบฉ้อฉลต่างๆ เช่น ปลอมแปลงบัตรเครดิต ธุรกิจแชร์ลูกโซ่ และอื่นๆ โดยแก๊งมาเฟียรัสเซีย ไนจีเรีย และขบวนการอั้งยี่ชาวจีน จะมีความเชี่ยวชาญในอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ โดยมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านไอทีและธุรกรรมการเงินเข้าร่วมขบวนการจำนวนมาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญที่ยากต่อการสืบสวนปราบปราม เพราะเจ้าหน้าที่รัฐในหลายประเทศขาดความชำนาญในการสกัดกั้นธุรกรรมทางการเงินที่ผิดกฎหมาย

อีกทั้งกฎหมายในหลายประเทศก็ตามไม่ทัน หรือมีบทลงโทษที่ไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับอาชญากรรมประเภทอื่น ทำให้มาเฟียขนาดใหญ่สามารถฟอกเงินด้วยวิธีการต่างๆ หรือแม้แต่จัดตั้งธุรกิจเพื่อบังหน้ากิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ที่นิยมกันมาก คือธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจด้านการเงิน ทำให้การแยกแยะระหว่างธุรกิจสีเทากับธุรกิจที่ถูกกฎหมายทำได้ยาก เนื่องจากระบบการเงินมีการผสมปนเปกัน ยิ่งไปกว่านั้น หัวหน้าแก๊งมาเฟียหลายรายยังใช้องค์กรธุรกิจของตนเพื่อเลื่อนสถานะทางสังคม หรือแม้กระทั่งก้าวเข้าสู่การเป็นนักการเมืองอีกด้วย³⁵

“อาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational crime) เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย เป็นภัยคุกคามมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-traditional security threat) ที่กระทบต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ โดยตรง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อาชญากรรมข้ามชาติได้มีการเติบโตและขยายธุรกิจออกไปทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง มูลค่าทางธุรกิจของอาชญากรรมข้ามชาติเติบโตจาก 0.8 ล้านล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2001 เป็น 1.2 และ 1.7 ล้านล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2003 และ ค.ศ. 2006 ตามลำดับ หรือเติบโตจากร้อยละ 2.5 ของขนาดเศรษฐกิจ (GDP) โลก เป็นร้อยละ 3.2 และร้อยละ 3.4 ของ GDP โลกในช่วงเดียวกันตามลำดับ การเติบโตของอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าวเป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ที่เอื้อต่อกิจกรรมข้ามพรมแดน และการขยายเครือข่ายธุรกิจเข้าไปยังประเทศ ซึ่งมีระบบกฎหมายย่อยอ่อน เนื่องจากความเข้มงวดของระบบกฎหมายในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ บริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมก็มีผลอย่างมากต่อการเติบโตขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น ภาวะสงคราม หรือการไร้เสถียรภาพทางการเมือง ความขัดแย้งในสังคมหรือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หรือปัญหาทางเศรษฐกิจ มูลค่าทางธุรกิจของอาชญากรรมข้ามชาติที่รวมถึงสินค้าผิดกฎหมาย อาวุธเถื่อน การค้ายาเสพติดและการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น การค้าสัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติที่ผิดกฎหมายไว้คิดเป็นมูลค่า 6.5 แสนล้านดอลลาร์ โดยการค้ายาเสพติดและสินค้าปลอมแปลงเป็นอาชญากรรมสองอันดับแรกที่สร้างรายได้ มากที่สุดหรือประมาณ 3.2 แสนล้านดอลลาร์ และ 2.5 แสนล้านดอลลาร์ตามลำดับ สำหรับสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) เมื่อ ค.ศ. 2011 ได้ประเมินว่า ยาเสพติดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่สร้างรายได้มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 20 ของอาชญากรรมทั้งหมด แต่มากถึงร้อยละ 50 ของอาชญากรรมข้ามชาติ และการฟอกเงินจากยาเสพติด มีมูลค่าถึงร้อยละ 0.4-0.6 ของขนาดเศรษฐกิจโลก โดยรายได้จากอาชญากรรมเหล่านี้ได้ถูกนำไปใช้เพื่อต่อยอด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่อไปอีก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศต่างๆ โดยประเมินว่าผลกระทบทางลบด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติดมีมากถึงสองเท่าของรายได้

³⁵ สักกรินทร์ นิยมศิลป์, "อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยคุกคามไทยและอาเซียน," (2558).

จากธุรกิจนี้ แม้ว่าจะมีการนำรายได้บางส่วนจากอาชญากรรมต่างๆ ไปลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย แต่ก็อาจส่งผลเสีย ทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากอาจเกิดการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่บิดเบือน เช่น เกิดการเก็งกำไร การปั่นหุ้น หรือเกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากเจ้าของกิจการมีต้นทุนทางธุรกิจที่แตกต่างกัน หรืออาจทำลาย ความน่าเชื่อถือขององค์กรธุรกิจ จนส่งผลเสียต่อบรรยากาศการลงทุนและระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ การฟอกเงิน ในทุกภูมิภาคของโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.3 แสนล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2000 เป็น 8.6 แสนล้านดอลลาร์ ใน ค.ศ. 2002 และ 9.3 แสนล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2005 ตามลำดับ โดยภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีปริมาณการฟอกเงิน สูงเป็นอันดับสองรองจากทวีปอเมริกา ด้วยมูลค่าการฟอกเงินรวม 2.9 แสนล้านดอลลาร์ ใน ค.ศ. 2005 เทียบกับ 2.5 แสนล้านดอลลาร์ใน ค.ศ. 2000 แม้ว่าการค้ามนุษย์ (Human trafficking) และการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น (Migrant smuggling) จะมีมูลค่า น้อยกว่าอาชญากรรมบางประเภท เช่น การค้ายาเสพติด แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ กิจกรรมทั้งสองนี้เป็นอาชญากรรม ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีองค์การอาชญากรรมข้ามชาติเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยสร้างวงจรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ นับตั้งแต่การปลอมแปลงเอกสารการเดินทาง และเอกลักษณ์บุคคล การเคลื่อนย้ายบุคคลจากประเทศต้นทางไปยังอีกประเทศหนึ่ง และเมื่อเดินทางถึงจุดหมายปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นจำนวนหนึ่งก็ตกเป็นเหยื่อขององค์การอาชญากรรมที่ตนใช้บริการ หรือถูกกลุ่มอาชญากรอื่นๆ บังคับให้เข้าร่วมในกิจกรรมผิดกฎหมายต่างๆ เช่น การค้าบริการทางเพศ การค้ายาเสพติด และการขนของหนีภาษี โดยชาวต่างด้าวจำนวนมากไม่น้อยต้องตกอยู่ในสภาพแรงงานขังหนี้ (Debt bondage) เช่น ชาวจีนที่ลักลอบเข้าประเทศ สหรัฐอเมริกาต้องหาเงินใช้หนี้จำนวนมหาศาลให้กับขบวนการ Snakeheads¹ หากไม่สามารถใช้หนี้ได้ตามกำหนด ก็อาจต้องเข้าร่วมกับองค์การอาชญากรรมในที่สุด จนเกิดเป็นวงจรการขน/ค้ามนุษย์ที่เชื่อมโยงกับปัญหาอาชญากรรม ข้ามชาติอย่างต่อเนื่อง

องค์การสหประชาชาติได้ระบุถึงประเภทต่างๆ ของอาชญากรรมข้ามชาติไว้ 18 ประเภท ได้แก่ การฟอกเงิน การก่อการร้าย การโจรกรรมงานศิลปะและผลงานทางวัฒนธรรม การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การค้าอาวุธเถื่อน โจรสลัดในทะเล โจรสลัดบนบก การหลอกลวงในธุรกิจประกัน อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม การค้ามนุษย์ การค้าอวัยวะมนุษย์ การค้ายาเสพติด การหลอกรื่องลุ่มละลาย การแทรกซึม องค์กรธุรกิจ การคอร์รัปชัน การให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ และความผิดอื่นๆ ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการกระทำที่ท้าทายอำนาจอธิปไตยและเอกภาพแห่งดินแดนของรัฐ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และยังส่งผลกระทบต่อสังคมและมั่นคงของประเทศนั้นๆ

สำหรับประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกคำสั่งระบุประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติไว้ 11 ประเภท ดังนี้ 1) การก่อการร้ายข้ามชาติ (International terrorism) 2) การปลอมแปลง

หลักฐานเกี่ยวกับตัว บุคคล (Identity fraud) 3) การลักลอบค้าอาวุธ (Arms smuggling) 4) การลักลอบขนคนข้ามชาติหรือแรงงาน ต่างด้าว (People smuggling or illegal labour) 5) การฟอกเงิน (Money laundering) 6) การลักลอบค้ายาเสพติด (Drug trafficking) 7) การลักลอบค้ามนุษย์ หรือการประพฤติดุคตทางเพศต่อเด็ก (Human trafficking or pedophile) 8) อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและคอมพิวเตอร์ (Financial crime and cyber crime) 9) อาชญากรรมร้ายแรง หรือเหตุการณ์ร้ายแรงอื่นๆ ในต่างประเทศ (International violent crimes or referrals) 10) อาชญากรรมร้ายแรงหรือเหตุการณ์ร้ายแรงอื่นๆ ในประเทศไทย (Thailand's other violent crimes or incidents) 11) อาชญากรรมอื่นๆ³⁶ (Other crimes)

การที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก กระจายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยไม่ทราบจำนวนและที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่มีอยู่แท้จริง แต่มีการประมาณว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่อยู่ในประเทศไทยน่าจะมีไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน ในขณะที่การบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นปัญหาแรงงานต่างด้าวจึงย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายสัญชาติพม่า มีการจ้างทำงานหนาแน่นมากที่สุดบริเวณชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่ จังหวัดตาก เชียงใหม่ และระนอง ลงมาจนถึงบริเวณพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ซึ่งเป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจของประเทศและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแบบเข้มข้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายผลักดันแรงงานต่างด้าวแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะถึงแม้จะสามารถผลักดันคนต่างด้าวกลับไปได้ แต่ไม่นานคนเหล่านั้นก็เดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยอีก นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายยังมีที่อยู่ไม่ถาวร มีการเคลื่อนย้ายเข้าออกระหว่างประเทศเป็นประจำหลายครั้ง

จากรายงานของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งเฝ้าระวังและปราบปรามโดยด่วน หลังจากพบว่ากลุ่มขบวนการดังกล่าวได้แผ่อิทธิพลเข้ามาทางด้านจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมากขึ้นแล้ว และสร้างปัญหามากมาย ทั้งเรื่องแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองหรืออยู่โดยผิดกฎหมาย ปัญหากลุ่มมาเฟียต่างชาติและปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด โดยที่จังหวัดจันทบุรี มีชาวแอฟริกันนับร้อยไปอาศัยค้าพลอย และเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้น โดยพวกนี้จะจ้างคนไทยจดทะเบียนเป็นภรรยาเพื่อให้ได้อยู่อาศัยในประเทศไทยได้ แต่กลับสร้างปัญหาทั้งค้ามนุษย์และค้ายาเสพติด ส่วนจังหวัดตราด มีปัญหาการลักลอบเข้าเมืองและค้ามนุษย์ และการค้ายาเสพติดตามแนวชายแดนกัมพูชา

³⁶ Ibid.

ส่วนที่พัทยากำลังเป็นแหล่งชุมนุมของอาชญากรหลายชาติ โดยเฉพาะ กลุ่มรัสเซีย เยอรมนี อังกฤษ และสแกนดิเนเวีย โดยสร้างเปิดธุรกิจบังหน้า แต่เบื้องหลังใช้ไทยเป็นแหล่งฟอกเงิน นำเข้าหญิงต่างชาติและส่งออกหญิงไทยเพื่อขายบริการทางเพศ ค้ายาเสพติด ผลิตสื่อลามกอนาจารและสร้างอิทธิพล ถัดไปคือกลุ่มเอเชียใต้ ได้แก่ปากีสถาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง บัตรเครดิต ค้ามนุษย์ (แก๊งลูกแพะ) และชาวคริสลิ่งกา ซึ่งนำคนเข้าเมือง เพื่อลักลอบส่งไปประเทศที่สาม อีกทั้งใช้บัตรเครดิตปลอม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวแอฟริกัน เกาหลีใต้ จีน อิหร่าน อิรัก มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งส่วนใหญ่ปลอมแปลงบัตรเครดิต หนังสือเดินทาง หลอกหลวงนักท่องเที่ยวต่างชาติและค้ายาเสพติด

ทางรัฐบาลจึงได้ให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองตรวจจับอย่างเข้มงวด และได้แถลงผลการจับกุมกวาดล้างอาชญากรข้ามชาติที่หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย สามารถจับคนต่างชาติทำผิดกฎหมายได้จำนวนเกือบ 1 แสนราย ได้แก่กลุ่มคนจีนที่ลักลอบขนยาเสพติด / ชายชาวรัสเซีย ฉ้อโกงปลอมแปลงเอกสารการก่อสร้างของรัฐบาล และติดสินบนเจ้าหน้าที่ / ชายชาวเยอรมัน ที่หลบหนีหนี้และหนีหมายศาล / ชายชาวฝรั่งเศสที่ข่มขืนลูกสาวตนเอง / ชายชาวสวิสเซอร์แลนด์ คดีฉ้อโกงและยักยอกทรัพย์ ซึ่งทั้งหมดนี้ เจ้าหน้าที่จะส่งตัวกลับประเทศต้นทางให้เร็วที่สุด โดยประสานความร่วมมือตำรวจสากลและสถานทูตต่างๆ

พล.ต.ท.ณัฐธร เพราะสุนทร ผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กล่าวว่า ที่ผ่านมาทางสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้ระดมกวาดล้างคนหลบหนีเข้าเมือง อาชญากรข้ามชาติ และแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ทำให้สามารถจับกุมชาวต่างชาติที่ทำผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก และมีคดีที่สำคัญได้แก่

1) กลุ่มคนจีน 3 ราย ถูกจับตัว โดยทั้ง 3 คนก่อคดีร่วมกันฉ้อโกงภาษีรัฐบาล มูลค่าความเสียหายสูงถึง 1,050 ล้านบาท และลักลอบขนส่งสารต้องห้ามอันตรายข้ามชาติ มีเครือข่ายเชื่อมโยงในหลายประเทศ หลังก่อเหตุทั้งหมดได้หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยด้วยวีซ่าประเภทนักท่องเที่ยว จนถูกจับกุมได้ที่สนามบินภูเก็ต และที่ เซ็นทริโอ คอนโดมิเนียม จังหวัดภูเก็ต

2) จับกุมนายสมอลนิกอฟ วาซิลี (SMOLNIKOV Vasilii) อายุ 42 ปี สัญชาติรัสเซีย เป็นบุคคลตามหมายจับตำรวจสากล โดยนายสมอลนิกอฟฯ เป็นเจ้าของบริษัทรับเหมา ได้ฉ้อโกง ปลอมแปลงเอกสารการก่อสร้างของรัฐบาล และจงใจติดสินบนเจ้าหน้าที่ จนถูกตรวจสอบ และหลบหนีเข้ามาบดานในประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 และถูกควบคุมตัวได้ที่ อ.สะเดา จ.สงขลา

3) จับกุมนายมาร์คัส แอนเดย์ (Markus Andre) อายุ 56 ปี สัญชาติเยอรมัน ที่หลบหนีหนี้และหนีหมายศาล เดินทางเข้ามาประเทศไทยเมื่อปลาย ธันวาคม 2557 สุดท้ายถูกควบคุมตัวได้ที่บ้านพักใน อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

4) จั๊กมนายปาทริส จิเลียน่า (Patrice GIULIANA) อายุ 58 ปี สัญชาติฝรั่งเศส ได้ก่อเหตุ ช่มชู้นลูกสาวของตัวเอง ศาลได้มีคำพิพากษา ลงโทษ จำคุก 15 ปี โดยนายปาทริสฯ ไม่ได้ไปปรากฏ ตัวที่ศาลและหลบหนีออกนอกประเทศมาซ่อนตัวอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่เมื่อเดือน กันยายน 2555 ถูกควบคุมตัวได้ที่บริเวณปากซอยรามบุตรี แขวงชนะสงคราม

5) นายพอล สตรูบิน (Paul Strubin) อายุ 67 ปี สัญชาติสวิสเซอร์แลนด์ ถูกออกหมายจับใน ข้อหา “ฉ้อโกงและภัยคุกคาม” และเข้ามาซ่อนตัวในประเทศไทย ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม 2556 ชุด สืบสวนควบคุมตัวนายพอล ที่สถานบริการแห่งหนึ่ง ในพัทยา เมื่อตรวจสอบแล้วยังพบอีกว่า นายพอล ะ อยู่ในราชอาณาจักรเกินกำหนด จนถึงปัจจุบัน เป็นจำนวนถึง 960 วัน

ปัญหาทางด้านสาธารณสุข แรงงานต่างด้าวบางส่วน เป็นพาหะนำโรคใหม่ๆ เข้ามาใน ประเทศไทย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับการตรวจสอบสุขภาพและ ค้นหาโรคจากหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดและได้รับบัตรประกันสุขภาพ แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและไม่ขึ้นทะเบียน แรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้น ทะเบียนกลุ่มนี้ สร้างปัญหาและผลกระทบในด้านสาธารณสุขต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจาก มีความยากลำบากในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อัน ก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบแก่สภาวะสุขภาพอนามัยต่อแรงงานต่างด้าว เช่น การแพร่ระบาดหรือ การกระจายโรคติดต่อที่สำคัญ

จากรายงานการศึกษาเรื่อง “ความต้องการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติในประเทศไทยปี 2546 – 2549”³⁷ โดย สถาบันเอเชียศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันวิจัย ประชากรและสังคม พบว่าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายส่วนหนึ่งเป็นโรคติดต่อและเจ็บป่วยด้วยโรคที่ ประเทศไทยเคยควบคุมได้แล้ว มีการตรวจพบโรคต่างๆดังนี้ มาเลเรีย วัณโรค เท้าช้าง ไข้เลือดออก โรคเรื้อน และไข้กาฬหลังแอ่น ซึ่งหากไม่มีการควบคุมให้ดีแล้ว อาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดโรค เหล่านี้ ในประเทศไทยได้อีก นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อรายจ่ายทางด้านสาธารณสุขหรือ งบประมาณที่รัฐต้องเสียไปในการดูแลปัญหาเหล่านี้หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐต้องแบงบั้นทรัพยากรของ คนไทยในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมดูแลและการป้องกันโรค ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ อุปกรณ์ เวชภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายและเวลาในการออกติดตามในการแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขของแรงงาน ต่างด้าว

³⁷ wixsite.com, "ผลกระทบด้านลบของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อ สังคม สาธารณสุข และความมั่นคง," (2553).

โดยเฉพาะจังหวัดบริเวณชายแดน จะแบกรับภาระสูงมาก เพราะมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก หนึ่งในประเด็นที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันเสมอคือ จำนวนแรงงานข้ามชาติมาใช้บริการมากกว่าคนในพื้นที่ ทำให้งบค่าใช้จ่ายจำนวนมากหมดไปกับการรักษาแรงงานข้ามชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกันสุขภาพ เป็นเหตุให้โรงพยาบาลมีหนี้ค้ำง ขณะที่บุคลากรด้านสาธารณสุขก็ไม่เพียงพอ

แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่เป็นประเด็นปัญหาใหญ่อยู่ในปัจจุบันนี้ ก็คือแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยและมีความแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะเป็นประโยชน์และมีความจำเป็นสำหรับประเทศไทยอยู่พอสมควรก็ตาม แต่ด้วยจำนวนแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่ได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างมากมาย ได้ก่อให้เกิดปัญหาและเกิดผลกระทบต่างๆ ในสังคมไทยเป็นอย่างมาก นับเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะคนต่างด้าวที่ไม่มีถิ่นที่อยู่แน่ชัดสามารถแทรกซึมได้ทุกพื้นที่ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงได้ดำเนินการ “จัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ” โดยประกาศใช้ พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) การบริหารจัดการการทำงานของแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้วันที่ 23 มิถุนายน 2560 ซึ่ง กระทรวงแรงงานย้ำว่า พ.ร.ก.ใหม่ลดปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานและมีผลดีต่อนายจ้างและแรงงานต่างด้าว นายวรานนท์ ปีติวรรณ อธิบดีกรมการจัดหางาน กล่าวว่า พระราชกำหนดฉบับนี้มีผลดีทั้งต่อนายจ้าง ลูกจ้างต่างด้าว ภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐจะสามารถจัดระเบียบและให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวให้มีความเหมาะสม เป็นไปตามมาตรฐานสากลสามารถควบคุมการประกอบธุรกิจการนำคนต่างด้าวมาทำงานกับนายจ้างในประเทศและควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวเพื่อจัดระเบียบป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานได้

ขณะที่นายจ้าง/สถานประกอบการก็ได้คนต่างด้าวมาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายมีคุณภาพตามความต้องการ สามารถตรวจสอบคนต่างด้าวได้หากประสบปัญหา และเป็นไปตามมาตรฐานสากล ป้องกันการหลอกลวงจากระบบสายนายหน้าเถื่อน และเสียค่าใช้จ่ายอย่างไม่เป็นธรรม สามารถเข้าถึงระบบข้อมูลภาครัฐเพื่อจะได้จำนวนแรงงานตามความต้องการและมีการควบคุมประเภทงาน นายจ้าง ณ ท้องที่และเงื่อนไขตามที่ได้รับอนุญาตเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการอนุญาตให้คนต่างด้าวทำงาน พร้อมทั้งแก้ปัญหาคารขาดแคลนแรงงาน

ขณะเดียวกันลูกจ้าง คนต่างด้าวและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของนายจ้างอย่างไม่เป็นธรรมก็จะได้รับความคุ้มครองนอกจากนี้ยังมีกลไกการร้องทุกข์และการเข้าถึงช่องทางการร้องทุกข์สำหรับคนต่างด้าวและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่นายจ้างหรือผู้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย รวมทั้งมีการกำหนดช่องทางให้คนต่างด้าวสามารถเข้าถึงสิทธิได้โดยตรงและได้รับประโยชน์จากการ

ได้รับสวัสดิการ การประกันสังคม การประกันสุขภาพ (สามารถแก้ไขปัญหาค่าคนต่างด้าวเป็นพาหะนำโรคได้) การศึกษา และสังคม เพื่อสามารถทำงานอยู่ในประเทศไทยได้อย่างปกติสุขส่วนภาคประชาสังคมจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแรงงานต่างด้าวให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักมาตรฐานสากล มีกลไกให้หน่วยงานภาคเอกชน และ NGO ในพื้นที่เข้ามาร่วมดำเนินการและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวซึ่งหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและทั่วถึงจะแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงานและการทำประมงผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะทำให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ³⁸

ภายหลังจากที่รัฐบาลฯ ประกาศใช้พระราชกำหนด การบริหารจัดการการทำงานของแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2560 ได้ส่งผลกระทบต่อนายจ้างใช้แรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศไทยนับล้านคน และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานผิดกฎหมาย จึงพากันเดินทางกลับประเทศของตนเอง เนื่องจากกลัวความผิดจากอัตราโทษปรับและจำคุกสูงเกินไป ขณะที่ผู้ประกอบการโดยเฉพาะอุตสาหกรรม การเกษตร อุตสาหกรรมประมง และภาคครัวเรือน ได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากต้องใช้แรงงานต่างด้าวเป็นส่วนใหญ่ จึงออกมาคัดค้านและเรียกร้องให้รัฐบาลชะลอมาตรการดังกล่าวออกไปอีกสักระยะ รัฐบาลจึงได้ชะลอ พ.ร.ก. การบริหารจัดการการทำงานของแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2560 ออกไป 180 วัน ผ่อนปรนใน 4 มาตรา ระบุให้นายจ้าง-ลูกจ้างได้มีเวลาปรับตัว มีผลบังคับใช้จริง 1 มกราคม 2561 โดยเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 33/2560 เรื่องมาตรการชั่วคราวเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว

โดยหัวหน้า คสช. อาศัยอำนาจมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ปี 2557 มีคำสั่งให้ มาตรา 101, 102, 119 และ 122 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 โดยให้นายจ้างและคนต่างด้าวเร่งดำเนินการให้ถูกต้อง นอกจากนี้ ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามกฎหมายหรือคำสั่งนี้ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ทั้งนี้ ให้กระทรวงแรงงานดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว เพื่อสนองต่อคณะรัฐมนตรี (ครม.) ให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน โดยให้คำสั่งนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2560 เป็นต้นไป ตั้ง ณ วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช.³⁹

³⁸ กระทรวงแรงงาน, "กระทรวงแรงงาน ย้ำ ! พ.ร.ก.ใหม่ลดปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน," (2560).

³⁹ เติลนิวิธส์, "เอกชน เสนอชะลอพรก.ต่างด้าว," เติลนิวิธส์ 2560.

เมื่อวันที่ 27 พ.ค. 2550 พล.ต.ท.บุญเรือง ผลพานิชย์ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (ผบช.สตม.) ได้กล่าวยอมรับว่า กลุ่มคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง ย่อมสร้างปัญหาและเป็นภาระให้แก่ประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความมั่นคงภายใน ปัญหาด้านอาชญากรรม และการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด ปัญหาชุมชนต่างด้าว ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาผู้ติดตามและเด็กไร้สัญชาติ ปัญหาการแย่งอาชีพคนไทย และปัญหางบประมาณและรายจ่ายของรัฐ โดยแนวโน้มของสถานการณ์ดังกล่าวนี้วันจะเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถดูจากตัวเลขการผลักดันออกนอกประเทศ ปี 2547 รัฐได้ผลักดันออกจำนวน 228,074 คน ปี 2548 ผลักดันจำนวน 232,425 คน และปี 2549 มีการผลักดันออกนอกประเทศจำนวน 292,503 คน ทั้งนี้ หากสถานการณ์ประเทศไทยยังประสบปัญหาผู้ลักลอบเข้าเมืองเพิ่มขึ้นเช่นนี้ แน่แน่นอนว่าย่อมเกิดปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง และจำนวนคนต่างด้าวที่เพิ่มขึ้นจะมีผลกระทบต่อปัญหาของชาติในระยะยาว⁴⁰

มีรายงานผลการศึกษาเรื่อง “การเคลื่อนย้ายประชากรและผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย โดยคณะผู้วิจัยจากศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” พบว่า ปัญหาการย้ายถิ่นที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ซึ่งจำแนกผลกระทบต่อความมั่นคงออกเป็นระยะสั้นและระยะยาวได้ดังนี้⁴¹ ผลกระทบต่อความมั่นคงในระยะสั้น จะเป็นผลเสียที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและเป็นไปในลักษณะเชิงประจักษ์ที่เห็นผลได้อย่างชัดเจน 4 ประเภท คือ

- 1) ปัญหาการละเมิดกฎหมายและความเป็นปรปักษ์ต่อความสงบสุขเรียบร้อยภายในสังคมจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมต่างๆ เช่น ฆาตกรรม ลักขโมยชิงปล้น การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชาติแม้ว่าปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดอาจถูกโต้แย้งได้ว่าก็เกิดขึ้นในทุกสังคมอยู่แล้ว แต่การเข้ามาของกลุ่มคนจากประเทศใกล้เคียงก็มีส่วนในการเพิ่มโอกาสที่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นได้ ทั้งนี้เป็นตัวผู้ก่อเหตุเองหรือตกเป็นเหยื่อในปัญหาดังกล่าว
- 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วการเข้ามาของกลุ่มคนข้ามชาติจากประเทศใกล้เคียงจะช่วยตอบสนองการขาดแคลนแรงงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ หรือ ภาคการเกษตรของประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ขณะเดียวกันก็ถูกมองว่ากลุ่มคนเหล่านั้นเข้ามาแย่งงานกับคนไทยเนื่องจากที่มีค่าจ้างถูกและ

⁴⁰ ผู้จัดการรายวัน, "ปัญหาหลบหนีเข้าเมือง ภัยที่คุกคามความมั่นคง," (2550).

⁴¹ พศกร โยธินันรนาท, "นโยบายรัฐบาลและการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537" (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2555).

มีความอดทนมากกว่า แต่ถึงอย่างไรกลุ่มคนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาทำงานในไทยมักเลือกเข้าทำงานในกลุ่มอาชีพที่อาศัยทักษะในการทำงานน้อย ซึ่งกรรมการการจัดงานจะเป็นผู้กำหนดว่าอาชีพใดที่กลุ่มคนเหล่านั้นสามารถขออนุญาตทำได้ จึงไม่กระทบกับการหางานทำของคนไทยมากเท่าใด

3) ปัญหาทางด้านสาธารณสุข สุขอนามัยกับสิ่งแวดล้อม การควบคุมปัญหาด้านสาธารณสุขของคนภายในชาตินั้น เป็นสิ่งสำคัญระดับต้นๆ ที่ควรให้ความสำคัญ การเข้ามาโดยกลุ่มคนภายนอก โดยเฉพาะในประเทศต้นทางที่มีมาตรฐานด้านการสาธารณสุขต่ำ ก็เสี่ยงต่อการนำโรคภัยประเภทต่างๆ เข้ามาแพร่ระบาดในสังคมได้ เช่น กลุ่มโรคติดต่อร้ายแรง ได้แก่ เอชไอวี โรค วัณโรค โรคเท้าช้าง โรคเรื้อน เป็นต้น รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจะพบว่า กลุ่มคนที่เข้ามาเหล่านั้นโดยมากจะเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ คุณภาพชีวิตของผู้คนภายในกลุ่มจึงไม่สูง ความเป็นอยู่ก็เป็นที่แออัดและด้านความมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมที่น้อย ส่งผลให้แหล่งชุมชนที่มีกลุ่มคนดังกล่าวรวมกลุ่มกันอยู่มักมีลักษณะเป็นแหล่งชุมชนแออัด ระบบนิเวศเสื่อมโทรม

4) ปัญหาบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในบางครั้งการเคลื่อนย้ายกลุ่มคนบางกลุ่มซึ่งเป็นปรปักษ์กับอีกประเทศหนึ่ง ก็สามารถบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ กล่าวคือ หากในประเทศไทยเป็นที่พักพิงแก่กลุ่มปรปักษ์ของอีกประเทศหนึ่ง ก็จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศนั้นด้วย

ผลกระทบต่อความมั่นคงในระยะยาว อาจหมายถึง สิ่งที่จะเป็นผลเสียซึ่งอาจจะยังไม่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นแต่มีผลกระทบยังไม่มาก อันมีลักษณะน้ำซึมบ่อทรายและเมื่อเวลาผ่านไปเนิ่นนานผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้น จะยากที่จะแก้ไขเยียวยา ผลกระทบเช่นว่านั้นคือ

1) ปัญหาความขัดแย้งอันเกิดมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนจากภายนอกที่เข้ามาอาศัยอยู่ภายในประเทศด้วยหลากหลายเหตุผล เช่น มูลเหตุจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ของประเทศเพื่อนบ้านไม่สงบ ทำให้กลุ่มคนพวกนั้นจึงลงหลักปักฐานกลายเป็นย่านชุมชนต่างชาติ ซึ่งในบางสิ่งเช่นขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ทัศนคติของกลุ่มคนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกับคนในสังคมดั้งเดิม ที่ล้วนเป็นสาเหตุของอคติจนกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ขึ้นได้ ดังเช่น สงครามกลางเมืองระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่สมัยก่อน

มีการนำเข้าชาวแอฟริกันมาเป็นทาสใช้แรงงาน ด้วยการรับรู้เช่นนี้จึงฝังอยู่ในค่านิยม ทศนคติของพลเมืองดั้งเดิม จนกลายเป็นอคติทางเชื้อชาตินำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง เป็นต้น

2) ปัญหาการจัดการและจัดสรรสิทธิ เป็นผลมาจากการเข้ามาอยู่อาศัยของกลุ่มคนต่างชาติเป็นระยะเวลายาวนานเช่นกัน ส่งผลให้ภาครัฐควรต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องของการจัดการกลุ่มคนต่างชาติที่อยู่อาศัยเวลาช้านานทั้งในด้านสิทธิและผลประโยชน์ ความชอบธรรมตามหลักสากล เช่น สิทธิการขอสัญชาติ สิทธิเด็กชาวต่างชาติที่เกิดจากพ่อแม่ชาวต่างชาติที่ย้ายเข้ามาในสังคม เป็นต้น ซึ่งรัฐควรให้ความสำคัญ ควบคุมหรือให้สอดคล้องไปกับการจัดการงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐให้สอดคล้องกับการที่ต้องแบกรับเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับกลุ่มคนเหล่านี้

ความสรุป ประเด็นเรื่องทศนคติ การเลือกปฏิบัติ และปัญหาด้านความมั่นคงล้วนแต่ส่งผลต่อนโยบายอันเป็นแผนการที่รัฐจะต้องคำนึงถึงอย่างรอบครอบ เพื่อจัดการความเสี่ยงในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายกลุ่มคน โดยเฉพาะในด้านสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสากลหรืออนุสัญญาที่ได้ให้สัตยาบันไว้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดสรรให้มีความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายและหลักมนุษยธรรม

จากปัญหาภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ตามที่กล่าวมา ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติ มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งความมั่นคงของชาติมิได้ครอบคลุมเฉพาะมิติด้านการทหารหรืออำนาจอธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของการดำเนินกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกบริบท ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนภายในรัฐ รัฐบาล คสช. จึงได้จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และกระชับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ปัญหาข้ามพรมแดน อาทิ การลักลอบเข้าเมือง ปัญหาแรงงานข้ามชาติ การก่อการร้าย การค้าสิ่งของผิดกฎหมาย การค้ามนุษย์โรคระบาด และโรคติดต่อร้ายแรง รวมถึงร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา และเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะการไม่นำประเด็นเส้นเขตแดนมาเป็นอุปสรรคในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตร่วมกัน บนพื้นฐานการรักษาสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการรักษาความมั่นคงของชาติ โดย

- 1) ปรับปรุงกลไก และพัฒนาศักยภาพการตรวจคนเข้าเมือง การติดตาม ตรวจสอบการเข้า-ออก การขอยุ่ต่อในประเทศไทย และพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประสานร่วมมือ และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด
- 2) ส่งเสริมการใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรม ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีทุกระดับ กับประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาความเข้มแข็งของคน ชุมชน และพื้นที่ชายแดนร่วมกัน
- 3) จัดระเบียบการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ และการเป็นประตูเชื่อมโยงการค้า ที่มีความสมดุลทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคมกับมิติความมั่นคง และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านใน การบริหารจัดการชายแดน การพัฒนาด่านชายแดน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- 4) สร้างเสริมศักยภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามข้ามชาติ โดยพัฒนาระบบกลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติในการเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงาน กลไกภาครัฐ โดยเฉพาะการข่าวและระบบกฎหมายให้มีความเข้มแข็ง รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้มีเอกภาพ

ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายทุกรูปแบบ โดยให้ความสำคัญกับการลดปัจจัยและเงื่อนไขที่เกื้อกูลต่อการก่อการร้ายการป้องกันมิให้กลุ่มก่อการร้าย บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่สนับสนุนการก่อการร้ายทุกรูปแบบใช้พื้นที่ในอาณาเขตประเทศไทยเป็นพื้นที่พักพิง พื้นที่แสวงหาปัจจัยเพื่อสนับสนุนการก่อการร้าย ตลอดจนเป็นพื้นที่ก่อความรุนแรงหรือกระทำการก่อการร้าย โดยมุ่งเน้นการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในเขตเมือง

เสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ รวมทั้งกับองค์กรระหว่างประเทศ และภายใต้กรอบอาเซียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติบนพื้นฐานของการกำหนดท่าทีและจุดยืนที่เหมาะสมของไทยในประเด็นการก่อการร้าย

เสริมสร้างจิตสำนึก ความตระหนัก ของภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคประชา

สังคม ให้เห็นความสำคัญของปัญหาการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติและสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ในการร่วมมือกับภาครัฐป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติทุกรูปแบบ⁴²

1.2 ปัจจัยจากรัฐราชการ

ปัญหาข้าราชการประพฤตินิยมชอบ จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2557 มีรายงานว่า เจ้าหน้าที่ทุจริตทั้งสองฝั่งชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอำนวยความสะดวกให้แก่การลักลอบนำแรงงานที่ไม่มีเอกสารเข้าประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ ลาว พม่าและกัมพูชา โดยแรงงานเหล่านี้ต่อมากลายเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ และ ยังมีรายงานอีกว่า เจ้าหน้าที่รัฐของไทยทั้งพลเรือนและทหารได้รับผลประโยชน์จากการลักลอบนำเข้าผู้แสวงที่พักพิงชาวโรฮิงญาจากพม่าและบังคลาเทศ (ที่เข้าประเทศไทยเพื่อผ่านไปมาเลเซียหรืออินโดนีเซีย) รวมทั้งสมรู้ร่วมคิดกันในการขายผู้แสวงที่พักพิงชาวโรฮิงญาเหล่านี้เพื่อการบังคับใช้แรงงานบนเรือประมง

นอกจากนี้ สื่อยังรายงานว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยบางคนทำการอย่างเป็นระบบในการโยกย้ายชายชาวโรฮิงญาจากศูนย์กักกันในไทยและนำไปขายให้นักค้ามนุษย์หรือนายหน้าซึ่งจะส่งขายเหล่านี้ไปภาคใต้ของไทยและถูกบังคับใช้แรงงานเป็นคนทำอาหารและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในค่ายต่างๆ หรือถูกขายไปเป็นแรงงานบังคับใช้ในร้านค้าหรือบริษัทขนส่งทางเรือ นักค้ามนุษย์ (รวมทั้งนายหน้าจัดหาแรงงาน) ซึ่งนำคนต่างด้าวเข้ามาในไทยโดยทั่วๆ ไปทำงานตามลำพังหรือทำงานแบบกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นทางการ ในขณะที่นักค้ามนุษย์ที่ลอบคนไทยไปค้าในต่างประเทศจะทำงานเป็นกลุ่มที่จัดตั้งเป็นทางการมากกว่า นายหน้าจัดหาแรงงานซึ่งโดยมากทำงานแบบไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำกับและทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างแรงงานที่ทำงานกับนายจ้าง บางคนช่วยอำนวยความสะดวกหรือมีส่วนในการค้ามนุษย์โดยร่วมมือกับนายจ้างและบางครั้งก็ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายด้วย⁴³

⁴² ประยุทธ์ จันทร์โอชา, "นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ," (กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2558).

⁴³ สถานทูตสหรัฐและสถานกงสุลในประเทศไทย, "ประเทศไทย บัญชีกลุ่มที่ 3

ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไขปัญหา," (2557).

รัฐบาลไทยได้ปรับปรุงการจัดเก็บข้อมูลด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยรายงานว่ามี การพิพากษาผู้กระทำผิด 225 คนภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ความพยายามการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ด้านการบังคับใช้กฎหมายโดยรวม ยังคงไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับขนาดของปัญหาในประเทศไทยและการทุจริตในทุกระดับก็เป็นอุปสรรค ต่อความพยายามดังกล่าว แม้สื่อและองค์การนอกภาครัฐจะมีรายงานอยู่เรื่อยๆ ถึงการบังคับใช้ แรงงานและพันธนาการหนี้ของแรงงานอพยพต่างด้าวในภาคอุตสาหกรรมธุรกิจของไทย ซึ่งรวมถึง อุตสาหกรรมการประมง แต่รัฐบาลก็แสดงความพยายามน้อยมากในการแก้ไขปัญหอาชญากรรม การค้ามนุษย์ ดังกล่าว รัฐบาลทำงานล้มเหลวอย่างเป็นระบบทั้งในการสืบสวน ดำเนินคดีและ พิพากษาเจ้าของเรือประมงและไต๋ก๋งที่บังคับใช้แรงงานจากแรงงานอพยพ หรือ “เจ้าหน้าที่ที่มีส่วน สมรู้ร่วมคิดในอาชญากรรมเหล่านี้” รัฐบาลได้พิพากษานายหน้าจัดหาแรงงานเพียง 2 รายว่ากระทำ ผิดฐานอำนวยความสะดวกในการบังคับใช้แรงงานในเรือประมง

รัฐบาลแสดงความพยายามไม่เพียงพอในการหาเหยื่อการค้ามนุษย์จากบรรดาแรงงานอพยพ ที่ยังคงมีความเสี่ยงถูกลงโทษฐานละเมิดกฎหมายเข้าเมือง การขาดแคลนบริการล่ามอย่างมีนัยสำคัญ ในทุกหน่วยราชการทำให้รัฐบาลมีความสามารถจำกัดในการระบุตัวและคุ้มครองเหยื่อต่างชาติ และ ช่วงปีที่ผ่านมา จำนวนเหยื่อการค้ามนุษย์ชาวต่างชาติที่ทางการสามารถระบุตัวได้ก็น้อยกว่าปีก่อน หน้า ในปี 2556 สื่อรายงานว่า เจ้าหน้าที่พลเรือนและเจ้าหน้าที่ของกองทัพเรือมีส่วนสมรู้ร่วมคิดใน อาชญากรรมแสวงประโยชน์จากผู้แสวงหาที่พักพิงชาวโรฮิงญาจากพม่าและบังคลาเทศ กองทัพเรือ ไทยอ้างว่า รายงานเหล่านั้นเป็นเท็จและโต้ตอบด้วยการแจ้งความฐานหมิ่นประมาทกับผู้สื่อข่าวสอง คนในไทยที่รายงานข่าวดังกล่าว การยกเว้นการรับโทษจากการกระทำผิดที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ที่มี อย่างแพร่หลายนั้นยังคงเป็นอุปสรรคต่อความคืบหน้าในการปราบปรามการค้ามนุษย์

รัฐบาลไม่ได้ดำเนินคดีอาญากับเจ้าของเรือ “ไต๋ก๋งหรือ” เจ้าหน้าที่รัฐที่สมรู้ร่วมคิดฐานค้า แรงงานในอุตสาหกรรมการประมง” ด้วยความร่วมมือด้านการสืบสวนจากองค์การนอกภาครัฐ รัฐบาลดำเนินคดีและพิพากษาลงโทษนายหน้าจัดหาแรงงานชาวพม่าที่มีส่วนช่วยในการบังคับใช้ แรงงานชายชาวพม่าในอุตสาหกรรมการประมง ผู้สมรู้ร่วมคิดชาวไทยที่เป็นเจ้าของท่าเรือซึ่งกักขัง เหยื่ออย่างน้อย 14 คนไม่ถูกดำเนินคดีอาญาแต่อย่างใดในการมีส่วนร่วมกระทำมิชอบเหล่านี้ แต่ถูก พิพากษาจำคุก 3 เดือนฐานให้ที่พักพิงแก่คนงานที่ไม่มีเอกสาร ไม่มีรายงานจากรัฐบาลว่าได้ทำการ สืบสวน ดำเนินคดีและพิพากษาเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลทั่วไปที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนทำให้ผู้แสวงหาที่ พักพิงชาวโรฮิงญาต้องอยู่ในสภาพแรงงานบังคับใช้ในในอุตสาหกรรมการประมงของไทย

อย่างไรก็ดี ปัญหาทุจริตที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ยังคงแพร่หลายในหมู่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบังคับใช้ กฎหมายของไทย มีรายงานที่น่าเชื่อถือระบุว่า เจ้าหน้าที่ฉ้อฉลให้ความคุ้มครองสถานค้าประเวณี สถานบริการทางเพศอื่นๆ และโรงงานอาหารต่างๆ จากการบุกเข้าค้นหรือการตรวจสอบ รวมทั้งสมรู้

ร่วมคิดกับนักค้ามนุษย์ ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์เพื่อให้รูปคดีอ่อนลง ตลอดจนใช้บริการธุรกิจทางเพศกับเด็กที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจากส่วนกลางยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการให้ความคุ้มครองในพื้นที่ที่มีการค้ามนุษย์ที่เจ้าหน้าที่เหล่านี้ถูกส่งไปประจำการด้วย มีรายงานว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของไทยอุกฤษฏ์เรียกเงินหรือเพศสัมพันธ์กับชาวพม่าที่ถูกกักตัวอยู่ในไทยในข้อหาฝ่าฝืนกฎหมายตรวจคนเข้าเมือง และขายชาวพม่าที่ไม่สามารถจ่ายเงินค่าหัวคิวให้แก่นายหน้าจัดหาแรงงานและนักค้ามนุษย์เพื่อค่าประเวณี แม้รัฐบาลรายงานว่า ได้ดำเนินการสืบสวนข้าราชการทหารที่สมรู้ร่วมคิดการค้ามนุษย์โดยแสวงประโยชน์จากผู้แสวงหาที่พักพิงชาวโรฮิงญา แต่ผู้สังเกตการณ์อ้างว่า รัฐบาลไม่ได้ทำการสอบสวนอย่างถ่วงถ่วง⁴⁴

1.3 ปัจจัยจากทางการเมือง

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ได้รับแรงกดดันทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศก็คือ การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้นมีที่มาจาก “รัฐประหาร” ย่อมได้รับแรงต่อต้านจากหลายฝ่าย ทั้งจากกลุ่มก้อนทางการเมืองในประเทศ นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) หรือกลุ่มผลักดัน (Pressure Group) ต่าง ๆ ชนชั้นนำ (Elite) และประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะฝ่ายที่สูญเสียอำนาจและกลุ่มคนจำนวนมากที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลเดิมที่ถูกโค่นอำนาจลง มีการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองของนายจากรุงค์ เรืองสุวรรณ อดีตหัวหน้าพรรคเพื่อไทย ที่จัดตั้งองค์กรเสรีไทยขึ้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2557 ที่ระบุว่า การเข้ายึดอำนาจของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นการทำให้ผิดกฎหมายไทยและสากล พร้อมระบุวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กรไว้ 6 ข้อ คือ 1. ต่อต้านระบอบเผด็จการทหารและเครือข่ายอำมาตย์ เพื่อให้อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน 2.ฟื้นฟูและเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มีความถาวรและเป็นเสาหลักของประเทศไทย 3. ให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค เสรีภาพ และสันติภาพ 4. ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจเสรีและเป็นธรรม 5. ปฏิรูปวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย 6. พัฒนาคุณภาพประชาชนไทยสู่ความเป็นสากล

ตลอดจนประชาชนที่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy) และกลุ่มคนที่ได้รับความเสียหายในการทำธุรกิจ โดยเฉพาะ ธุรกิจการส่งออก กาค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ถูกกีดกันทางการค้า รวมทั้งแรงกดดันจากกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มี

⁴⁴ สถานทูตสหรัฐฯและสถานกงสุลในประเทศไทย, "รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2557," (2557).

มุมมองต่อ “รัฐประหาร” ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์กติกาของระบอบการปกครองดังกล่าว นับเป็นตัวแสดง (Actor) ที่มีส่วนในการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะ (Public policy) แรงงานข้ามชาติ การรับรู้ (Perception) ของรัฐบาลหรือผู้นำ (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ว่าอะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติ ในการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับประเทศอื่นๆ

ซึ่ง “การใช้อำนาจของรัฐด้านใดก็ตาม (ในที่นี้หมายถึงรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) หากส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนหรือปัจเจกชน ความเป็นธรรมในสังคม และสิทธิด้านอื่น มักจะเผชิญกับแรงกดดัน จากกฎหมาย หลักปฏิบัติ และจริยธรรมระหว่างประเทศ ในระบบรัฐอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก”⁴⁵ สำหรับปฏิกริยาจากต่างชาติแล้ว การเข้ายึดอำนาจในครั้งนี้ มหาอำนาจอย่างสหรัฐฯและออสเตรเลีย ออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยทันที ความร่วมมือทางทหารถูกระงับไว้เป็นลำดับแรก พร้อมทั้งเรียกร้องให้คืนอำนาจกับประชาชนเพื่อนำไปสู่การเลือกตั้ง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสิทธิมนุษยชนอิสระของสหประชาชาติออกแถลงการณ์เรื่องสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในไทยความว่า “ไม่ได้รับการรับรอง พร้อมทั้งเรียกร้องให้ทางการไทยยกเลิกมาตรการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพ และความปรองดองจะไม่เกิดขึ้นได้ในประเทศไทยถ้าหากไม่แก้ไขเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนและเร่งฟื้นฟูประชาธิปไตย โดยแถลงการณ์ระบุว่ามีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานหลายอย่างในประเทศไทยนับแต่ทหารยึดอำนาจ รัฐธรรมนูญถูกยกเลิก มีบุคคลจำนวนมากถูกคุมขัง และมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการชุมนุม นายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เปิดเผยภายหลังเข้าพบหารือกับนางนาวาเนอเอ็ม พิลเล ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในคำของวันที่ 13 มิถุนายน 2557 ที่นครเจนีวา นอกจากนี้ วันที่ 23 มิถุนายน 2557 มีผลการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของสหภาพยุโรป (อียู) ที่ประเทศลักเซมเบิร์ก ได้ออกแถลงการณ์แสดงจุดยืนประณามการยึดอำนาจปกครองประเทศโดยกองทัพไทย และที่ประชุมมีมติเห็นชอบมาตรการลงโทษไทย เพื่อกดดันให้ไทยกลับคืนสู่ระบอบการปกครองแบบพลเรือนโดยเร็ว

แรงกดดันจากมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป นับเป็นเรื่องที่น่าระวังเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมหาอำนาจเหล่านี้ออกมาเรียกร้องให้ คสช. ปฏิบัติตามแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการอาศัยข้ออ้างเหล่านี้ ในการออกมาตรการกีดกันทางการค้ากับประเทศไทย ย่อมทำให้แนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศที่หยุดชะงักมาราว 7 เดือนนับตั้งแต่มีวิกฤตทางการเมืองต้องล่าช้าออกไป

⁴⁵ อนุสรณ์ ลีมนณี, รัฐ สังคมและการเปลี่ยนแปลง การพิจารณาเชิงอำนาจ นโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด, 2558).

สำหรับปัญหาจากปัจจัยภายใน ตามที่ได้กล่าวมา ได้แก่ ปัญหาจากคนต่างด้าว ปัญหาการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของข้าราชการ และปัญหาจากทางการเมือง รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือ รัฐบาล คสช. ได้มีท่าทีตอบโต้หรือตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว สามารถนำเสนอโดยย่อเป็นตารางได้ ดังตารางที่ 1

ปัจจัยภายใน	ท่าทีการตอบสนองต่อปัญหาจากปัจจัยภายใน ของรัฐบาลฯ
ปัจจัยจากคนต่างด้าว	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ โดยประกาศใช้ พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) การบริหารจัดการการทำงานของแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2560 เพื่อลดปัญหาการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน พระราชกำหนดฉบับนี้มีผลดีทั้งต่อนายจ้าง แรงงานต่างด้าว ภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐจะสามารถจัดระเบียบ และให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวได้อย่างเหมาะสม และเป็นไปตามมาตรฐานสากล สามารถควบคุมการประกอบธุรกิจที่มีการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานกับนายจ้างในประเทศไทย และควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าว เพื่อจัดระเบียบป้องกันมิให้มีการลักลอบนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ● ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน อาทิ การลักลอบเข้าเมือง ปัญหาแรงงานข้ามชาติก่อการร้าย การค้าสิ่งของผิดกฎหมาย การค้ำมนุษย์ พาหะนำโรคติดต่อที่ร้ายแรง ● การดำเนินคดีกับคนต่างด้าว ที่กระทำความผิดกฎหมายในประเทศไทยในคดีร้ายแรง อย่างเข้มงวด

ปัจจัยภายใน	ท่าทีการตอบสนองต่อปัญหาจากปัจจัยภายใน ของรัฐบาลฯ
	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้นายจ้ำนนำแรงงานต่างด้าว มาจัดทำทะเบียนประวัติ และขอใบอนุญาตทำงาน ตั้งแต่ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2561 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2561 ทั้งนี้ เพื่อให้มีฐานข้อมูลในการควบคุมและตรวจสอบ ถ้าไม่ดำเนินการ แรงงานกลุ่มนี้จะกลายเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย และหากลักลอบทำงานจะต้องถูกดำเนินคดีและถูกส่งกลับประเทศ นายจ้ำนที่ใช้แรงงานดังกล่าว ก็จะมีคามผิดตามกฎหมายด้วย
ปัจจัยจากข้าราชการ	<ul style="list-style-type: none"> ● ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ให้มีบูรณาการในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจากเดิมมีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เป็นหน่วยงานหลัก กลายมาเป็นการสร้างกลไกในระดับชาติ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อให้การสั่งการหน่วยงานต่างๆ สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดย พลเอก ประยุทธ์ฯ ได้เน้นย้ำว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของรัฐบาล เป็นการป้องกันคุ้มครองคนไทยและชาวต่างชาติในประเทศไทยด้วย และจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำผิดกฎหมายเสียเอง อย่างเด็ดขาด
ปัจจัยทางการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้กลุ่มการเมืองสามารถดำเนินการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ได้ในวันที่ 2 มี.ค. 2561 ● ให้พรรคการเมืองเก่าเริ่มสำรวจสมาชิกพรรคได้ ในวันที่ 1 เม.ย. 2561 ● ประกาศกำหนดการเลือกตั้งทั่วไป ไม่เกิน ก.พ .2562

ปัจจัยภายใน	ท่าทีการตอบสนองต่อปัญหาจากปัจจัยภายใน ของรัฐบาลฯ
	<ul style="list-style-type: none"> ● นำเครื่องสแกนมาใช้ในการตรวจสอบอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติ โดยเบื้องต้น เริ่มใช้กับแรงงานข้ามชาติกลุ่มประมงก่อน เพื่อแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (IUU Fishing) และปัญหาการกีดกันสินค้าประมง อาหารทะเลของไทย จากต่างประเทศ ● ส่งเสริมการส่งออกของไทย โดยผลการส่งออกของไทยในเดือนมกราคม 2561 ขยายตัว 17.6% สูงสุดในรอบ 62 เดือนหรือ 5 ปี 2 เดือน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 20,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเทียบช่วงเดียวกันของปีก่อน

ตารางที่ 1 ท่าทีการตอบสนองต่อปัญหาจากปัจจัยภายใน ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมา ทั้งปัจจัยจากคนต่างด้าว ปัจจัยจากข้าราชการ และปัจจัยจากการเมือง ได้กลายเป็นปัจจัยภายในที่สร้างความกดดันต่อรัฐบาลฯ โดยตรงจากประชาชนภายในประเทศ และส่งผลให้เกิดแรงกดดันจากกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมอีกด้วย รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ฯ มีความตระหนักรู้ทางการเมือง (political awareness) ดีพร้อมทั้งเล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการสร้างการยอมรับและการสนับสนุนพร้อมทั้งลดแรงกดดันจากประชาชนและต่างประเทศในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ได้กลายเป็นปัจจัยผลักดันที่ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) ที่ James N. Rosenau อธิบายไว้ว่า การปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้หมายถึง ระบบโลก ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมถึงการให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาในปัจจุบัน ทั้งปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติดและอาวุธเถื่อน และรวมถึงปัญหาการก่อการร้ายข้ามชาติอีกด้วย

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

2.1 ปัจจัยจากองค์กรระหว่างประเทศ

ปัญหาคนไร้รัฐและไร้สัญชาติ องค์กรสหประชาชาติ (The United Nations) ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาคนไร้รัฐและไร้สัญชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่เป็นผลพวงมาจากปัญหาแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าว ที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏต่อสาธารณชน เป็นทั้งเหตุและผลของการถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม บุคคลไร้รัฐและไร้สัญชาติในไทย มักถูกปล่อยปละละเลยให้ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและด้อยกว่าบุคคลทั่วไปทำให้ขาดโอกาสในหลายๆ ด้าน เช่น ด้าน การศึกษา การประกันสุขภาพ การสมัครเข้าทำงาน การได้รับความคุ้มครองจากการถูกกดขี่แรงงาน การหน่วงเหนี่ยวการจ่ายค่าจ้าง การทารุณทางกาย การขู่ส่งกลับประเทศ และการเดินทางข้ามเขตแดน สุดท้ายคนเหล่านี้มักจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตกเป็นเป้าและเหยื่อของกระบวนการมิถิลาชีพ และมีอัตราเสี่ยงสูงเป็นพิเศษต่อการตกเป็นเหยื่อของ “การค้ามนุษย์” ซึ่งจากรายงานระดับโลก ประจำปี 2557 ที่จัดทำโดย สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Office on Drugs and Crime: UNODC) ระบุว่า “ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปรากฏการณ์ระดับโลกอย่างแท้จริง” พวกเขาแรงงานอพยพที่ขาดเอกสารไม่มีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมักทำให้พวกเขาเข้าไม่กล้าแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงปัญหาที่ตนเผชิญอยู่ ความไร้รัฐและไร้สัญชาติหมายถึงการไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองและดูแลในฐานะพลเมืองของรัฐ จึงง่ายต่อการควบคุมและกดขี่ โดยรายงานของสหประชาชาติระบุว่า “การขาดสถานภาพทางกฎหมายที่ถูกต้องเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนเหล่านี้เสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์”

คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ/ไร้รากเหง้า หมายถึงบุคคลที่ยังไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หรือคือประชากรกลุ่มที่ได้รับการสำรวจว่าเป็น คนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติที่อยู่ในประเทศไทยมานาน แต่ยังไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนบุคคล ส่วนใหญ่คือชนกลุ่มน้อยที่ตกสำรวจจากกรมการปกครอง ที่อาจเกิดในประเทศไทย หรืออยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว และมีจำนวนหนึ่งเป็นคนไทยแต่ไม่มีเอกสารรับรองตน

กรมการปกครองได้เริ่มสำรวจบุคคลที่ไม่มีสถานะบุคคล หรือคนไร้รัฐ/ไร้รากเหง้า โดยเริ่มจากการสำรวจจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 เพื่อใช้เป็นข้อมูลจัดทำ เลขประจำ ตัว 13 หลัก ด้วยที่ขึ้นต้นหลักแรกด้วยเลข ‘0’ โดยการสำรวจก็ยังทำต่อเนื่องอยู่จนถึงปัจจุบัน (2554) ตัวเลข

ล่าสุดของคนไร้รัฐเมื่อเดือนมิถุนายน 2553 มีรวม 210,182 คน⁴⁶ ประชากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ตอนบน จังหวัดที่มีประชากรกลุ่มนี้อยู่มากที่สุด 5 จังหวัดแรกคือ เชียงราย เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี และระนอง ดังตารางที่ 2

จังหวัด	ผู้ไม่มีสถานะ
เชียงราย	53,962
เชียงใหม่	35,279
ตาก	31,267
กาญจนบุรี	25,421
ระนอง	10,546
แม่ฮ่องสอน	10,102
ราชบุรี	8,242
ตราด	5,312
ประจวบคีรีขันธ์	5,276
ชุมพร	1,694
จังหวัดอื่นๆ ที่เหลือ	23,081
รวมทั้งประเทศ	210,182

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรที่ไม่มีสถานะบุคคล (คือเป็นคนไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ/ไร้รากเหง้า) ที่ได้รับเลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข '0' ใน 10 จังหวัด

ที่มา: กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554.

ส่วนที่เหลือจะอาศัยอยู่ตามภูเขาแนวตะเข็บชายแดน ไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา และไทย-พม่า ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงเข้าถึงยาก และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กระเหรี่ยง พม่า ปกเก อญู และมอญ⁴⁷ แต่ไม่ได้รับการรับรองอย่างถูกกฎหมายกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ แม้ว่าประเทศไทยจะได้ออมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ ซึ่งยอมรับในข้อ

⁴⁶ กฤตยา อาชวนิจกุล, "การจัดระบบคนไร้รัฐในบริบทประเทศไทย," (2554).

⁴⁷ ไทยรัฐออนไลน์, "มีคนไทยไร้สัญชาติในไทยมากกว่า 2 แสนคน," (2560).

๑๕ ว่า (๑) บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ (๒) การถอนสัญชาติโดยผลการ หรือการปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้ แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางแพ่ง ค.ศ. ๑๙๖๖ ซึ่งข้อ ๑๔ (๓) ยอมรับว่า “เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ” ก็ตามปัญหาความไร้สัญชาติ (Nationalityless) ที่เกิดแก่บุคคลธรรมดา ก็คือสภาพที่บุคคลไม่มีสัญชาติของประเทศใดเลยในโลก

กล่าวโดยหลักกฎหมายได้ว่าคนไร้สัญชาติมีสถานะเป็นคนต่างด้าวในทุกประเทศของโลก แต่ปัญหาไร้สัญชาติจะรุนแรงมากขึ้นหากบุคคลไม่ได้รับการยอมรับให้ “สิทธิอาศัย” โดยรัฐใดเลยในโลก โดยผลของกฎหมายบุคคลในสถานการณ์นี้จึงตกเป็น “คนต่างด้าวผิดกฎหมาย” ในทุกประเทศของโลกบุคคลในลักษณะนี้จึงตกเป็น “คนไร้รัฐ” (Stateless) โดยสิ้นเชิง ในประเทศไทยมีทั้งคนไร้สัญชาติที่ได้รับสิทธิอาศัยชั่วคราวตามกฎหมายไทยแล้ว และคนไร้สัญชาติที่ยังมิได้รับสิทธิอาศัยตามกฎหมายไทย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมี 2 ลักษณะ คือความไร้สัญชาติด้านข้อเท็จจริง (De facto Stateless) และความไร้สัญชาติด้านข้อกฎหมาย (De Jure Stateless)

สิ่งที่ปัญหาหนักที่สุดก็คือ การแปลงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการความไร้สัญชาติให้มีผลในทางปฏิบัติในแต่ละนโยบาย กระบวนการทำงานเพื่อให้ได้สัญชาติไทยหรือสถานะคนต่างด้าวที่ขอบด้วยกฎหมายมักจะมีลักษณะยุ่งยากและซับซ้อนทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ บางนโยบายไม่มีการนำไปปฏิบัติเลย และในหลายสถานการณ์ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการทุจริตและประพฤติมิชอบ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหลายพื้นที่ปฏิเสธสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของคนไร้สัญชาติ เช่น ไม่ยอมรับแจ้งเกิดหรือไม่ยอมออกหนังสือรับรองการเกิดในประเทศให้แก่บุตรของคนไร้สัญชาติ ทั้งที่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนว่าบุตรของคนไร้สัญชาตินั้นเกิดในประเทศไทย ไม่ยอมรับให้เข้าเรียนในสถานศึกษา หรือไม่ยอมออกวุฒิการศึกษาให้ และไม่ยอมประกาศอนุญาตให้คนไร้สัญชาติที่จบการศึกษาในระบบการศึกษาไทยทำงานได้ตามวุฒิการศึกษา⁴⁸ เป็นต้น

และในวันที่ 25 มีนาคม 2559 Ms. Ruvendrini Menikdiwela ผู้แทนข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) และคณะได้เข้าพบเพื่อหารือกับ นายกฤษฎา บุญราช ปลัดกระทรวงมหาดไทย ในประเด็นของการแก้ไขปัญหา และการช่วยเหลือผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ามาอาศัย ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย โดยทั้งฝ่ายได้มีการพูดคุยถึงประเด็นการ

⁴⁸ จิตรา สายสุนทร และพันธุ์ทิพย์ กาญจนนะ, "ความเป็นคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติในประเทศไทย," (2547).

เตรียมการส่งผู้หนีภัยกลับมาตุภูมิ ซึ่งขณะนี้ทาง UNHCR จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) พิจารณา รวมถึงการแก้ไขปัญหาบุคคลไร้สัญชาติในประเทศไทย ทั้งนี้ ปัจจุบันมีผู้หนีภัยจากสู้รบที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวนประมาณ 7 หมื่นคน (ข้อมูล ณ มกราคม 2559) ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง 4 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ตาก และแม่ฮ่องสอน

จากความสำคัญของปัญหาความไร้รัฐและไร้สัญชาติ ที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญและห่วงใยบุคคลไร้รัฐและไร้สัญชาติในประเทศไทยที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน “ได้ส่งผลกตตันให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือรัฐบาล คสช. มีท่าทีหรือการตอบโต้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว” โดยรัฐบาลฯ ได้มีมติ คณะรัฐมนตรี (ครม.) วันที่ 7 ธันวาคม 2559 อนุมัติแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลไร้สัญชาติในประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะของเด็กนักเรียนและบุคคลไร้สัญชาติที่เกิดในราชอาณาจักรไทย เพื่อแก้ปัญหาเด็กที่เกิดในไทยแต่ต้องกลายเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดย ครม. ได้อนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงให้ “บุตรของคนต่างด้าวทุกกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย” สามารถอาศัยอยู่ในไทยได้โดยไม่ต้องถูกดำเนินคดี ไม่ว่าจะบิดาหรือมารดาจะเข้ามาอยู่ในไทยโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดย “สิทธิอาศัย” ของบุตรจะเป็นไปตามสิทธิบิดาหรือมารดา และสิทธิอาศัยนั้นก็จะติดตัวเด็กต่อไปตราบเท่าที่ยังอาศัยอยู่ในไทยโดยไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี โดยการให้สิทธิอยู่อาศัยตามร่างกฎกระทรวงฉบับนี้จึงไม่เกี่ยวกับการ “ให้ถิ่นที่อยู่” และ “ให้สัญชาติไทย” กับบุตรต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย และไม่ได้เป็นการรับรองสิทธิ

การแก้ไขปัญหา “คนที่เกิดในประเทศไทยแต่ไร้สัญชาติ” โดย ครม. ได้อาศัยอำนาจตามกฎหมายสัญชาติมีมติอนุมัติให้เด็กที่เกิดในไทยซึ่ง “เป็นบุตรของคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานแล้ว” และอยู่ในระหว่างการศึกษาเล่าเรียน หรือเป็นกรณีที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ให้สิทธิผู้มีสัญชาติไทยเป็นการทั่วไปตามขั้นตอนของกฎหมายสัญชาติได้ 2 กรณี ได้แก่

1) บุตรของคนต่างด้าวกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำทะเบียนและออกบัตรประจำตัวไว้แล้วกับสำนักทะเบียนอำเภอ ซึ่งคนที่เป็นบิดาหรือมารดาจะต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

2) บุตรของคนต่างด้าวอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อย ที่เกิดและเรียนหนังสือในประเทศไทยจนจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีแล้ว เท่ากับว่าเป็นคนอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 20 ปี แต่ถ้าเด็กกลุ่มนี้ยังเรียนไม่จบปริญญาตรี จะต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนหรือถ้าเป็นกรณีเด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์จนไม่สามารถพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงได้ว่าใครเป็นบิดามารดา เด็กจะใช้สิทธินี้ได้ต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแล้ว

ไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยต้องมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงจะขอมีสัญชาติไทยได้ โดยทั้งสองกลุ่มจะต้องมี “สูติบัตร” หรือ “หนังสือรับรองการเกิด”

ขณะนี้กลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่เกิดในประเทศไทย ที่มีสิทธิ์ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยจำนวน 80,000 คน มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจึงเป็นไปตามหลักการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนทางด้านสิทธิมนุษยชนที่อยู่บนพื้นฐานของกฎหมายสัญชาติที่ได้ประกาศใช้มานานแล้ว แต่ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติให้ถูกต้องสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นธรรมซึ่งเป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่ไทยเข้าร่วมเป็นภาคีมาตั้งแต่ปี 2539⁴⁹

นอกจากนี้ รัฐบาลฯ ยังได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือ ในประเด็นผู้หนีภัยจากการสู้รบที่เข้ามาอาศัย ณ พื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย รวมถึงปัญหาบุคคลไร้สัญชาติในประเทศไทย โดยได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองเป็นหน่วยงานของไทย ควบคุมดูแลในพื้นที่พักพิง โดยมีองค์กรภาคีต่างๆ ให้ความช่วยเหลือผู้หนีภัยจากการสู้รบทั้ง 9 พื้นที่ตามหลักมนุษยชน และได้มีการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวผู้หนีภัยเพื่อเป็นการแสดงตน รวมถึงการออกใบรับรองการเกิดให้กับเด็กทุกคนที่เกิดในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อป้องกันปัญหาผู้ไร้สัญชาติในกรณีที่เกิดเดินทางกลับประเทศต้นทาง และการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ เช่น การรักษาพยาบาล การสาธารณสุข การผดุงครรภ์ ระบบสุขภาพ การศึกษา และการฝึกอาชีพ เป็นต้น⁵⁰

ในขณะเดียวกันกระทรวงมหาดไทยยังได้ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลฯ ในการป้องกันการค้ามนุษย์ และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ไร้สัญชาติ โดยได้เสนอขอผ่อนผันให้ผู้ที่เป็นเหยื่อผู้เสียหายรวมทั้งผู้ที่เป็นพยานในคดีค้ามนุษย์ สามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราวและสามารถทำงานได้จนกว่าการพิจารณาคดีจะสิ้นสุด โดยจากเดิมจะเป็นเฉพาะผู้เสียหายที่อยู่ในราชอาณาจักรได้

⁴⁹ มติชนออนไลน์, "ปลัดมท. แจงมติครม. แก่คนไร้รัฐ...สัญชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมาย," (2559).

⁵⁰ ไทยรัฐออนไลน์, "Unhcr ถก ปลัดมท. ช่วยเหลือ "ผู้ลี้ภัยสงคราม-ค้ามนุษย์"," (2559).

เท่านั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถสืบสวนและตรวจสอบหลักฐานต่าง จนสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

2.2 ปัจจัยจากประเทศมหาอำนาจ

ปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์จากธุรกิจทางเพศหรือการค้าบริการทางเพศ เช่น การบังคับค้าประเวณี การบังคับเพื่อธุรกิจทางเพศรูปแบบอื่นๆ ผู้ตกเป็นเหยื่ออาจอยู่ในภาวะจำยอม หรือถูกบังคับขู่เข็ญให้ขายบริการทางเพศ เป็น “การค้ามนุษย์ในธุรกิจทางเพศ” ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เสียหายที่พบมักเป็นหญิงและเด็ก ตามรายงานระดับโลก ประจำปี 2557 ที่จัดทำโดยสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ระบุว่าระหว่างปี 2553-2555 พบผู้เสียหายอย่างน้อยใน 124 ประเทศ จาก 153 ประเทศทั่วโลก ส่วนใหญ่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่พบเป็นหญิงและเด็ก ถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ บังคับใช้แรงงานและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น⁵¹

จากสถิติการดำเนินคดีในปี พ.ศ. 2557 พบว่าประเทศไทยยังคงมี 3 สถานะ คือ เป็นทั้ง “ประเทศต้นทาง” ที่ส่งเด็กและผู้หญิงไปค้าทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค “ประเทศทางผ่าน” คือ เป็นผู้รับเด็กและผู้หญิงจากประเทศอื่น ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาและผ่านไปประเทศอื่น และ “ประเทศปลายทาง” ของการค้ามนุษย์ คือ นำเด็กและผู้หญิงจากที่ต่างๆ มาค้าบริการทางเพศในประเทศไทย⁵² โดยมีผู้เสียหายในคดีการค้ามนุษย์ รวม 595 คน เป็นคนไทย 274 คน ลาว 108 คน พม่า 83 คน กัมพูชา 29 คน สัญชาติอื่น 101 คน โดยจำแนกประเภทผู้เสียหายที่ “ถูกแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี” ส่วนใหญ่เป็นคนไทย ผู้เสียหายที่ถูก “แสวงหาผลประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงาน” ส่วนใหญ่เป็นพม่า ผู้เสียหายจาก “การนำคนมาขอทาน” ส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชา และผู้เสียหายส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่า 18 ปี⁵³

⁵¹ สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, "รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2557," (2557).

⁵² สราวุธ ยหะกร, "การค้ามนุษย์ในประเทศไทย," (2558).

⁵³ สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, "รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2557," (2557).

ในส่วนของประเทศไทยด้วยสภาพภูมิประเทศของไทยซึ่งมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายพันกิโลเมตร และยังเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมในภูมิภาค รวมทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ทำให้แรงงานจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้านเคลื่อนย้ายเข้ามาหรือเคลื่อนย้ายผ่านประเทศไทย ทั้งที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพื่อหางานทำที่มีรายได้ดีกว่าในประเทศของตน อีกทั้งผู้ประกอบการของไทยและประเทศที่สามก็มีความต้องการแรงงานต่างด้าวมาทำงานบางประเภทที่คนในชาติไม่นิยมทำ คือ งาน 3 ส. หรือ 3 D (โปรดศึกษารายละเอียดในบทที่ 1 บทหน้า) อย่างต่อเนื่อง จึงเกิดขบวนการนำพา หรือหลอกลวงทั้งจากประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง เช่นเดียวกับแรงงานไทยและคนไทยจำนวนไม่น้อยก็ต้องการเคลื่อนย้ายไปทำงานในต่างประเทศ ทั้งที่เดินทางโดยสมัครใจ และที่ถูกหลอกลวงว่าจะได้รายได้ที่มากกว่า ตลอดจนค่านิยมทางวัตถุ จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จึงทำให้คนไทยและคนต่างด้าวจำนวนหนึ่งตกเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ทั้งในประเทศตนเองและประเทศอื่น

ข้อมูลที่ได้จากผู้เสียหาย พบว่าบุคคลที่ติดต่อกับผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่เป็นนายหน้าที่ผู้เสียหายไม่รู้จักมาก่อน สถานที่ติดต่อส่วนใหญ่เป็นสถานที่ทำงานหรือบ้านเกิดของผู้เสียหาย เมืองชายแดนในประเทศต้นทาง เมืองชายแดนในประเทศไทย ศูนย์กลางการเดินทางในประเทศไทย โดยผู้เสียหายชาวพม่าส่วนใหญ่ใช้เส้นทางจุดผ่านแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดระนอง และด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนผู้เสียหายชาวลาวใช้เส้นทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดหนองคายด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และด่านจังหวัดมุกดาหาร และผู้เสียหายชาวกัมพูชาใช้เส้นทางจุดผ่านแดน ด่านอรัญประเทศ ปอยเปต จังหวัดสระแก้ว ช่องผ่อนปรนบึงตระกุน จังหวัดสระแก้ว สำหรับผู้เสียหายชาวไทย ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าภาคอื่น มีปลายทางที่จังหวัดชลบุรี รongลงมาคือ สมุทรปราการ สมุทรสาคร และกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ยังมีผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ จาก จีน เวียดนาม รัสเซีย อุซเบกิสถาน อินเดีย และฟิลิปปินส์ ทั้งผู้ชาย ผู้หญิงและเด็ก เพื่อการบังคับใช้ อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอย่างเต็มใจเพื่อหางานทำโดยมักได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เพื่อนจากชุมชนเดียวกันหรือผ่านเครือข่ายจัดหาแรงงานอย่างไม่เป็นทางการและเครือข่ายลักลอบนำคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย มีแรงงานอพยพประมาณสองถึงสามล้านคนในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า เหยื่อค้ามนุษย์ที่พบในไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านที่ถูกบังคับ ชูเชื้อหรือล่อลวงมาเพื่อการแสวงหา

ผลประโยชน์จากการบังคับเพื่อธุรกิจทางเพศหรือการบังคับใช้แรงงาน ซึ่งมีการประมาณการอย่างต่ำ ว่า จำนวนประชากรกลุ่มนี้น่าจะมีหลายหมื่นคน

การค้าเด็กเพื่อธุรกิจทางเพศซึ่งเดิมพบแต่ในสถานธุรกิจที่โจ่งแจ้ง เริ่มมีลักษณะซ่อนเร้นมากขึ้น โดยจะพบเด็กที่ถูกแสวงประโยชน์ในธุรกิจทางเพศในสถานอาบอบนวด บาร์ ร้านอาหารไอเกะ โรงแรม และบ้านส่วนบุคคล " รูปแบบการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าประเวณีในสถานบันเทิงต่างๆ มีการปรับตัวให้ยากต่อการติดตามจับกุมมากขึ้น ซึ่งจะมีการส่งตัวและเปลี่ยนร้านเร็วมากขึ้นโดยให้อยู่ที่ร้านไม่เกิน 10 วันก็จะส่งไปที่อื่น รวมถึงการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น และเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่กลัวว่าจะได้การเตือนร้อนจากกรณี ที่เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานนอกพื้นที่มาตรวจจับการค้ามนุษย์ และกลัวว่าจะได้รับความเดือดร้อนถูกตั้งกรรมการสอบ จึงกลายเป็นเหตุเป็นตาให้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายในพื้นที่"

พ.ต.ท.คมวิชช พัฒนารัฐ ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและปราบปราม 1 รักษาการแทน ผู้อำนวยการศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) กล่าว⁵⁴ เด็กที่ใช้บัตรประจำตัวปลอมถูกแสวงประโยชน์ในธุรกิจทางเพศในร้านอาหารไอเกะและสถานอาบอบนวด องค์การนอกภาครัฐภายในประเทศรายงานว่า มีการใช้สื่อสังคมในการแสวงหาสตรีและเด็กเพื่อการค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศ เช่น สื่อลามก อนาจารเด็ก (Child Pornography) ในการนำเสนอรูปภาพ สื่อวิดีโอ มัลติมีเดีย ทั้งภาพโป๊เปลือยและภาพขั้วยวนทางเพศของเด็ก โดยไม่มีกิจกรรมทางเพศ และที่เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศจริงๆ เด็กที่ตกเป็นเหยื่อถูกขายเพื่อทำงานธุรกิจทางเพศในสถานที่ที่สนองต่ออุปสงค์ในพื้นที่ และในสถานประกอบธุรกิจในกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ที่สนองอุปสงค์ด้านการค้าประเวณีของนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือการท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก (Child Sex Tourism) คือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเชิงพาณิชย์จากเด็ก

โดยบุคคลซึ่งเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศกับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี คนกลุ่มนี้มักเดินทางจากประเทศที่ร่ำรวยไปสู่ประเทศที่พัฒนาน้อยกว่า หรืออาจเป็นเป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือในภูมิภาคนั้นเองก็ได้ นักท่องเที่ยวที่มีเพศสัมพันธ์กับเด็กจะเป็นใครก็ได้ในสังคมอาจเป็นผู้ชอบการมีความสัมพันธ์กับเด็กโดยเฉพาะ หรือผู้ล่วงละเมิดเนื่องจากสถานการณ์พาไป ทำให้พวกเขาฉวยโอกาสในการมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก เช่น การที่สามารถ

⁵⁴ ชาวไทยพีบีเอส, "พัฒนารัฐ ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและปราบปราม 1 รักษาการแทนผู้อำนวยการศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ)," (2560).

เข้าถึงเด็กได้ง่าย โดยอาศัยการไม่เป็นที่รู้จักในพื้นที่นั้นๆ และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการในบริษัททัวร์ โรงแรม รีสอร์ท ภัตตาคาร บาร์ ในการล่องละเมียดทางเพศต่อเด็ก เป็นต้น⁵⁵

การท่องเที่ยวเพื่อซื้อบริการทางเพศยังคงเป็นปัญหาในประเทศไทย และเป็นที่คาดการณ์ว่า เพราะความต้องการในลักษณะนี้ จึงเป็นแรงผลักดันให้มีการค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจค้าประเวณี และทำให้ไทยเป็นประเทศทางผ่าน สำหรับเหยื่อค้ามนุษย์ จากเกาหลีเหนือ จีน เวียดนาม ปากีสถาน และพม่า ซึ่งเด็กและผู้หญิงจะถูกนำไปค้าในประเทศที่สาม เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ รัสเซีย เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา และประเทศต่างๆ ในยุโรป

ส่วนขบวนการค้าประเวณีในพื้นที่ภาคอีสานศูนย์ปฏิบัติงานต่อต้านการค้ามนุษย์ “มูลนิธิกระจกเงา” ที่ทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทยมานานหลายปี ระบุในรายงานการค้ามนุษย์ประเทศไทย ประจำปี 2554 มูลนิธิกระจกเงาว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนที่ติดกับแม่น้ำโขง ตั้งแต่หนองคาย นครพนม มุกดาหาร จนถึงอุบลราชธานี มักมีเด็กสาวถูกนำมาค้าบริการทางเพศ ตามสถานบริการต่างๆ ขณะเดียวกันจังหวัดชายแดนลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะด้าน จ.หนองคาย มุกดาหาร สุรินทร์ และศรีสะเกษ ยังเป็นทางผ่านให้ “นักล่าประเวณีเด็ก” จำนวนมาก ข้ามแดนเข้าไปซื้อบริการทางเพศเด็กในประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

ซึ่งในรายงานยังวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุนแรงของสถานการณ์การค้าประเวณี ivo อย่างน่าสนใจ โดยเชื่อว่า สภาพภูมิประเทศที่ติดกัน สามารถเดินทางข้ามแดนไปมาได้ไม่ยาก ประกอบกับความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ ทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจสำคัญ ที่ส่งผลให้มีเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านถูกส่งเข้าสู่ขบวนการขายบริการทางเพศอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการขายบริการในบริเวณชายแดนฝั่งไทย ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทำให้ธุรกิจการค้าประเวณีเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับความนิยม เชื่อว่ามาจากลักษณะรูปร่างภายนอก และความสดใสของเด็กสาวจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่ยังไม่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมสมัยใหม่ ทำให้กลายเป็นที่ต้องการของกลุ่มลูกค้ามากกว่าเด็กไทย ประกอบกับการติดต่อสื่อสารที่ไม่ยุ่งยาก สามารถพูดจาเข้าใจกันได้ง่าย และราคาการซื้อบริการที่ไม่สูง หรือบางแห่งสามารถซื้อบริการได้ในราคาถูกมาก ทำให้เด็กสาวเหล่านี้กลายเป็นสินค้าที่มีความต้องการในตลาดฝั่งไทยเป็นอย่างมาก

⁵⁵ แสงจันทร์ มาน้อย, "การดำเนินงานของประเทศไทยในการต่อต้านการค้ามนุษย์," (2557).

“นอกจากการค้าขายบริการในบริเวณชายแดนไทยแล้ว เด็กๆ เหล่านี้ยังถูกส่งตัวต่อไปค้าบริการยังพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทยอีกด้วย” ไม่ว่าจะ เป็น พื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก หรือถูกส่งตัวไปไกลถึงชายแดนภาคใต้ และอาจจะข้ามไปถึงชายแดนภาคใต้ ออกนอกประเทศไทยไปเลยก็มี ซึ่งข้อมูลนี้มีในรายงานทั้งของมูลนิธิเพื่อความเข้าใจเด็ก และงานวิจัยด้านการค้ามนุษย์ของอาจารย์นุกูล ชื่นพิง จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาดไทย จ.สงขลา ที่ระบุเหมือนกันว่า “ชายแดนภาคใต้เป็นอีกแหล่งหนึ่ง ที่ขบวนการค้ามนุษย์ใช้เป็นทั้งพื้นที่ปลายทางการค้าบริการทางเพศ เป็นทางผ่านหรือจุดพักเพื่อเตรียมส่งออกหญิงสาวจากประเทศพม่าและลาว หรือแม้กระทั่งมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของจีน เพื่อไปขายบริการในประเทศที่สามที่มีชายแดนติดต่อกันต่อไป”

นายศุภณัฐ อุทัยศรี ผู้ช่วยผู้จัดการ “มูลนิธิเพื่อความเข้าใจเด็ก” ให้ข้อมูลกับศูนย์ข่าว TCU ว่า ปัญหาการส่งผู้หญิงทั้งจากไทยและประเทศเพื่อนบ้านไปค้าประเวณียังประเทศที่สามทางภาคใต้ เป็นขบวนการค้ามนุษย์ที่ยังคงเกิดต่อเนื่อง โดยก่อนหน้านี้มูลนิธิเพื่อความเข้าใจเด็ก เคยให้การช่วยเหลือเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งถูกเพื่อนชายหลอกลวงไปขายที่ประเทศมาเลเซีย โดยเจ้าตัวไม่รู้เลยว่าเพื่อนชายที่ใกล้ชิดสนิทสนมด้วย จะหลอกไปเพื่อขายให้กับนายหน้าค้าบริการทางเพศในต่างประเทศ ซึ่งกรณีดังกล่าวเหยื่อถูกหลอกไปยังชายแดน ก่อนที่จะมีคนจากฝั่งประเทศมาเลเซียมารับช่วงต่อไป กระทั่งรู้ตัวว่าถูกบังคับให้ขายบริการ เหยื่อจึงพยายามติดต่อทางโทรศัพท์กลับมาหาครอบครัวเพื่อขอให้ช่วยเหลือ ซึ่งมีการประสานงานกันหลายฝ่าย ทั้งในส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย สถานทูต และเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งของไทยและมาเลเซีย จนสามารถช่วยเหลือเหยื่อรายนี้มาได้สำเร็จ และขยายผลต่อเนื่องจนสามารถช่วยเหลือเหยื่ออื่นๆ ได้เพิ่มเติมอีก เป็นทั้งเด็กผู้หญิงชาวไทย จีน และพม่า

ตามสภาพพื้นที่ของเขตภาคเหนือตอนบนหลายจังหวัด รวมถึงชายแดนภาคอีสานที่มีสภาพพื้นที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ทำให้เป็นโอกาสของกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ ที่นอกจากจะใช้พื้นที่เหล่านี้การแสวงหาผลประโยชน์ โดยเฉพาะจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดีด้านการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามา นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีชนกลุ่มน้อยมักถูกหลอกลวงให้ไปค้าประเวณีเป็นจำนวนมาก จึงเป็นพื้นที่ ที่เป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน ที่นักค้ามนุษย์มักใช้เป็นพื้นที่แสวงหาประโยชน์จากการหลอกลวงให้ค้าประเวณี หลอกให้เป็นแรงงาน และเป็นพื้นที่ปลายทางที่ประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน ถูกหลอกให้มาเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์ด้วยกัน “เป็นที่สังเกตว่า” ในขบวนการดังกล่าว ไม่เพียงแต่มีกลุ่มคนที่ฉวยโอกาสหลอกลวงผู้หญิงเข้ามาร่วมในวงจรอุบาทว์นี้

เท่านั้น แต่หลายฝ่ายเชื่อว่า “มีเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนต่างๆ ตามเส้นทางตั้งแต่การข้ามแดน การตรวจสอบเอกสาร การเข้มงวดจับกุม ฯลฯ มีส่วนรู้เห็นหรืออำนวยความสะดวกให้”

โดยพบว่าแม้จะไม่ใช้กลุ่มคนที่ถูกหลอกลวงมาค้าบริการทางเพศ แต่เป็นกลุ่มของแรงงานเถื่อนที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายในแต่ละปี มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และไม่มีแนวโน้มว่าจะหยุดลง หรือมีมาตรการที่จะสกัดกั้นอย่างจริงจัง ทั้งจากนโยบายรัฐบาลและการปฏิบัติในพื้นที่ต่างๆ จะเห็นได้จากรายงานของสื่อต่างๆ รวมถึงรายงานของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ต่างระบุตรงกันว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจค้าประเวณีข้ามชาติ และดูเหมือนจะควบคุมได้ยาก มีข้อมูลจากหลายหน่วยงาน ซึ่งคลุกคลีกับการทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ระบุว่า มีหลายครั้งที่การทำงาน ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก ในการวางแผนอย่างรัดกุม เพื่อให้การช่วยเหลือเหยื่อสัมฤทธิ์ผล เนื่องจากหลายครั้งที่มีการประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมาย มักเกิดปัญหา “ข่าวรั่ว” ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจค้าประเวณีรู้ตัวก่อนเสมอ

อีกทั้งสถานประกอบการเหล่านี้ ส่วนใหญ่แฝงตัวอยู่ในที่สามารถเข้าถึงได้ยาก ไม่เปิดเผย และกระจายตัวอยู่เกือบทุกจังหวัด จึงเป็นเรื่องยากที่จะปราบปรามได้อย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่สุดคือ “การให้ความสำคัญกับปัญหานี้ของนโยบายภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ที่พบว่ายังมีอยู่ในระดับต่ำกว่าเรื่องอื่นๆ นั้นเอง”⁵⁶

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยในทุกพื้นที่ยังพบเห็นได้ในเกือบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ไม่ที่ท่าว่าจะทุเลาลง ในรูปแบบการค้าที่ต่างกัน และมีความซับซ้อนของวิธีการและสภาพปัญหามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา แม้ว่า ตัวเลขสถิติยังคงเคลื่อนไหว ซึ่งอาจคาดการณ์จากข้อมูลของทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวได้ว่า “กลุ่มค้ามนุษย์ในพื้นที่ภาคกลาง ที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่ เป็นการนำพาเด็กมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขอกทาน การกดขี่แรงงานในภาคประมง ขณะที่ในภาคเหนือตกเป็นเหยื่อในการค้าประเวณีมากที่สุด”⁵⁷

⁵⁶ ชุติพร บุตรโคตร, “แฉไทยศูนย์กลางค้าประเวณีข้ามชาติ ‘ไทย-ลาว-พม่า-จีน’ ถูกหลอกขายตัวเพียบ สุดโหดขังมาเลย์บีบบังคับวันละ30คน,” (2555).

⁵⁷ Ibid.

สถานการณ์การค้ามนุษย์ “เด็กและผู้หญิง ในธุรกิจทางเพศ” ทั้งการบังคับ ล่อลวง กับขังทารุณกรรม ในประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมา รวมทั้ง ปัญหาแรงงานทาสโดยเฉพาะในภาคประมงของประเทศไทย ทั้งนี้ ที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้แก้ปัญหาด้วยการ ออกมาตรการปฏิรูปและออกกฎหมายบังคับใช้ต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ และแรงงานทาส แต่ในรายงานของ ILO ยูเอ็น ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า “ความพยายามของฝ่ายไทยยังไม่มากพอ” โดยทางหน่วยงานได้ชี้ไปถึงช่องว่างระหว่างกรอบของกฎหมายและการบังคับใช้ โดยเฉพาะในการกำกับบรรดานายหน้าที่เป็นผู้ว่าจ้างแรงงานเหล่านี้ การดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่คอร์รัปชัน และวิธีการตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรมต่อเรือประมง

ทางสถานทูตไทยในกรุงลอนดอน รัฐบาลไทยอ้างว่า ไทยได้ร่วมมืออย่างเต็มที่ในการตรวจสอบขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ILO และที่ผ่านมานายหน้าของยูเอ็นหน่วยนี้ “ได้รับรู้ถึงความพยายามในส่วนของไทย” ในการกำจัดแรงงานทาสให้ออกไปจากระบบอุตสาหกรรมประมงไทยและผลิตอาหารของไทย และทางฝ่ายไทยยังอ้างต่อ ถึงความก้าวหน้าในประเด็นที่ถูกแนะนำโดย ILO นับตั้งแต่จดหมายร้องเรียนได้ยื่นส่งเข้ามา

ด้านจอห์นนี่ ฮานเซน (Johnny Hansen) ประธานของ ITF ภาคการประมง แสดงความยินดีต่อคำสั่งที่ออกมาของ ILO ผ่านแถลงการณ์ของเขาที่ได้รับระบุว่า “ทางเราได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาลไทย” และกล่าวต่อว่า “แต่อย่างไรก็ตาม จากคำสั่งที่ออกมานี้ยังแสดงให้เห็นว่ายังคงมีสิ่งที่จะต้องทำอีกมากในการที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมต่อปัญหาแรงงานต่างด้าวบนเรือประมงไทย ที่ตกเป็นเหยื่อการถูกบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส การลักลอบค้ามนุษย์ การถูกละเมิดให้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และการถูกทำร้ายร่างกาย”

นอกจากนี้ บริษัทผู้ส่งออกกุ้งรายใหญ่ในประเทศไทยได้ใช้แรงงานทาส ในสายการกระบวนกรประมงกุ้ง “ส่งผลให้กระทรวงพาณิชย์ของอังกฤษ” มีคำสั่งให้สมาคมค้าปลีกของอังกฤษจัดทำ “คู่มือแนวทางการเลือกซื้อสินค้าจากผู้ผลิตต่างประเทศที่ไม่มีที่มาจากแรงงานทาส” ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาไม่ได้จำกัดเฉพาะบริษัทผู้ส่งออกเท่านั้น แต่ดูทั้งสายการกระบวนกรผลิต (Supply Chain) หากมีส่วนใดในสายที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานทาส ก็อาจอยู่ในข่ายต้องห้ามมิให้

ทำการค้าด้วยและหากบริษัทใดฝ่าฝืนอาจโดนปิดกิจการได้⁵⁸ โดย “รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์” (Trafficking In Persons Report : TIP report) ซึ่งเป็นรายงานประจำปี ที่กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาจัดทำขึ้น โดยอ้างอิงตามมาตรฐานขั้นต่ำในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ตามมาตรา 108 แห่งกฎหมายป้องกันเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายจากการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2000 (Trafficking Victims Protection Act 2000 : TVPA) ซึ่งมีหลักที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ การป้องกัน การคุ้มครอง และการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ เป็นการประเมินเปรียบเทียบกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยแบ่งเกณฑ์การจัดระดับประเทศต่างๆ เป็น 4 ระดับ ได้แก่

“**เทียร์ 1**” (Tier 1) คือประเทศที่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐ ในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์

“**เทียร์ 2**” (Tier 2) คือประเทศที่ดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐ ไม่ครบถ้วน แต่มีความพยายามในดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำ ให้เห็นอย่างชัดเจน

“**เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามองหรือเฝ้าระวัง**” (Tier 2 Watch List) คือประเทศที่มีเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น และไม่สามารถแสดงหลักฐานให้เห็นว่ามีความพยายามอย่างเพียงพอ

“**เทียร์ 3**” (Tier 3) คือประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์เลวร้ายที่สุด ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐและไม่แสดงให้เห็นว่ามีความพยายามที่จะแก้ไขปรับปรุง⁵⁹

อาจถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในหลักฐาน “ในการพิจารณา ประกอบการจัดทำคู่มือดังกล่าว” โดยเฝ้าระวังบริษัทที่มาจากประเทศที่มีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานทาส ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาของการค้ามนุษย์ก็เป็นได้ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติปัญหาการค้ามนุษย์ในการนำแรงงานข้ามชาติมาใช้เป็นแรงงานทาสในงานภาคประมง คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ด้านกิจการทะเลและการประมง สหภาพยุโรป (EU) ได้แจ้งเตือนประเทศไทย (ใบเหลือง) อย่างเป็นทางการเรื่องการขาดมาตรการที่เพียงพอในการต่อสู้กับ “การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การ

⁵⁸ ภูริดา ธนโชคโสภณ, "ปัญหาการค้ามนุษย์กับการค้าระหว่างประเทศ," (2557).

⁵⁹ เติลินิวส์, "ไทยยังอยู่อันดับเดิมค้ามนุษย์ปี 2560," (2560).

ควบคุม” (Illegal Unreported and Unregulated Fishing หรือ IUU Fishing) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อม

โดยสหภาพยุโรปให้ความเห็นว่าประเทศไทย ควรต้องพัฒนาระบบควบคุมการทำประมงแบบ IUU ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งด้านกฎหมาย และการดำเนินมาตรการบังคับให้ให้เกิดประสิทธิภาพ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 EU ได้ให้ใบเหลืองแก่ประเทศไทย และในเดือนตุลาคม 2558 ครบกำหนด 6 เดือนที่ EU ต้องเข้ามาทำการตรวจประเมิน พบว่ามีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ได้แก่ “เรื่องการใช้แรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย” อีกประเด็นคือ “ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการดูแลแรงงานและการดูแลเรือให้ทำประมงอย่างถูกต้อง โดยข้อมูลทั้งหมดต้องเชื่อมต่อกัน” ผลกระทบที่เป็นรูปธรรมที่เห็นในขณะนั้นก็คือ การที่มี “บริษัทในประเทศฝรั่งเศส นอร์เวย์” ได้ยกเลิกการค้ากับบริษัทในประเทศไทยจากประเด็นปัญหาแรงงานทาส และปฏิเสธที่จะดำเนินธุรกิจเกี่ยวข้องกับบริษัทใดๆ ที่มีปัญหาในทำนองเดียวกันนี้

ทางด้าน หลุยส์ ซีเดบาคา (Luis CdeBaca) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ด้านการเฝ้าระวังและต่อสู้ภัยค้ามนุษย์ของโลกประจำอสังขัตดิน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีสหรัฐฯ บารัค โอบามา ในปี 2009 กล่าวผ่านแถลงการณ์ต่อสื่อ และเสริมว่า “ในขณะนี้ทางเรากำลังอยู่ในขั้นสุดท้ายของการจัดทำรายงานค้ามนุษย์ประจำปี 2014 ที่จะออกเผยแพร่ในปลายเดือนนี้ และจะรวมไปถึงคดีค้ามนุษย์ในไทย และความพยายามของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหา”

ในขณะที่ สตีฟ เทรนต์ (Steve Trent) จากสถาบันความเป็นธรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation) ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกัน โดยชี้ว่า “รัฐบาลไทยได้ใช้ความพยายามอย่างไม่ถูกต้องในการแก้ปัญหาแรงงานทาส ถึงแม้ว่าจะปรากฏการลงโทษกลุ่มลักลอบค้ามนุษย์เป็นเวลา 14 ปีในเรือนจำในคดีทำเรือกันตั้งล่าสุด” เทรนต์ยืนยันว่า “ในขณะที่ได้มีการปฏิรูปเชิงระบบเกิดขึ้น แต่ทว่าทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้อง และบังคับใช้กฎหมายแบบตามใจตัวเอง ทำให้การละเมิดยังคงเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องมาจากการคอร์รัปชัน หรือธุรกิจและเรือประมงที่ฉ้อฉล”⁶⁰

⁶⁰ ผู้จัดการออนไลน์, "สื่อออกกั๊ดไม่ปล่อยประมงเถื่อนไทย ยูเอ็นระบุ ไทยยังใช้แรงงานทาสต่อเนื่อง จับปลาในน่านน้ำตัวเอง ปล่อยให้ถูกฆ่า-หิวจนตาย!" (2560).

ในปี 2013 ซึ่งถือเป็นปีที่ 3 ติดต่อกันที่รัฐบาลไทยพยายามหนีการถูกมาตรการลงโทษ และได้รับการแจ้งเตือนว่า ประเทศไทยจะถูกลดชั้นทันทีในปี 2014 หากยังไม่มีควมคืบหน้าอย่างชัดเจน ในการแก้ปัญหาภายในสิ้นปี “กฎหมายสหรัฐฯระบุอย่างชัดเจนว่า มีระยะเวลาจำกัดที่กำหนดว่า ภายในกี่ปีทีประเทศใดประเทศหนึ่งจะสามารถอยู่ในระดับ 2 หรือ “กลุ่มที่ถูกจับตามอง” ก่อนที่จะถูกลดระดับตกลงไปอยู่ระดับ 3 ทันที” เอกอัครราชทูต มาร์ค ลากอน ที่ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ ให้ความเห็น และกล่าวต่อว่า “หากรัฐบาลสหรัฐฯ พิจารณาแล้วว่าไทยมีความก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัดก็จะเพิ่มระดับให้ แต่ถ้าไม่ก็จะทำการลดระดับลง และไม่มีความเป็นไปได้ที่จะมีโอกาสได้รับข้อยกเว้นไม่ถูกลงโทษหรือการผ่อนผัน” และลากอนยืนยันว่า ไทยกำลังตกอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ ประกอบกับรายงานการค้ามนุษย์ประจำปีของสหรัฐฯ จะถูกเผยแพร่ภายในไม่กี่วันข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาด้านจริย ศาสตร์กับสังคมโลกในการที่ถูกขึ้นบัญชีดำด้านค้ามนุษย์

จากสภาพปัญหาการค้ามนุษย์ในประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมา นับเป็นสถานการณ์ที่เลวร้าย ต่อผู้ตกเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง อันเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็น คนให้เป็นเพียงสินค้าที่มีการซื้อขายและเอารัดเอาเปรียบโดยไม่คำนึงถึงสภาพทางร่างกาย จิตใจ และ ความรู้สึกในฐานะที่เป็นมนุษย์ ปัญหาดังกล่าวได้ถูกสะสมมาเป็นเวลายาวนาน แต่รัฐบาลที่ผ่านๆ มา ก่อนรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา จะทำรัฐประหารเข้ามาบริหารประเทศ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ได้ในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะในระดับนานาชาติ และองค์กรระหว่างประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทย ได้รับแรงกดดันอย่างหนักจากประเทศมหาอำนาจ โดยนายจอห์น แคร์รี่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ออกแถลงรายสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2557 (TIP Report 2014) ที่วอชิงตัน ดี.ซี. เมื่อ 20 มิถุนายน 2557 โดยจัดให้ประเทศไทยถูกลดระดับจาก “เทียร์ 2 ที่ ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) ลงไปอยู่ระดับ “เทียร์ 3 (Tier 3)” ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดและมี สถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด “เนื่องจากว่า” ประเทศไทยมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขมาเป็นเวลานานและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการทุจริต ซึ่งปรากฏอยู่ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ยิ่งทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

รายงานระบุว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านสำหรับการค้าผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก เพื่อการบังคับใช้แรงงานและการบังคับค้าประเวณี กับเหยื่อจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึง ไทยไทยที่ขึ้นชื่อว่าเป็นศูนย์กลางแหล่งต้นทาง การขนส่ง และปลายทางแรงงานทาส รัฐบาลไทยไม่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหรัฐอเมริกาเพื่อการขจัดการค้ามนุษย์⁶¹”

⁶¹ ASTVผู้จัดการออนไลน์, "มหาอำนาจกดดันไทยชิงผลประโยชน์," (2557).

ถึงจะมีการมองว่าประเทศต่างๆ ที่กดดันประเทศไทยนั้นใช้เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าประเทศไทยเพื่อผลประโยชน์โดยเฉพาะทางการค้าของประเทศตนเองก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ไม่สามารถปฏิเสธ “การค้ามนุษย์” ในประเด็นที่กล่าวมาได้ เพราะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในหลายพื้นที่จังหวัดของประเทศไทย และมีความสลับซับซ้อนของวิธีการและสภาพปัญหามากยิ่งขึ้น ตามที่ประเทศมหาอำนาจกล่าว ซึ่งก็สอดคล้องกับรายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา “ทำให้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะเป็นผู้บริหารประเทศ มีการตอบโต้ปัญหาดังกล่าวโดย” พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้สั่งการในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีให้ฝ่ายความมั่นคงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีเด็กและสตรีอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ พล.ต.อ.อดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (รมว.พม.) ได้เรียกประชุมคณะผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ อย่างเร่งด่วน โดยมีนายไมตรี อินทุสุต ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ปลัด พม.) อธิบดีทุกกรม และเจ้าหน้าที่กองต่อต้านการค้ามนุษย์ เข้าร่วมประชุม ซึ่ง รมว.พม. ได้มอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ทุกหน่วยงาน เร่งบูรณาการร่วมกับฝ่ายความมั่นคงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดชุดปฏิบัติการตรวจเข้มขันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในสถานประกอบการและพื้นที่เสี่ยงเป็นแผนเร่งด่วน โดยให้บังคับใช้มาตรการทางกฎหมายตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฯ พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีฯ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ และจัดทำแผนปฏิบัติการในระยะยาว รมรณรงค์ผ่านสถาบันครอบครัว การศึกษา สังคมและสื่อทุกประเภทอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายข้อสั่งการของ รมว.พม. ปลัด พม. จึงได้มีข้อสั่งการให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวง พม. ทุกจังหวัด ร่วมจัดทำแผนและปฏิบัติการร่วมกับฝ่ายความมั่นคง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งร่วมจัดชุดปฏิบัติการตรวจสถานประกอบการและพื้นที่เสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาเด็ก สตรี ถูกล่อลวง และค้าบริการทางเพศ เช่น สถานบริการ บ้านเช่า หอพัก และร่วมกับชุดปฏิบัติการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการจังหวัด ในการออกตรวจและให้การคุ้มครองเด็ก สตรี ในกลุ่มเสี่ยงตามบทบาทหน้าที่ของกระทรวง พม. โดยให้เพิ่มความถี่ในการปฏิบัติการในแต่ละสัปดาห์ และรายงานผลให้ทราบต่อไป อีกทั้งขอให้ร่วมกันส่งเสริมและสร้างการรับรู้แก่เด็กและเยาวชนในการดูแลตนเองให้พ้นจากปัจจัยเสี่ยงต่อการถูกล่อลวง ค้าบริการทางเพศ เช่น การอบรมให้ความรู้ในการป้องกันการถูกล่อลวงในโรงเรียน ค่ายเยาวชนรู้ภัย แก๊งเท้น เป็นต้น สร้างการรับรู้ในการดูแล ปกป้องและคุ้มครองเด็กแก่ครอบครัวและชุมชน รวมถึงให้ความสำคัญในการดูแลคุ้มครองเด็กและสตรีในครอบครัวกลุ่มเสี่ยง เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเด็กที่พ่อแม่

มีคู่สมรสใหม่ เพื่อให้การช่วยเหลือ ดูแลสวัสดิการต่างๆ และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการถูกล่อลวง⁶²

การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้กำหนดมาตรการที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไว้หลายประการ เช่น ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พักการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การส่งกลับไปยังประเทศเดิม หรือภูมิลำเนาของผู้นั้น และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย รวมทั้งกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย เป็นต้น รวมทั้งห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐาน เข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี เพื่อค้าประเวณีหรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม⁶³

นอกจากนี้ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีเด็กและสตรีได้ โดยหากพบเห็นการกระทำความผิดหรือกลุ่มเสี่ยง สามารถแจ้งข้อมูลได้ที่ “ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” สายด่วน โทร. 1300 บริการตลอด 24 ชั่วโมง

ด้านการป้องกัน (Prevention) รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของแรงงานทุกสัญชาติในประเทศไทยอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการปรับปรุงระบบบริหารแรงงานต่างด้าว อาทิ การลงทะเบียนแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัจจุบันมีแรงงานต่างด้าวในไทยทั้งหมด 2.66 ล้านคน โดยเป็นแรงงานที่เดินทางเข้าไทยตามบันทึกความเข้าใจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านกว่า 381,000 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้านั้นร้อยละ 64 การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อเพิ่มอัตราโทษกรณีความผิดที่กระทำต่อแรงงานเด็ก รวมถึงการค้ามนุษย์ในกลุ่มเปราะบาง

⁶² รัฐบาลไทย, "ข่าวทำเนียบรัฐบาล-พม. ขานรับข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี," (2560).

⁶³ สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, "การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ : วาระแห่งชาติ," (2558).

การจัดทำหนังสือคนประจำเรือสำหรับแรงงานทั้งชาวไทยและต่างด้าว นอกจากนี้ รัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดูแลให้ความช่วยเหลือเหยื่อค้ามนุษย์ อาทิ ศูนย์แรกรับเข้าทำงานและสิ้นสุดการว่าจ้าง ศูนย์ร่วมบริการช่วยเหลือแรงงานต่างด้าว ศูนย์สวัสดิภาพและธรรมาภิบาลแรงงานประมง และศูนย์บัญชาการต่อต้านประมงผิดกฎหมายเพื่อบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคการประมงด้วย

นอกจากนี้ไทยยังได้ยื่นสัตยาบันสารอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ฉบับที่ 187 ว่าด้วยกรอบเชิงส่งเสริมการดำเนินงานความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ค.ศ. 2006 พร้อมกันนี้ยังมีมาตรการดูแลปัญหาการค้าประเวณี โดยการประสานกับสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) เพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการตรวจสอบและขึ้นบัญชีปฏิเสธห้ามเข้าประเทศ (Back List) เพื่อลดปริมาณความต้องการซื้อ (Demand) โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทย เพื่อหาซื้อสื่อลามกเด็กและใช้บริการทางเพศผิดกฎหมาย⁶⁴

ด้านการคุ้มครอง (Protection) รัฐบาลให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายเพื่อสร้างชีวิตใหม่และกลับคืนสู่สังคมได้ รวมทั้งป้องกันการตกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ซ้ำในอนาคต และให้ความสำคัญแก่การให้ความคุ้มครองกลุ่มที่มีความเปราะบาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังมีการจัดตั้งโครงการพิเศษเพื่อดูแลแก้ไขปัญหาลูกสื่อลามกเด็ก (TICAC) ทำให้จำนวนคดีเรื่องสื่อลามกเพิ่มขึ้นและจับกุมได้มากขึ้น การตั้งศูนย์ดูแลเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ (Child Advocacy Center) ที่ร่วมกับสหรัฐ โดยได้ดำเนินการบนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชน มุ่งเน้นการไม่เลือกปฏิบัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก และการให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย ทั้งนี้ การดำเนินการที่สำคัญในปี 2559 รวมถึงการขยายโอกาสการทำงานของผู้เสียหาย โดยจัดหางานให้ผู้เสียหาย 196 คนทั้งภายในและภายนอกสถานคุ้มครอง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ถึง 3.51 เท่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติขยายระยะเวลาในการอนุญาตให้ผู้เสียหายและพยานในคดีค้ามนุษย์สามารถพำนักต่อในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากเดิม 1 ปี เป็น 2 ปี

ขณะเดียวกัน รัฐบาลได้เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการกลั่นกรองและสัมภาษณ์เหยื่อมีการคัดแยกผู้เสียหาย เหยื่อยา และให้โอกาสเหยื่อที่เสียหายให้สามารถกลับสู่สังคมและใช้ชีวิตโดยปกติมากขึ้น และมีการขยายเวลาให้เหยื่อที่เป็นพยานในการดำเนินคดีอยู่ในไทยได้ 2 ปี และเพิ่มการปรับปรุงกระบวนการคัดแยกผู้เสียหาย (เหยื่อ) การจัดทำคู่มือการคัดแยกเหยื่อ เพื่อแยกกลุ่มที่เป็นพยานที่จะไม่นำไปสู่การดำเนินคดี และกลุ่มที่ต้องไปสู่การดำเนินคดี ตามองค์ประกอบทางกฎหมาย

⁶⁴ ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, "ไทยแจ้งสหรัฐคืบหน้า Tip Report ยก 6 คดีตั้งเป้าค้ามนุษย์เป็นศูนย์," (2560).

ค้ำมนุษย์ ส่งผลให้จำนวนผู้เสียหายที่คัดแยกออกมาไปอยู่ในความดูแลของ พม. ปี 2559 จำนวน 561 คน ได้ทำงาน 196 คน เพิ่มขึ้น 350.1% จากปี 2558 ที่มีจำนวนผู้เสียหาย 471 คน ได้ทำงาน 47 คน ถือเป็นความก้าวหน้ามากขึ้น นอกจากนี้ยังพัฒนาขีดความสามารถและเพิ่มจำนวนล่ามและเจ้าหน้าที่ดูแลเหยื่อการค้ามนุษย์ ปรับปรุงการให้การดูแลเหยื่อการค้ามนุษย์ในสถานคุ้มครอง และสอดส่องดูแลกลุ่มเสี่ยงเช่นสตรีและเด็ก เป็นต้น

นอกจากนี้ ดีเอสไอ มีการเฝ้าระวังและติดตามเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าประเวณี ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐเป็นตัวการเช่น เปิดกิจการที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์โดยตรง และการเกี่ยวข้องกับการเรียกรับผลประโยชน์ โดยมีโทษทั้งทางอาญาและวินัย ซึ่งจะพยายามให้ถึงตัวการ โดยจะกันผู้เกี่ยวข้องในระดับล่างไว้เป็นพยาน เพื่อดำเนินคดีให้ถึงต้นตอ เนื่องจากก่อนหน้านี้จะอยู่ที่ระดับล่างเช่น กรณีของการค้ามนุษย์บนเรือประมง ในอดีตคดีจะสาวถึงแค่ได้กงเท้านั้น แต่จากนี้จะสาวไปถึงเจ้าของเรือ เมื่อมีการดำเนินคดีถึงเจ้าของเรือ จะช่วยให้การป้องกันและความร่วมมือจากเจ้าของกิจการต่างดีขึ้น⁶⁵

และเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2560 ที่กองบัญชาการกองทัพก พ.อ. วินัย สุวาริ โฆษกคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) แถลงข่าวเปิดศูนย์รับเรื่องร้องเรียนการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคสช. ได้สั่งการให้ พล.อ. เฉลิมชัย สิทธิสาท ผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ในฐานะเลขาธิการ คสช. ซึ่งจัดตั้ง “ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชน ได้แจ้งเบาะแส พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียกรับผลประโยชน์รูปแบบต่างๆ ทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้เพื่อจะได้รวบรวมข้อเท็จจริงที่ได้รับแจ้งส่งไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบ หากพบว่ามีที่น่าเชื่อถือหรือมีข้อมูลที่ส่อไปในทางทุจริต ก็จะเร่งดำเนินการอย่างจริงจังทันที และเด็ดขาด เป็นการเฉพาะเร่งด่วน กับผู้มีพฤติกรรมดังกล่าว ตามขั้นตอนกระบวนการยุติธรรม พ.อ.วินัย กล่าวว่า คสช. ขอความร่วมมือจากประชาชน หากพบเบาะแสการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ สามารถแจ้งเบาะแสมมาได้ 2 ช่องทาง คือ โทรมาแจ้งที่เบอร์โทรศัพท์สายด่วน 1299 หรือหากเป็นเอกสารหลักฐานสามารถส่งผ่านมาได้ทางตู้ ปณ. 444 จะเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 14 ก.ค. 2560 เป็นต้นไป หรือแจ้งตรงที่ ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนการ

⁶⁵ ข่าวไทยพีบีเอส, "ชมคสช.ปลดล็อก "ค้ามนุษย์"ได้ผล ฝืนรัฐบาลใหม่พาไทยขยับขึ้น เทียร์ 1," (2560).

ประเพณีมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายในหน่วยทหารประจำอยู่ในแต่ละพื้นที่ของกองทัพภาคต่างๆ ทั่วประเทศได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป⁶⁶

ด้านการดำเนินคดีและการบังคับใช้กฎหมาย (Prosecution) รัฐบาลได้เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยส่งเสริมบูรณาการของการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมาย และหน่วยงานพิเศษที่จัดตั้งขึ้น เพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ เช่น กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ส่งผลให้การดำเนินการทางกฎหมาย มีคุณภาพและความรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีค้ามนุษย์ โดยให้การค้ามนุษย์มีต้นทุนสูง และไม่มีผลตอบแทน โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 ในปี 2559 ปรากฏคดีค้ามนุษย์จำนวน 333 คดี และมีการสั่งฟ้อง 301 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และร้อยละ 19.92 ตามลำดับ มีจำนวนผู้ต้องหา 268 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.7 ยึดทรัพย์เพิ่มขึ้นร้อยละ 307 หรือคิดเป็นเงิน 784 ล้านบาท มีการเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐที่พัวพันกับการค้ามนุษย์จำนวน 45 คน (ระหว่างปี 2556-2559) ซึ่งในปี 2559 เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 10 คน⁶⁷

เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2560 ศาลอ่านคำพิพากษาคดี ทหารยศพลโท พร้อมข้าราชการและพลเรือน รวมจำนวน 103 คน ร่วมกระทำความผิดค้ามนุษย์โรฮีนจา โดยกระทำเป็นขบวนการ จัดส่งผู้เสียหายชาวบังกลาเทศและพม่าไปประเทศที่ 3 ศาลตัดสินจำคุกทหารยศ พล.ท. มีความผิดมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นข้าราชการต้องรับโทษสองเท่า รวมจำคุกทุกกระทง 27 ปี⁶⁸

วันที่ 12 ม.ค. 2561 เจ้าหน้าที่กองคดีการค้ามนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำหมายจับและหมายค้นเข้าตรวจค้นจับกุมผู้ต้องหากระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และตรวจค้นสถานบริการสถานอาบอบนวด วิกตอเรียซีเครท ที่สถานอาบอบนวด วิกตอเรียซีเครท ถ.พระราม 9 ซอย 13 (ซอยศูนย์วิจัย 4) เพื่อจับผู้ต้องหาตามหมายจับ และหาพยานหลักฐานประกอบการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้อง สืบเนื่องจากการร้องขอของมูลนิธิพิทักษ์สตรี ให้เข้าช่วยเหลือเหยื่อที่เป็นเด็กหญิงชาวเมียนมา ดีเอสไอจึง

⁶⁶ ข้าราชการ, "คสช.เปิดศูนย์รับร้องเรียนขรก.ทุจริต พบเจอแจ้งได้ที่หน่วยทหารทั่วประเทศ.-สายด่วน 1299," (2560).

⁶⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, "รายงานผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559," (2559).

⁶⁸ ไทยรัฐ, "เชือด 'พลโทมนัส' จำคุก 27 ปี ค้ามนุษย์โรฮีนจา," (2560).

ดำเนินการสอบสวนและรับเป็นคดีพิเศษที่ 43/2560 โดยพฤติการณ์ทางคดี เป็นการกระทำความผิด ในลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศไทย เมียนมา และมาเลเซีย มีการนำพาเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย เริ่มจากการนำเข้ามาขายบริการเป็นครั้งแรก ก่อนที่จะนำมาค้าประเวณี ที่สถานอาบอบนวด วิกตอเรียซีเครท ซึ่งเข้าลักษณะความผิดฐานค้ามนุษย์ อันเป็นความผิดที่กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายให้ดีเอสไอเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ พร้อมแต่งตั้งพนักงานอัยการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์คัดแยกเหยื่อซึ่งเป็นผู้เสียหาย จากการสอบสวนผู้เสียหายซึ่งดำเนินการโดยสหวิชาชีพ ได้ให้รายละเอียดและข้อเท็จจริงว่า ได้ถูกนำมาค้าประเวณีที่สถานที่แห่งนี้ตั้งแต่อายุ 12 ปี ตลอดจนการสืบสวนสอบสวนมีข้อมูลชัดเจนถึงกลุ่มผู้กระทำผิด นำไปสู่การขออนุมัติศาลอาญา ออกหมายจับผู้ต้องหา รวม 7 ราย โดยหนึ่งในผู้ต้องหา ปัจจุบันทำงานอยู่ในสถานบริการแห่งนี้ และมีพฤติการณ์ในลักษณะของการเซียร์แซก และสถานบริการแห่งนี้ จากการสืบสวนพบว่า มีการลักลอบค้าประเวณี ในการเข้าจับกุมจึงได้ประสานกับเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าตรวจค้นและจับกุมในความผิดตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539⁶⁹

วันที่ 28 มีนาคม 2561 พล.ท.สรรเสริญ แก้วกำเนิด โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แถลงผลการประชุมร่วมระหว่าง คสช. และ ครม. กรณีมาตรการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการว่า คสช. ได้เสนอแนวทางมาตรการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการแก่รัฐบาล ซึ่ง ครม. มีมติเห็นชอบ โดยมีรายละเอียดคือ ที่ผ่านมาเมื่อมีการร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบ ขอให้หน่วยงานราชการโดยเฉพาะหัวหน้าหน่วยงานนั้นๆ เริ่มต้นการตรวจสอบโดยทันที โดยกำหนดเวลาให้เริ่มต้นการตรวจสอบภายใน 7 วันนับแต่ได้รับข้อมูล และดำเนินการตรวจสอบให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หากพบข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้พอเชื่อได้ว่าการทุจริตเกิดขึ้น ให้หัวหน้าหน่วยงานราชการดังกล่าวพิจารณาการดำเนินการ ปรับย้ายข้าราชการที่เกี่ยวข้องไปดำรงตำแหน่งอื่นเป็นการชั่วคราว หากเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงอาจหมุนเวียนอยู่ในกระทรวงเดิม แต่หากเป็นเรื่องที่มีความร้ายแรงหรือหากยังอยู่ในกระทรวงเดิม อาจส่งผลต่อพยานหลักฐาน ให้ปรับย้ายออกจากกระทรวงเดิมไปหน่วยงานอื่น อาทิ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งปัจจุบันมีการเปิดตำแหน่งรองรับตำแหน่งข้าราชการระดับสูง 100 ตำแหน่ง เช่นเดียวกับพนักงานในรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรมหาชน จำนวน 50 ตำแหน่ง

⁶⁹ ข่าวสด, "ด่วน!! “ดีเอสไอ”บุกจับอาบอบนวดดั่งกลางกรุง! ช่วยด.ญ.ชาวเมียนมาถูกลวงบำเรอกาม," (2561).

หากตรวจสอบพบมีหลักฐานชัดเจนจนสามารถชี้มูลความผิดได้ ให้หัวหน้าส่วนราชการนั้นดำเนินการทางวินัยทันที โดยไม่ต้องรอผลคดีอาญาแต่อย่างใด และหากมีข้อมูลที่สามารถส่งให้ศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) สามารถรับไปดำเนินการทางคดีอาญาได้ ขอให้ดำเนินการโดยทันที

และในวันเดียวกัน 28 มีนาคม 2561 พล.อ.ประยุทธ์ ได้ลงนามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 73/2561 เรื่อง ให้ข้าราชการมาปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรี โดยที่การค้ำนุชย์เป็นปัญหาสำคัญร้ายแรงที่รัฐบาลกำหนดเป็นวาระเร่งด่วนที่จะต้องป้องกันและปราบปรามอย่างเฉียบขาด โดยเมื่อมีเรื่องร้องเรียนหรือตรวจสอบพบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนกระทำความผิด จึงต้องดำเนินการทางวินัยและทางอาญาโดยเร็ว เพื่อให้การดำเนินการความถูกต้อง เป็นธรรม พยานกล้าเปิดเผยข้อเท็จจริง และนำหลักฐานมาแสดง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (3) และ (4) แห่ง พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 นายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งให้ข้าราชการตำรวจและข้าราชการอื่นรวม 14 ราย ที่รายงานเบื้องต้นว่ามีส่วนกระทำความผิดดังกล่าว มาปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรีในระหว่างการสืบสวนข้อเท็จจริงและการดำเนินการทางวินัย โดยความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือทางอาญา โดยไม่ขาดจากอัตราเงินเดือนทางสังกัดเดิม และให้อยู่ในการกำกับดูแลของปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.)

ขณะเดียวกันให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศตช.) หรือหน่วยงานต้นสังกัดโยกย้ายข้าราชการเหล่านี้ออกจากตำแหน่งเดิมไปสู่หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องการค้ำนุชย์ โดยไม่เลื่อนตำแหน่งหรือยศสูงขึ้น จนกว่าจะมีคำสั่งสำนักนายกฯ เป็นประการอื่น ประกอบด้วย 1) พ.ต.อ. ผกก. (สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน บก.สส.ภ.4 2) พ.ต.อ. รอง ผบก.อก.ภ.7 3) พ.ต.ต. สว.สส.สภ.ขมิ้น จ. สกลนคร 4) ร.ต.อ.หญิง รอง สว. (สอบสวน) สภ.เมืองกาญจนบุรี 5) ร.ต.ท. ฝ่าย ตม.ขาออก ด่าน ตม. ทอ.สุวรรณภูมิ บก.ตม.2 6) ร.ต.ท. รอง สว.กก.สืบสวน 3 บก.สส.ภ.4 7) รอง สว. (สส.) กก.สืบสวน 1 บก.สส.ภ.3 8) ร.ต.ต. รอง สว. (ป.) ส.ทท. 2 กก.1 บก.ทท.1 9) ด.ต. ผบ.หมู่ ตม.จว.เลย บก.ตม.4 10) ด.ต. ผบ.หมู่ กก.สส.2 บก.สส.บข.น. 11) ด.ต. ผบ.หมู่ (ป.) สน.ฉลองกรุง 12) ด.ต. ผบ.หมู่ ส.รฟ. นพวงศ์ กก.1 บก.รฟ. 13) จ.ส.ต. ผบ.หมู่ งานสายตรวจ 3 กก.สายตรวจ บก.สปพ.และ 14) ผอ.โรงเรียนบ้านน่าน้อย อ.ภูเรือ จ.เลย⁷⁰

สำหรับการตอบโต้ของรัฐบาลฯ ต่อปัญหาการค้ำนุชย์แรงงานข้ามชาติ ที่เป็นแรงงานทาสในภาคประมงของประเทศไทย ” โดยในวันที่ 29 เมษายน 2558 ได้สั่งการทันทีให้มีการตั้งศูนย์

⁷⁰ ไทยโพสต์, "เมินังตมาตรา44ปราบโกง บิ๊กตุ๋:กฎหมายปกติเอาอยู่," (2561).

บัญชาการเพื่อแก้ไขอย่างเต็มรูปแบบ เรียกว่า “ศูนย์บัญชาการการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย” (ศปมผ.) ขึ้นในวันที่ 1 พฤษภาคม 2558 จากนั้นได้ตั้งศูนย์ตรวจเรือเข้าออก (Port-In, Port-Out; PIPO) อีก 28 แห่งใน 22 จังหวัดชายทะเล โดยดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ก่อนบังคับใช้อย่างจริงจัง มีการปรับปรุงเครื่องมือประมง ขยายตาอวนต่างๆ ควบคุมจำนวนวันที่จับ เป็นต้น โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ

นายอารักษ์ พรหมณี อธิบดีกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน กล่าวว่า แรงงานในอุตสาหกรรมประมงและแปรรูปสัตว์น้ำเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาเมืองมาทำงาน ซึ่งกรมการจัดหางานได้ดำเนินการให้แรงงานเหล่านี้ได้รับการคุ้มครองและเข้าถึงสิทธิที่ควรจะได้รับ คือ

1) ปรับหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิ อาทิ ออกมติ ครม. ให้นำแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองมาจดทะเบียนให้ถูกต้อง โดยแบ่งการจดทะเบียนเป็น 2 ลักษณะ คือ ประมงทางทะเลและแปรรูปสัตว์น้ำ คาดว่าจะมีแรงงานต่างด้าวมาจดทะเบียนกว่า 1 แสนคน โดยผู้ที่มาจดทะเบียนจะได้รับการอนุญาตให้ทำงานและไม่ถูกส่งกลับประเทศ นอกจากนี้ ยังให้เปลี่ยนนายจ้างได้หากมีสภาพการจ้างงานที่ไม่เหมาะสม และห้ามไม่ให้แรงงานอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในอุตสาหกรรมประมงและแปรรูปสัตว์น้ำโดยเด็ดขาด

2) ป้องกันไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิ อาทิ จัดอบรมเจ้าหน้าที่ของหลายหน่วยงานให้มีการทำงานร่วมกันในรูปแบบของสหวิชาชีพ เพราะการตรวจแรงงานมีหลายกฎหมายและหลายหน่วยงานรับผิดชอบร่วมกัน การจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเข้มข้นขึ้น สิ่งสำคัญคือการทำงานอย่างบูรณาการ ทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบแรงงานต่างด้าวร่วมกับ ศปมผ. เรื่องของเรือเข้า-ออกตามท่าเรือต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานต่างด้าวถูกละเมิดสิทธิ

3) สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่นำแรงงานเข้ามา เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบเข้ามาทำงานหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งขณะนี้ได้ลงนามร่วมข้อตกลงกับทางเวียดนามและลาวแล้ว พม่าอยู่ระหว่างขั้นตอนการลงนาม ส่วนลาวอยู่ระหว่างการเจรจา

โดยเป้าหมายของกรมการจัดหางานคือการคงจำนวนแรงงานต่างด้าวเอาไว้ให้ได้ ลดการลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย และเพิ่มการนำแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายเข้ามาทำงานให้มากขึ้น รวมถึงคุ้มครองสิทธิและป้องกันไม่ให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ถูกละเมิดสิทธิ

ด้านการบังคับใช้กฎหมาย มีการจับกุมดำเนินคดีค้ามนุษย์ พต.ท. ธรรมศักดิ์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) กล่าวว่า สตช. ถือเรื่องการดำเนินคดีค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ โดยก่อนหน้านี้ได้มีการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์อย่างจริงจังตั้งแต่ก่อนมี ศปมผ. สำหรับสถิติการจับกุมคดีค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมงนั้น ก่อนมี ศปมผ. สามารถจับกุมได้ 15 ราย มีผู้ต้องหา 41 คน มีผู้เสียหาย 43 คน หลังมี ศปมผ. สามารถจับกุมได้เพิ่มเติมอีก 35 ราย มีผู้ต้องหา 73 คน มีผู้เสียหาย 111 คน ในจำนวนผู้ต้องหา มีเจ้าของเรือ 7 คน ไต้เรือ 24 คน ผู้คุมเรือ 15 คน และนายหน้าอีก 48 คน สามารถช่วยเหลือเหยื่อที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้ 25 คน ส่วนใหญ่มีสัญชาติไทยและพม่า

สำหรับความคืบหน้าในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ ก่อนมี ศปมผ. สั่งฟ้องไปแล้ว 12 คดี อยู่ในชั้นอัยการ 7 คดี มีคำพิพากษาแล้ว 4 คดี หลังมี ศปมผ. อยู่ระหว่างสอบสวน 25 คดี สั่งฟ้องไปแล้ว 10 คดี อยู่ในชั้นอัยการ 2 คดี และอยู่ในชั้นศาล อีก 2 คดี

ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมง เรือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญ เพราะเป็นสถานที่ซึ่งใช้กักขังผู้เสียหาย ซึ่งเจ้าหน้าที่มองว่าเจ้าของเรืออาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะตัวการสนับสนุนขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน สตช. ได้ใช้กฎหมายทุกบท ทุกกระทรวง นอกจากกฎหมายค้ามนุษย์ ยังจะใช้กฎหมายฟอกเงินของ ปปง. เข้าดำเนินการกับผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง

ด้านการชี้แจงทำความเข้าใจการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย IUU นายเสข วรรณเมธี อธิบดีกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ (กต.) กล่าวว่า กต. ได้ชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องดังกล่าว ผ่านทางสถานทูตไทยในประเทศสมาชิกของ EU ทั้ง 28 ประเทศ รวมถึงภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชนของยุโรป เพื่อให้ EU ตระหนักได้ถึงความมุ่งมั่นและความพยายามในการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย IUU ของประเทศไทย ซึ่งที่ผ่านมาทาง EU ก็ส่งสัญญาณกลับมาในเชิงบวกและสร้างสรรค์⁷¹

สำหรับแรงงานประมงนั้น นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ถ้ามีใครเรียกผลประโยชน์ ขอให้ร้องเรียนมายังหน่วยงานราชการ หรือร้องเรียนโดยตรงกับนายกรัฐมนตรี อย่าเกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ ทั้งสิ้น ต้องทำทุกอย่างให้ถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมฝากให้ช่วยกันดูแลแรงงาน ทั้งคนไทยและกลุ่มแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (CLMV) ซึ่งจะต้องดูแลซึ่งกันและ

⁷¹ THAIPUBLICA, "แจ้งความคืบหน้าแก่ประมง Iuu เผยเรือ 4 หมื่นลำยัง "over Fishing" มั่นใจคุมได้ - 18-21 ม.ค. Eu ตรวจการบ้านอีกรอบ," (2560).

กัน เติบโตไปพร้อมกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง⁷² นายจรินทร์ จักกะพาก ปลัดกระทรวงแรงงาน ได้ว่ากล่าว ปัจจุบันมีการนำเครื่องสแกนมาตรวจจำนวน 30 เครื่องใน 22 จังหวัด โดยเป็นเครื่องที่ยืมมาจากทาง กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม เพื่อใช้ในการขึ้นทะเบียนแรงงานประมง ซึ่งอาจจะเพียงพอเฉพาะการพิสูจน์อัตลักษณ์แรงงานประมง 7 หมื่นคน ที่ต้องแล้วเสร็จในเดือน มี.ค.2561 เพื่อเร่งแก้ปัญหา IUU Fishing หรือการทำประมงที่ผิดกฎหมาย โดยขณะนี้ดำเนินการไปแล้วกว่า 3 หมื่นราย นายจรินทร์ กล่าวต่อว่า สาเหตุที่มีแนวโน้มในการเลือกใช้การสแกนมาตรวจในการพิสูจน์อัตลักษณ์แรงงานต่างด้าว นั้น นอกจากเป็นระบบที่ได้รับการยอมรับใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลกแล้ว ยังมีความแม่นยำสูงกว่าระบบอื่นๆ กรมเจ้าท่า และกระทรวงแรงงาน มีการใช้ระบบสแกนมาตรวจเน้นในกลุ่มประมง เนื่องจากมีปัญหาหลายนิ้วมือลบเลือนจากการทำงานในเรือประมง จึงต้องใช้การสแกนมาตรวจ ซึ่งเป็นระบบยืนยันอัตลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพ การเก็บข้อมูลจากมาตรวจก็เหมือนพิสูจน์ดีเอ็นเอว่าเป็นบุคคลเดียวกันกับบัตรประจำตัวที่ถืออยู่⁷³

ด้านการพัฒนากรอบกฎหมาย การเพิ่มโทษในกรณีพบการใช้แรงงานเด็ก โดยออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลเป็นการเฉพาะ แก้ไขปราบปรามการค้ามนุษย์เพิ่มนิยามการยึดเอกสารและการใช้หนี้เป็นสิ่งผูกมัด เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบให้เป็นฐานความผิดฐานค้ามนุษย์ รวมทั้งยังพัฒนากระบวนการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงกระบวนการร้องเรียนตลอดจนส่งเสริมให้สถานประกอบการประกาศใช้แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่สำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น ในอุตสาหกรรมแปรรูปและอาหารทะเลในประเทศไทย (GLP) โดยเน้นการจัดการใช้แรงงานบังคับ การใช้แรงงานเด็ก เสรีภาพในการสมาคม การเจรจาต่อรองร่วมและความร่วมมือในสถานประกอบการกิจการ การไม่เลือกปฏิบัติ ค่าจ้าง ชั่วโมงในการทำงาน ค่าชเมชย ความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานและสวัสดิการ⁷⁴

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยยืนยันเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการกับการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในภาคการประมง ข้อมูลจากกระทรวงต่างประเทศไทยระบุว่า

⁷² รัฐบาลไทย, "นายกรัฐมนตรีเยี่ยมชมภาพรวมการดำเนินงานองค์การสะพานปลา พร้อมตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่คัดแยกประเภท และการขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำ," (2561).

⁷³ คม ชัด ลึก, "ก.แรงงาน ยันซื้อเครื่องสแกนมาตรวจต่างด้าวคุมค่า," (2560).

⁷⁴ กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงาน, "ILO มีมติยุติการพิจารณาข้อร้องเรียนการแก้ไขปัญหาแรงงานในภาคประมงหลังรับทราบความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาของไทย," (2560).

ไทยมีนโยบายเกี่ยวกับผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดยประสงค์ให้แรงงานต่างด้าวทั้งหมดได้รับการจดทะเบียน และพิสูจน์สัญชาติเพื่อให้ทำงานในไทยได้อย่างถูกต้องและได้รับสิทธิคุ้มครองทางสังคม

2.3 ปัจจัยจากสื่อต่างชาติ

ปัญหาแรงงานข้ามชาติในภาคประมงทะเลของไทย เป็นปัญหาที่สื่อต่างชาติหรือต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน (The Guardian) ของอังกฤษ และหนังสือพิมพ์ เดอะ วอชิงตันโพสต์ (The Washington Post) ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมประมงทะเลถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย ก่อให้เกิดจำนวนแรงงานเกี่ยวกับการประมงถึง 1,000,000 คน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลรายใหญ่ของโลก และมีความต้องการแรงงานเพื่อรองรับกับอุตสาหกรรมดังกล่าวในอัตราที่สูง แต่เนื่องจากสภาพการทำงานที่หนัก มีเวลาพักผ่อนต่อวันน้อยมาก สภาพความเป็นอยู่ลำบากมาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปวันๆ เท่านั้น

แรงงานไทยส่วนใหญ่จึงปฏิเสธงานประมง โดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ระบุว่า อุตสาหกรรมภาคประมงทะเลกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานประเภทลูกเรือประมงถึง 10,000 อัตรา มีลูกเรือใช้แรงงานอยู่ในเรือประมงสัญชาติไทยกลางทะเลประมาณ 300,000 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติ และต้องเสี่ยงอันตรายอยู่กลางทะเลเป็นระยะเวลายาวนานกว่าจะได้เข้าฝั่ง โดยเฉพาะเรือประมงสัญชาติไทยออกไปหาสัตว์น้ำทะเลในน่านน้ำต่างประเทศ อาทิ มาเลเซีย อินโดนีเซีย อินเดีย กัมพูชา พม่า เวียดนาม รัสเซีย ตีมอร์ ออสเตรเลีย และโซมาเลีย เป็นต้น จึงทำให้ต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือที่ออกไปกลางทะเลเป็นเวลา ตั้งแต่ 1-5 ปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง จากสภาพลักษณะการทำงานดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาทั้งจากการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม การละเมิดสิทธิแรงงาน และการค้ามนุษย์⁷⁵ นอกจากนี้ ยังเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกาย และถูกฆ่าจากหัวหน้างานหรือได้กักรือ หากทำงานไม่เป็นที่พอใจหรือเมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะวิวาท เรื่องราวการทำร้ายฆ่าฟันมักจะเงียบหายไป จนแรงงานข้ามชาติเรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า "นักโทษ

⁷⁵ มัทยา ศรีพนา, "ปัญหาแรงงานประมงและการประมงผิดกฎหมาย : ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมประมงไทย," (2558).

ทางทะเล" ลูกเรือที่ออกเรือเข้าไปทำประมงในเขตแดนทะเลของประเทศอื่นยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้นๆด้วย

หนังสือพิมพ์ เดอะการ์เดียน สื่ออังกฤษ รายงานพิเศษถึง “รายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดของสหประชาชาติ (UN) จำนวน 18 หน้า ซึ่งรัฐบาลไทยล้มเหลวต่อการปกป้อง ผู้ตกเป็นเหยื่อแรงงานทาสในอุตสาหกรรมประมงของไทย ถึงแม้ว่าจะได้รับการเตือนมาก่อนหน้านี้ ที่ว่าด้วยการตรวจสอบข้อกล่าวหาในการละเมิดของไทยภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยแรงงานบังคับปี 1930 (หมายเลข 29) ภายใต้มาตรา 24 ของสถาบัน ILO นั้นถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามข้อร้องเรียนของสมาพันธ์สหภาพแรงงานระหว่างประเทศ ITUC และสหพันธ์แรงงานขนส่งระหว่างประเทศ ITF MGR⁷⁶

โดยในส่วนของกระบวนการของ ITUC และ ITF ได้อ้างถึงปัญหาในส่วนของไทยที่ถูกแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อด้วยกันในรายงานสรุปของคณะกรรมการชุดพิเศษ ILO เช่น (1) ความอ่อนแอในการออกกฎหมายและกรอบข้อบังคับ (2) ธรรมเนียมการปฏิบัติการบังคับและการฉ้อฉล (3) ธรรมเนียมการปฏิบัติการจ้างงาน และสภาวะการทำงานและการมีชีวิตของแรงงาน (4) การขาดกลไกอย่างมีประสิทธิภาพของการร้องเรียน (5) การไร้ประสิทธิภาพของกลไกการบังคับใช้กฎหมาย (6) ไม่มีระบบการลงโทษ

เดอะการ์เดียนชี้ว่า ในการประเมินที่สำคัญและไม่ปกติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศพบว่า ILO ได้เรียกร้องไทย ให้แก้ปัญหาค่าใช้แรงงานทาสบนเรือประมงไทยที่ถูกบังคับทำงานในน่านน้ำไทย ซึ่งสื่ออังกฤษกล่าวว่า ทางองค์การแรงงานระหว่างประเทศของยูเอ็นได้ติดตามหลังจากได้รับหนังสือร้องเรียนอย่างเป็นทางการจากหน่วยงาน สมาพันธ์สหภาพแรงงานระหว่างประเทศ ITUC (International Trade Unions Conference) หน่วยงานเรียกร้องสิทธิของผู้ใช้แรงงาน ที่ผ่านมา ได้แสดงหลักฐานอย่างชัดเจนว่า แรงงานต่างด้าวถูกใช้งานตลอด 20 ชม ต่อวัน รวมไปถึง ถูกทำร้ายร่างกาย และไม่ได้รับเงินค่าจ้าง

⁷⁶ ผู้จัดการออนไลน์, "สื่อออกกั๊ดไม่ปล่อยประมงเถื่อนไทย ยูเอ็นระบุ ไทยยังใช้แรงงานทาสต่อเนื่อง จับปลาในน่านน้ำตัวเอง ปล่อยให้ถูกฆ่า-หิวจนตาย!", (2560).

เดอะการ์เดียนรายงานว่ เหล่านักเคลื่อนไหวต่างออกมาแสดงความยินดีต่อการตัดสินใจของยูเอ็นในครั้งนี้ จากการศึกษาที่ยังคงมีหลักฐานออกมาว่า “ไทยมีความก้าวหน้าน้อยมากในการแก้ปัญหาแรงงานทาส” ถูกแม้ว่าจะถูกกดดันอย่างหนักและต่อเนื่องจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา

โดยหลักฐานเด็ดที่ถูส่งออกมาจากสมาพันธ์สหภาพแรงงานระหว่างประเทศ ITUC และสหพันธ์แรงงานขนส่งระหว่างประเทศ ITF (International Transport Workers Federation) แต่ในสื่อ เดอะการ์เดียน ใช้ว่า “International Transport Federation (ITF)” ได้แจกแจงให้เห็นภาพของกระบวนการทำร้ายและทารุณกรรมแรงงานทาสอย่างโรบนเรือประมงไทย หลังจากที่ทางองค์กร ITF ได้มีการสัมภาษณ์ทั้งคนไทยและเหยื่อแรงงานต่างด้าวจำนวนหนึ่งในปี 2015

ในตัวอย่างการสัมภาษณ์ สื่ออังกฤษชี้ว่าแรงงานเหล่านี้ต่างอ้างว่า พวกเขาถูกขัง “ล็อก (Lock) ตาย” ในห้อง และยังถูกบังคับให้ทำงานบนเรือประมงในน่านน้ำอินโดนีเซีย ที่บ่อยครั้งเป็นการลักลอบทำประมงเถื่อน ถึงแม้ว่าคนเหล่านี้ได้จ่ายค่าสมัครเข้างานจำนวนสูงแล้วก็ตาม

ตัวอย่างที่ 2 พบว่ามีแรงงานคนหนึ่งถูกเขียนชื่ออย่างโหดเหี้ยมด้วยฝีมือคนขับเรือประมงไทย และถูกล่ามโซ่บริเวณลำคอ ลงโทษข้อหาพยายามหลบหนี

ตัวอย่างที่ 3 แรงงานต่างด้าวบนเรือประมงไทยยังกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า พวกเขาเป็นพยานในการสังหารลูกเรือของกัปตันเรือประมงไทย โดยมีรายหนึ่งอ้างว่า กัปตันเรือของเขายิงทิ้งลูกเรือต่างด้าวชาวกัมพูชาเสียชีวิต และได้สังหารลูกเรือชาวไทยอีก 4 คนด้วยการจับทิ้งลงทะเล

ในการให้ข้อมูล ทางลูกเรือแรงงานต่างด้าวยังชี้ว่า คนเหล่านี้ต่างต้องตกเป็นหนี้ ต้องทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน และยังเป็นพยานความโหดเหี้ยมกับกัปตันเรือ ที่ได้ทำร้ายร่างกายลูกเรือคนอื่น ซึ่งแรงงานต่างด้าวได้บรรยายไปถึงการถูกบังคับ ให้ทำงาน 20 ชมต่อวัน รวมไปถึง ได้รับอาหารชั้นจำกัด

หนังสือพิมพ์เดอะการ์เดียนกล่าวว่า กรณีตัวอย่างเหล่านี้ในคำร้องของสมาพันธ์สหภาพแรงงาน ที่ส่งเข้าไปยังยูเอ็น แสดงให้เห็นถึง ปัญหาความเป็นทาสในโลกยุคใหม่และการทารุณอย่างโหดเหี้ยม ซึ่งถูกค้นพบในการสอบสวนก่อนหน้านี้ รวมไปถึงการรายงานของเดอะการ์เดียนในปี 2014 และออกมาจากรายงานของฝั่งทางฝั่งรัฐบาลไทยเอง ที่ได้ยอมรับว่า มีการค้นพบไปถึงการทำทารุณบนเรือประมงไทยในเขตชายา เดอ มัลฮา แบงก์ (Saya de Malha Bank) มหาสมุทรอินเดียตะวันตก นอกฝั่งมาดากัสการ์ โดยในการค้นพบครั้งนั้นชี้ว่า พบว่าเกือบครึ่งของจำนวนลูกเรือราว 1,000 คนบน

เรือประมงทั้งหมด 50 ลำ นั้นถูกบังคับให้ทำงาน ละเมิดกฎหมายแรงงานและกฎหมายการเข้าเมืองไทย

สื่ออังกฤษยังอ้างอิงต่อไปถึง รายงานของกลุ่มกรีนพีซ (Green Peace) ที่ได้เคยสัมภาษณ์บรรดาลูกเรือประมงหาปลาทูนาแบบลากอวน ทำการประมงในพื้นที่เดียวกันกับที่ถูกกล่าวอ้างว่า กลุ่มลูกเรือนั้นถูกลอบค้ามนุษย์ และนำมาบังคับทำงาน โดยให้พักนอนแค่วันละ 4 ชม ในขณะที่มีบางส่วน ออกมาอ้างว่า พวกเขาถูกส่งให้ทำงานหาปลากลางทะเลนาน 5 ปีติดกัน

เดอะการ์เดียนรายงานว่า อุตสาหกรรมการส่งออกอาหารทะเลไทย มูลค่า 6.5 พันล้านดอลลาร์ ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลก ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการออกมาแฉถึงพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดสิทธิแรงงาน และการทำประมงผิดกฎหมายที่ไม่ได้รับอนุญาต

สื่ออังกฤษ หนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน ได้เสนอข่าวเชิงวิเคราะห์ เปิดเผยถึงแรงงานต่างด้าวในไทยที่ต้องทำงานหนักเยี่ยงทาสบนเรือประมงในธุรกิจค้ากุ้งว่าอาจส่งผลให้ไทยถูกสหรัฐฯขึ้นบัญชีดำหากรัฐบาลไทยยังไม่จัดการปัญหาการค้ามนุษย์ หลังจากนั้น หนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน ได้รายงานว่า สหรัฐอเมริกา กำลังพิจารณาลดระดับไทยในบัญชีแบล็กลิสต์การค้ามนุษย์ หลังจากการเปิดเผยของหนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน ก่อนหน้านี้นี้ที่พบว่า แรงงานต่างด้าวถูกปฏิบัติเยี่ยงทาสในอุตสาหกรรมค้ากุ้งส่งออกไปยังตลาดชาติตะวันตก

ทั้งนี้ วอชิงตันจะเสนอคดีการค้ามนุษย์ในไทยในรายงานประจำปี ที่จะถูกตีพิมพ์ในเร็ววันนี้ ซึ่งอาจส่งผลให้สหรัฐฯออกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจกับไทยได้ ทั้งนี้ กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯได้ยืนยันว่าจะพิจารณาท่าทีของรัฐบาลไทยในการจัดการปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนในอุตสาหกรรมประมงของประเทศ เช่น แรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านถูกลักลอบนำเข้ามา โดยเจ้าของเรือประมง และบังคับให้ทำงานอย่างหนักเยี่ยงทาสในทะเลเป็นเวลาหลายปีโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

นอกจากนี้ เดอะ การ์เดียน ยังรายงานว่า การพิจารณาที่มีกำหนดภายในสิ้นเดือนมิถุนายนนี้อาจส่งผลให้ไทยต้องถูกลดลำดับขั้นไปสู่กลุ่มที่ 3 “ความเสี่ยงในการค้ามนุษย์” ของบัญชีดำสหรัฐฯที่มีทั้งอิหร่านและเกาหลีเหนืออยู่ในนั้น และจะส่งผลให้ไทยโดนคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจโดยทันที และยังถูกระงับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ แต่ถึงแม้ว่ามาตรการลงโทษเช่นนี้อาจได้รับช้อยกเว้น หากเกิดสถานการณ์ความมั่นคงของประเทศอย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ (Georgetown University) ยังได้ชื่นชมความพยายามของสื่อ เดอะ การ์เดียน ที่ได้ใช้เวลาถึง 6 เดือนในการทำรายงานเชิงสอบสวนชิ้นนี้ เพื่อตีแผ่เบื้องหลังอุตสาหกรรมการประมงไทย ที่พบว่าการทำงานกะละ 20 ชั่วโมง โดนลงโทษโดยการโบย รวมไปถึงการทรมาน และสังหารในที่สุด จากการสัมภาษณ์ของนักข่าวการ์เดียน แรงงานข้ามชาติจำนวน 15 คน จากพม่าและกัมพูชาได้เล่าประสบการณ์ ถึงความโหดร้ายที่พวกเขาได้รับในระหว่างต้องทนทำงานให้กับนายจ้างคนไทย โดยพวกเขาทั้งหมดได้จ่ายเงินให้กับนายหน้าเพื่อหางานให้ทำที่โรงงาน หรือเขตก่อสร้างในไทย แต่พวกเขากลับถูกขายไปให้กับได้ก้งเรือประมง ที่บางครั้งมีราคาถูกมากเพียงแค่ 420 ดอลลาร์ “เป็นงานที่สำคัญเท่าเทียมกับการทำงานของรัฐบาลและองค์การสหประชาชาติ คือ การที่นักข่าวสามารถเปิดโปงเรื่องราวร้ายนี้ได้” มาร์ค ลากอน ชื่นชมและกล่าวต่อว่า “และการเปิดเผยนี้มีผลต่อรัฐบาลประเทศที่ถูกตีแผ่ในแง่ความเชื่อถือ การค้า โดยความเชื่อมั่นในสินค้าอาหารทะเลที่ถูกส่งออกไปขายจากไทยล้วนแต่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น”

ถึงแม้ว่าแรงงานทาสจะผิดกฎหมายทุกแห่งในโลกนี้ รวมถึงไทยที่ขึ้นชื่อว่าเป็นศูนย์กลางแหล่งต้นทาง การขนส่ง และปลายทางแรงงานทาสเหล่านี้ โดยรายงานดัชนีแรงงานทาสของโลกชี้ว่า “เชื่อว่ามีการทาสเกือบครึ่งล้านคนทำงานอยู่ในไทย” ทั้งนี้การที่ไทยจะตกอยู่ในกลุ่มที่ 3 หรือกลุ่มประเทศที่ล้มเหลวในการให้ความร่วมมือต่อข้อเรียกร้อง ของนานาชาติขึ้นพื้นฐานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์และปกป้องผู้บริโภค ซึ่งถือว่าเป็นระดับต่ำที่สุด และจะมีผลทำให้ไทยอยู่ในลำดับชั้นเดียวกับอิหร่าน เกาหลีเหนือ และซาอุดีอาระเบีย และการถูกลดระดับนี้จะมีผลให้ไทยต้องถูกจำกัดในการขอรับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ และรวมไปถึงเวสต์แบงก์ และไต้หวัน

และก่อนหน้านี้ สื่อ เดอะ การ์เดียน ได้รายงานถึงผลตอบรับจากบรรดาลูกค้าบริษัทต่างชาติที่นำเข้ากุ้งจากไทย หลังจากการเปิดเผยรายงานคำมนุษย์ของ เดอะ การ์เดียน โดยสื่ออังกฤษรายงาน ว่า บริษัท ซีฟู้ดส์ ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจด้านอาหารของไทยได้เปิดเผยว่า ทางบริษัทได้ส่งกุ้งไปยังซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำทั่วอังกฤษ และสหรัฐฯ รวมถึงประเทศสมาชิกอียู และการ์เดียนได้ติดตามสินค้ากุ้งของซีฟู้ดส์ไปตามบริษัทค้าปลีกยักษ์ใหญ่ของโลก รวมถึงซูเปอร์มาร์เก็ตต่างๆ เช่น วอลมาร์ต คาร์ฟูร์ คอสโก เทสโก้ อัลดี คูปและมอร์ริสสัน และไอซ์แลนด์ และได้ทำการสอบถามความเห็นของลูกค้าเหล่านั้นที่สั่งซื้อกุ้งจากซีฟู้ดส์ หลังจากมีรายงานคำมนุษย์ในอุตสาหกรรมกุ้งไทยเปิดเผยออกมา โดยทั้งหมดต่างประณามการค้ามนุษย์และแรงงานทาส และต้องการให้มีมาตรการตรวจประเมินเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมอย่างเข้มงวด (Social audits) และบางส่วนกล่าวว่า ได้ตระหนักถึงปัญหา

แรงงานทาสและการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมการประมงไทยและได้เพิ่มมาตรการป้องกันเพื่อแก้ปัญหา

วอลมาร์ต - ยักษ์ใหญ่แห่งค้าปลีกจากสหรัฐฯ กล่าวว่า เรากระตือรือร้นต่อปัญหานี้ และได้เป็นส่วนสำคัญในการรวมตัวของทุกฝ่ายเพื่อขจัดปัญหาการค้ามนุษย์และแรงงานทาสให้หมดไปจากธุรกิจส่งออกสินค้าอาหารทะเลของไทย

คาร์ฟูร์ - ให้ความเห็นว่า ทางบริษัทได้มีการตรวจประเมินเรื่องความรับผิดชอบทางสังคมกับซัพพลายเออร์ทุกบริษัท รวมไปถึงบริษัท ซีพี ที่ได้จัดส่งสินค้ากุ้งให้กับคาร์ฟูร์ และได้เข้มงวดมากขึ้นหลังจากพบปัญหานี้ในปี 2012 โดยทางบริษัทยอมรับว่า ไม่ได้ตรวจเช็คทั่วทุกกระบวนการในเครือข่ายที่ซับซ้อนในธุรกิจอาหารทะเลของไทย

คอสโก - เปิดเผยว่า ได้ขอให้ซัพพลายเออร์จากไทยแก้ไขโดยการควบคุมแหล่งต้นทางป้อนวัตถุดิบ

เทสโก้ - ให้สัมภาษณ์ว่า เทสโก้ถือว่าแรงงานทาสและค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่รับไม่ได้โดยสิ้นเชิง และทางเราได้ทำงานร่วมกับซีพีฟู๊ดส์ เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้ากุ้งของเทสโก้ที่ออกมาจากซีพีฟู๊ดส์ต้องปราศจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และทางเทสโก้ได้ร่วมมือในฐานะพันธมิตรกับหน่วยงานด้านแรงงานสากลและความรับผิดชอบทางการค้า (International Labour Organisation and Ethical Trading Initiative) เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมโดยรอบด้านในอุตสาหกรรมการประมงไทย

สำหรับ หนังสือพิมพ์ เดอะ วอชิงตันโพสต์ ได้รายงานเมื่อ 21 มิถุนายน 2557 ว่า สินค้าอาหารทะเลที่มีแหล่งผลิตจากไทยล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ที่ทำให้กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ขึ้นแบล็กลิสต์ไทยติดกลุ่มที่แย่ที่สุดเทียบเคียงกับเกาหลีเหนือ และอิหร่าน โดยสื่ออิสซินเนชันไฮเดอรัลรายงานว่า อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งไทยในตลาดโลกมูลค่า 7 พันล้านดอลลาร์ มีฐานการผลิตจากแรงงานทาสต่างดาว

รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2557 (TIP Report 2014) ที่กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เผยแพร่ในวันที่ 20 มิถุนายน 2557 นั้นเป็นความพยายามที่จะกำจัดเครือข่ายการค้ามนุษย์ที่เรื้อรัง และความพยายามของภาครัฐที่จะหยุดอาชญากรรมนี้

ไทยถือเป็นศูนย์กลางภูมิภาคในอาชญากรรมการค้ามนุษย์จากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งชาย หญิง และ เด็ก ที่ในขณะนี้ มีหลายหมื่นคนเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์จากต่างด้าวทั้งหมดมีอยู่ร่วม 2-3 ล้านคน บางส่วนอยู่ในอาชีพการค้าประเวณี มีเป็นจำนวนมากตกเป็นเหยื่อแรงงานทาส อีกหลายส่วน ถูกส่งไปโรงงานทอผ้าและการตัดเย็บ และล่าสุดพบมากอยู่ในอุตสาหกรรมประมงไทย และที่ เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ประมง

จากรายงานประจำปีรวม 423 หน้าพบว่า แรงงานจากกัมพูชา พม่า และไทย ถูกบังคับให้ใช้ แรงบนเรือประมงในน่านน้ำเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไกลออกไป และแรงงานเหล่านี้ถูกบังคับ ให้ทำงานไม่ต่ำกว่า 18-20 ต่อวัน ใน 7 วันต่อสัปดาห์ ในค่าจ้างที่ต่ำมากและต้องลงโทษโดยการถูก โขย รายงานกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ ได้อ้างการสำรวจความคิดเห็น 2 แหล่ง และพบว่า คนงาน ชาวประมงราว 17% - 57% ได้รับการปฏิบัติเช่นนี้

นอกจากนี้ เดอะ วอชิงตันโพสต์ ยังรายงานว่ รายงานประจำปีนี้ถูกจัดทำพื้นฐานการ เปิดเผยรายงานของรอยเตอร์ สถาบันความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation) และหนังสือพิมพ์เดอะการ์เดียน โดยกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯกล่าวว่า ทั้ง ข้าราชการไทย ทหาร และตำรวจต่างได้ผลประโยชน์จากการลักลอบขนกลุ่มมุสลิมโรฮิงยาเข้า ประเทศ โดยกักพวกเขาไว้ที่สถานกักตัว และหลังจากนั้นขายชนกลุ่มน้อยที่หนีจากการกดขี่ในพม่า และบังกลาเทศให้กับนายหน้าและเจ้าของเรือประมง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การที่ไทยถูกขึ้นบัญชีดำจัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 ซึ่งถือว่ามีภาระละเมิดการค้ามนุษย์มากที่สุดตาม กฎหมายสหรัฐฯ ในวันที่ 20 มิถุนายน 2557 เพราะที่ผ่านมารัฐบาลไทยมีการออกมาตรการน้อยมาก ที่จะจัดการปัญหานี้ และการถูกขึ้นบัญชีดำของไทยครั้งนี้ควรส่งผลต่อการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็ง ของไทยที่ทางสหรัฐฯให้ความเห็นว่า บรรดาบริษัทค้าปลีกยักษ์ใหญ่ เช่น คอสโก วอลมาตส์ คาร์ฟูร์ และเทสโก ควรจะเปลี่ยนธุรกิจโมเดลเสียใหม่โดยการไม่สั่งซื้อจากซัพพลายเออร์ที่เห็นได้ชัดว่าขาย สินค้าที่มีการผลิตมาจากแรงงานทาส และควรร่วมกดดันรัฐบาลไทยให้ทำการจับกุมผู้ที่ทรमान แรงงานเหล่านี้เพื่อนำมาดำเนินคดีต่อไปเพื่อให้มั่นใจว่าเหยื่อค้ามนุษย์ได้รับการปกป้องและถูก ปฏิบัติในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง วอชิงตันโพสต์ยังชี้ให้รัฐบาลสหรัฐฯใช้มาตรการยกเลิกความช่วยเหลือ

ต่างๆเพื่อกดดันรัฐบาลไทย และทั้งเห็นควรให้ผู้บริโภคต่างแดนร่วมกันคว่ำบาตรสินค้าอาหารทะเลของไทยอีกด้วย⁷⁷

จากการรายงานข่าวของสื่อต่างชาติ ทั้งหนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน และ เดอะวอชิงตันโพสต์ เนื้อหาจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ที่กล่าวถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ได้สร้างแรงกดดันให้ประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทั้งจาก องค์การระหว่างประเทศ ที่กล่าวว่ามีการจัดกักตุนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการชุมนุม และประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ที่ได้ลดระดับ สถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2557 ของไทย จากระดับ “เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) ลงไปอยู่ในระดับ “เทียร์ 3” (Tier 3) ก่อนรัฐบาล คสช. และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปได้ออกแถลงการณ์แสดงจุดยืน ประณามการยึดอำนาจปกครองประเทศโดยกองทัพไทย และที่ประชุมมีมติเห็นชอบมาตรการลงโทษไทย เพื่อกดดันให้ไทยกลับคืนสู่ระบอบการปกครองแบบพลเรือนโดยเร็ว นับเป็นวิกฤตแรงกดดันและภาระหนักที่ถาโถมเข้ามาয়รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์ โอชา ในห้วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน

จากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าประมง เช่น กุ้ง และทูน่า การถูกลดอันดับให้อยู่ในกลุ่ม Tier 3 เป็นการเปิดทางไปสู่การใช้มาตรการการคว่ำบาตรทางการค้าจากรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อไป โดยสหรัฐฯ จะทำการพิจารณาเกี่ยวกับการคว่ำบาตรไทยภายใน 90 วัน นับจากวันที่ถูกปรับลดอันดับ ซึ่งหากไทยถูกคว่ำบาตรจริงก็จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมแช่แข็ง และอุตสาหกรรมกุ้งค่อนข้างมาก เนื่องจากสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกหลักของสินค้ากุ้งและทูน่าจากไทย (share 40% และ 20% ตามลำดับ) รวมทั้งยังอาจมีผลในเชิงจิตวิทยาที่ประเทศคู่แข่งขึ้นทางการค้าจะนำไปขยายผลเพื่อโจมตีอุตสาหกรรมการค้าของไทยว่ามีการค้ามนุษย์ใช้แรงงานเด็ก และแรงงานบังคับ ต่อไป

ประการที่สอง เป็นสิ่งที่ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศไทย ในเวทีโลก และอาจส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการลงทุน และการระงับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แม้ว่าปัจจุบันสหรัฐฯ จะยังไม่มีมาตรการคว่ำบาตรทางการค้ากับกลุ่มที่ถูกจัดให้อยู่ในระดับต่ำสุดก็ตาม แต่นัยสำคัญของข่าวสารที่ได้ถูกกระจายออกไปแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทยในเวทีโลก และอาจทำให้บริษัทข้าม

⁷⁷ ผู้จัดการออนไลน์, "วอชิงตันโพสต์รายงาน “กุ้งไทยในงานของผู้บริโภคอเมริกันบนแป้นค้ำมนุษย์”, (2557).

ชาติบางแห่งทบทวนนโยบายลงทุนในอุตสาหกรรมที่ถูกกล่าวหาว่ามีการค้ามนุษย์ เช่น อุตสาหกรรมประมง นอกจากนี้ไทยยังอาจสูญเสียความช่วยเหลือจากสหรัฐที่ไม่เกี่ยวกับการค้าและไม่เกี่ยวข้องกับมนุษยธรรม รวมทั้งอาจถูกสหรัฐฯ คัดค้านไม่ให้ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่นกองทุนเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก เป็นต้น⁷⁸

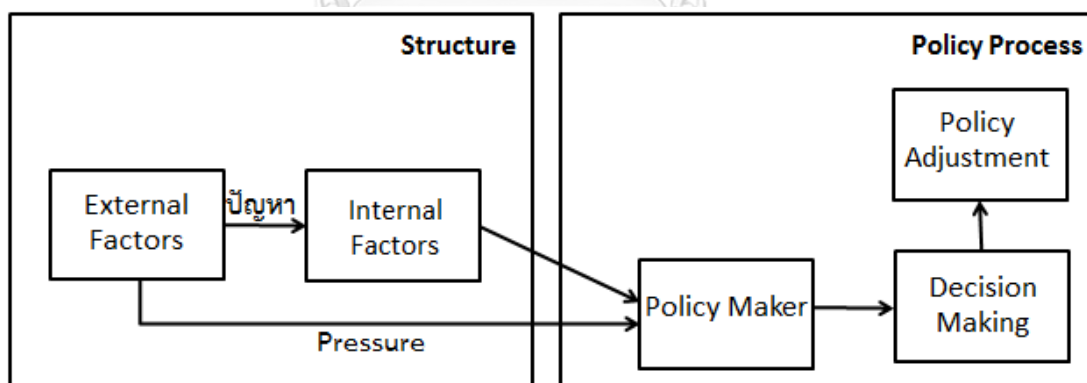
ประการที่สาม ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ และปัญหาสังคม เนื่องจากประเทศไทยถูกมองจากรัฐบาลต่างประเทศ โดยเฉพาะ สหรัฐฯ ว่าเป็นประเทศที่มีการค้ามนุษย์ ครบทั้ง 3 สถานะ หมายถึงเป็นทั้งประเทศ ต้นทางของการค้ามนุษย์ ทางผ่านของการค้ามนุษย์ และปลายทางของการค้ามนุษย์ ทำให้มีผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ รวมทั้งกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นคนหลายชาติพันธุ์แอบแฝงทำงานอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะทำงานในลักษณะที่ผิดกฎหมายและก่ออาชญากรรมทำให้ยากต่อการตรวจสอบและควบคุม “กลายเป็นปัจจัยกดดันจากต่างชาติที่มีต่อรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา” โดยเฉพาะภาคการประมง ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจของไทยในระดับหลักแสนล้านบาท และยังส่งผลกระทบ “ทำให้เกิดแรงกดดันจากปัจจัยภายในประเทศไทยต่อรัฐบาลฯ ตามมาอีกด้วย” เนื่องจากประชาคมโลกมีความพยายามในการให้การสนับสนุน ให้มีการกำหนดความรับผิดชอบของธุรกิจในการ “เคารพสิทธิมนุษยชน”

ซึ่งปัจจุบันการซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคในประเทศตะวันตก ไม่ได้คำนึงถึงแต่เพียงคุณภาพของสินค้าเท่านั้น แต่ยังดูว่ากระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ มีการเอาไรต์เอาเปรียบแรงงานหรือทำให้ชุมชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการผลิต สินค้าเหล่านั้นก็จะถูกปฏิเสธ แม้จะมีคุณภาพดีก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาการส่งออกกระหว่างผู้ประกอบการค้าของไทยกับกลุ่มประเทศคู่ค้าดังกล่าว ส่งผลเสียกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและภาพลักษณ์ของประเทศไทยอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในส่วนของ การประมงที่ผิดกฎหมาย (IUU) ที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เชื่อมโยงกับปัญหาสถานการณ์การค้ามนุษย์ ระดับเลวร้ายที่สุด แรงงานทาส และการค้ามนุษย์ หากไทยไม่ดำเนินการแก้ไข อาจถูกกีดกันสินค้าในภาคประมง มูลค่ากว่า 2 แสนล้านบาทต่อปี⁷⁹

⁷⁸ โชติกา ชุ่มมี, "ผลกระทบสหรัฐฯ ลดอันดับไทยสู่ระดับต่ำสุดการค้ามนุษย์ 2014," (2014).

⁷⁹ รัฐบาลไทย, "ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนา อย่างยั่งยืน 30 มิถุนายน 2560," (2560).

จากสภาพปัญหาแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในก่อนหน้านี้ ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยออกมาในเวลาไล่เลี่ยกัน โดยเฉพาะในประเด็นการค้ำมนุษย์ที่มีการนำแรงงานข้ามชาติมาใช้เป็นแรงงานทาส การบังคับ และล่อลวงเด็ก และผู้หญิงให้ค้าบริการในธุรกิจทางเพศ ได้กลายเป็นประเด็นร้อน⁸⁰ ประกอบกับปัจจุบันค่านิยมในประเทศไทย เริ่มตื่นตัวให้ความสำคัญในการยอมรับและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ความเท่าเทียมเสมอภาคในสังคม และสิทธิมนุษยชน มากขึ้น อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ และลักษณะทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังต้องพึ่งพาการส่งออก การลงทุน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจไทยผูกกับระบบเศรษฐกิจโลก ไม่ต่างจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือ ”รัฐชายขอบ” อื่นๆ ที่มีลักษณะของความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศอุตสาหกรรม กับประเทศในโลกที่สาม อันส่งผลให้ประเทศมหาอำนาจมีอิทธิพลและบทบาท บังคับและกดดันให้กลุ่มประเทศดังกล่าวทำตาม ทำให้นโยบายของรัฐฯ เปลี่ยนไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป⁸¹ หรือจำเป็นต้องปรับนโยบายตามทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นปัจจัยผลักดันส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยน นโยบายแรงงานข้ามชาติ ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นภาพได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยผลักดันที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

⁸⁰ ภูริดา ธนโชคโสภณ, "ปัญหาการค้ามนุษย์กับการค้าระหว่างประเทศ," (2557).

⁸¹ ธนพันธ์ ไต้ประกอบทรัพย์, เศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างของรัฐ และการพัฒนานโยบายสาธารณะในมุมมองเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559).

จากภาพจะเห็นว่า ปัจจัยภายนอกและภายใน เป็นเหตุผลักดันให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย (Policy Maker) คือรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องตัดสินใจ (Decision Making) ปรับเปลี่ยนนโยบาย (Policy Adjustment) แรงงานข้ามชาติ นั้นเอง

ปัจจัยผลักดันที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยเฉพาะในส่วนของปัจจัยภายนอก คือปัญหาการค้ามนุษย์ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทำให้ถูกเพ่งเล็งโจมตีและได้รับแรงกดดันอย่างมาก จากสื่อต่างชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และประเทศมหาอำนาจ ที่ผลักดันให้การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่มีมาอย่างยาวนานเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยการรัฐประหาร ทำให้ภาพลักษณ์ที่มาของอำนาจในการปกครองประเทศไม่ดีและไม่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย (Democracy) โดยเฉพาะในสายตาของประชาชนในประเทศและกลุ่มต่างประเทศที่นิยมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นปัจจัยที่เป็นแรงกดดันให้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่สามารถเพิกเฉยต่อปัญหาดังกล่าวได้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสัมฤทธิ์ผล เพื่อสร้างการยอมรับในเรื่องการใช้อำนาจ พร้อมทั้งลดแรงกดดันทั้งจากภายในและต่างประเทศในคราวเดียวกัน

บทที่ 4

การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จาก ปัจจัยภายในและภายนอก

จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ที่กดดัน รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ตามที่ได้กล่าวรายละเอียดมาแล้วในบทก่อนหน้านี้นี้ โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนประเด็น “การค้ามนุษย์” ในประเทศไทย ที่สร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อ ภาพลักษณ์ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยรวมของประเทศ ทำให้รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับแรงกดดันสูงมาก จึงต้องตัดสินใจดำเนินการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ เป็น “วาระเร่งด่วน” โดย เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2558 ณ ตึกสันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเป็นประธานมอบนโยบาย “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” เป็น “วาระแห่งชาติ” โดยมีรัฐมนตรีและผู้บริหารระดับสูงจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมรับฟัง

สรุปสาระสำคัญได้ว่า ต้องเร่งรัดบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เร่งสร้างมุมมองสังคมไทยให้ตระหนักว่าการค้ามนุษย์เป็นภัยใกล้ตัวและเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ต้องเคารพในสิทธิมนุษยชนของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เร่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบได้อย่าง แท้จริงและกวดขันการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สถานประกอบการ โรงงาน การประมง พร้อมทั้งดำเนินการกับผู้กระทำ ความผิดทั้งข้าราชการและพลเรือนอย่างเด็ดขาด⁸² นอกจากนี้ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ยังได้ประกาศอีกว่า ใครที่ยังคิดจะเอาเปรียบและหาประโยชน์โดยมิชอบจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด และโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เข้าไปพัวพันกับขบวนการค้ามนุษย์ หรือละเลยไม่ทำหน้าที่ ขอประกาศว่า บุคคลเหล่านี้ต้องไม่มีที่ยืนในสังคมไทยอีกต่อไป⁸³

⁸² สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, "การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ : วาระแห่งชาติ," (2558).

⁸³ ข่าวสารสนเทศ, "นายกรัฐมนตรีประกาศ การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติ," (2558).

การปรับนโยบายเป็นผลสอดคล้องตามทฤษฎีระบบโลก ของ Immanuel Wallerstein ซึ่งกล่าวถึงความไม่เทียมระหว่างรัฐ และโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงไม่เท่าเทียมเช่นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศที่พัฒนาแล้วแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจากประเทศที่กำลังพัฒนาได้ง่าย อาทิ การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเข้าข่มขู่ระหว่างประเทศ และการใช้ข้อกักรระหว่างประเทศที่ฝ่ายตนมีบทบาทและอำนาจรวมทั้งระบบการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทำให้รัฐต่างๆ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ประเทศไทย และรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จำเป็นต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติเป็น “วาระเร่งด่วน” และนำไปสู่การประกาศให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็น “วาระแห่งชาติ” เพื่อเข้าสู่มาตรฐานสากลของสังคมโลก

อีกทั้งการตัดสินใจกระทำการในเรื่องดังกล่าวของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างกับผู้กระทำ ของ Colin Hay ด้วย ซึ่งได้กล่าวถึงผู้กระทำการ (agency) ในที่นี้หมายถึง รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่อยู่ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างจะมีแนวความคิดย้อนมองตัวเองและกลยุทธ์อยู่ในตัวเองโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำตามความต้องการภายในใจจึงมักจะกระทำตามสัญชาตญาณหรือนิสัยของตนเอง แต่จะมีการคิดทบทวนเพื่อวางกลยุทธ์ในการกระทำที่สัมพันธ์กับเจตนาและความเป็นไปได้ภายใต้บริบทที่เอื้อ (รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ฯ มีฐานะเป็นรัฐอธิปไตย) รวมทั้ง คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ (เพื่อสร้างความชอบในการใช้อำนาจในทางสร้างสรรค์และลดแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ) ในการตัดสินใจเลือกใช้กลยุทธ์นั้น โดยผู้กระทำแต่ละคนจะเลือกใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกันแม้จะอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้เพราะมีความสนใจและความชอบที่ต่างกัน นั่นเอง

สำหรับการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติในสมัย รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือรัฐบาล คสช. “อย่างเร่งด่วน” และได้ประกาศให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็น “วาระแห่งชาติไปแล้วนั้น” ทางรัฐบาลฯ ก็ได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในด้านต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนเรื่องการค้ามนุษย์ และเพื่อให้การแก้ปัญหา มีการประสานความร่วมมือรวมใจระหว่างคนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือมีบูรณาการ (Integration) มากขึ้น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงได้ออกคำสั่ง ฉบับที่ 59/2557 ออกมาเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2557 โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว หรือ กนร. เพื่อแก้ไขแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ เพื่อลดผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคม ครอบคลุมทั้งการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ในพื้นที่ชายแดนแบบมาเข้า-เย็นกลับ แรงงานตามฤดูกาล แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และแรงงานต่างด้าวประเภทอื่นๆ

สำหรับคณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว มีหน้าที่สรุปได้ดังนี้

- 1) เสนอแนะนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ทั้งระบบต่อ คสช.
- 2) อำนวยความสะดวก กำกับดูแล ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายการแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าว และรายงานผลต่อ คสช.
- 3) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการ และมาตรการที่เกี่ยวข้องก่อนนำเสนอ คสช.
- 4) พิจารณาสับสนุนให้ทบทวนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 5) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ คสช. มอบหมาย

ต่อจากนั้น คสช.ได้ออกคำสั่ง ฉบับที่ 60/2557 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการประสานงานการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว (อจนร.) เพื่อช่วยปฏิบัติงานของกนร. ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ภายใต้การดำเนินการดังกล่าว ได้สร้างความตื่นตระหนกให้กับแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะแรงงานกัมพูชา ที่ต่างทยอยเดินทางกลับประเทศตัวเอง จนส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของไทย เพราะบางคนมีการสร้างข่าวที่บิดเบือนในทำนองว่าใช้กำลังเข้าทำร้าย เพื่อกวาดล้างแรงงานต่างด้าวสร้างความหวาดกลัวให้กับแรงงานทั้งที่อยู่ในประเทศไทย และที่อยู่นอกประเทศ มีการติดต่อตามหาญาติพี่น้องของตนให้เดินทางกลับประเทศตนเอง⁸⁴ ประเด็นนี้จึงกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานกว่า 2 แสนคน ต่างพากันหนีตายกลับประเทศไป จนสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม และการใช้แรงงาน อันสืบเนื่องจากที่ผ่านมาประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานมาโดยตลอด ซึ่งสาเหตุหลักก็เป็นเพราะแรงงานไทยปฏิเสธที่จะทำงานในลักษณะดังกล่าว จึงต้องมีแรงงานต่างด้าวเหล่านี้เข้ามาทดแทนนั่นเอง

⁸⁴ คม ชัด ลึก, "คสช.ย้ำไม่มีนโยบายกวาดล้างต่างด้าว," (2557).

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ จึงได้มีการออกประกาศ ฉบับที่ 67/2557 เรื่องมาตรการชั่วคราวในการดำเนินการต่อแรงงานต่างด้าว ทำให้สถานการณ์เริ่มดีขึ้น และจำนวนแรงงานต่างด้าวเริ่มเดินทางกลับประเทศน้อยลง โดยประกาศดังกล่าว มีความตอนหนึ่งระบุว่า “ตามที่ปรากฏข่าวสารคลาดเคลื่อนที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย จนเป็นผลให้แรงงานต่างด้าวอพยพและละทิ้งงาน กลับไปภูมิลำเนาของตนเอง ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการประกอบกิจการตลอดจนระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีความกังวลต่อผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว ดังนั้น จึงขอแจ้งมาตรการชั่วคราวในการดำเนินการต่อแรงงานต่างด้าว ให้ทราบว่า คสช. ไม่มีนโยบายที่จะเร่งรัดจัดกุมกวาดล้างแรงงานต่างด้าวตามที่ปรากฏเป็นข่าวในทางตรงข้าม คสช. มีเจตนาที่จะกำหนดให้มีมาตรการควบคุมแรงงานต่างด้าว โดยให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง ที่ประกอบกิจการทางบกและทางทะเล จัดเตรียมรายชื่อลูกจ้างในสังกัดให้ครบถ้วน เพื่อให้พร้อมรับการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นภัยต่อความมั่นคงต่อในและต่างประเทศ รวมทั้งปัญหาการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม การประทุษร้ายเพื่อให้แรงงานได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน และหลักมนุษยธรรม ตลอดจนสามารถชี้แจงต่างประเทศได้ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยและถูกลดระดับความน่าเชื่อถือ

หลังจากนั้น คสช. ยังมีประกาศ และคำสั่งออกมาอีกอย่างละ 1 ฉบับ คือ ประกาศ ฉบับที่ 68/2557 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการแก้ไข ปัญหาแรงงานต่างด้าว ระยะที่ 1 เป็นการชั่วคราว และคำสั่ง ฉบับที่ 73/2557 เรื่อง การแต่งตั้ง คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ซึ่งต่อมาเมื่อเวลาคืนวันศุกร์ที่ 27 มิถุนายน 2557 โดยพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ได้มีการหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาชี้แจงในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ เพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงาน การจัดระบบระเบียบ ชี้แจงและยืนยันที่ชัดเจนว่าทหารไม่มีแนวคิดในการกวาดล้างแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้การเปิดศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จที่เริ่มขึ้นในวันแรก มีแรงงานมาลงทะเบียนอย่างคึกคัก โดยให้ พลเอกศิริชัย ดิษฐกุล เสนาธิการทหาร ประธานอนุกรรมการประสานงานการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ (อจนร.) ได้มีการลงพื้นที่ไปตรวจเยี่ยมศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service ที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเปิดให้บริการเป็นวันแรก เพื่อรับจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวเมียนมาร์หรือพม่า ลาว กัมพูชา ที่ผิดกฎหมายให้เป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย โดยจะเร่งจดทะเบียนแรงงานประมงใน 22 จังหวัดที่

ชายทะเล หลักจากนั้นจะได้ขยายไปจังหวัดอื่นๆ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อการพัฒนาร่วมกันในภูมิภาคอาเซียนต่อไป

โดยศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ จังหวัดสมุทรสาคร จะดำเนินการรับจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ทุกวัน จึงขอให้นายจ้าง/สถานประกอบการ พาแรงงานต่างด้าวและผู้ติดตาม ทั้ง 3 สัญชาติ ได้แก่ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มาดำเนินการขออนุญาตทำงานให้ถูกต้อง หากพ้นกำหนดจะดำเนินการตรวจสอบ จับกุม นายจ้างดำเนินคดีตามกฎหมายและส่งแรงงานต่างด้าวกลับประเทศ

จากการศึกษารายละเอียดที่ คสช. ได้มีคำสั่งออกอย่างชัดเจนในรูปของ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 68 / 2557 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ระยะที่ 1 เป็นการชั่วคราว สามารถสรุปได้ดังนี้⁸⁵

จากปัญหาการค้ามนุษย์และแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้ทวีความรุนแรงและ ยืดเยื้อมาเป็นเวลานาน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างจริงจัง และเคารพต่อหลักการสากลด้านสิทธิมนุษยชน คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีประกาศดังต่อไปนี้

ข้อ 1) ให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง ที่ใช้แรงงานต่างด้าวดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคอุตสาหกรรมประมง โดยในช่วงนี้คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีมาตรการผ่อนผัน ให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง จัดทำบัญชีแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในความดูแล ให้ครบถ้วน เพื่อให้ง่ายต่อการจัดระเบียบ

ข้อ 2) ให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง และแรงงานต่างด้าว ต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการตาม แนวทางที่ทางราชการกำหนด ทั้งนี้ เพื่อทางราชการจะสามารถให้การคุ้มครองดูแลตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักมนุษยธรรม ซึ่งในระยะที่ 1 จะยังมีการผ่อนผันอยู่ในปัจจุบัน แต่ต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวด

⁸⁵ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.), "ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๖๘ / ๒๕๕๗ เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ระยะที่ ๑ เป็นการชั่วคราว," (2557).

ข้อ 3) ให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ในการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิดด้านการค้ามนุษย์ และขบวนการลักลอบนำพาแรงงานต่างด้าว เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

ข้อ 4) เจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดที่ปล่อยปละละเลย หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสวงหา ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้ามนุษย์ กลุ่มแรงงาน ต่างด้าวผิดกฎหมาย แรงงานเด็ก สตรี และการลักลอบนำเข้าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจะต้องถูก ดำเนินการทางวินัยและ ทางอาญาทันที

ข้อ 5) การดำเนินการข้างต้นต้องสอดคล้องกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและ ประชาคมโลก ตลอดจนมาตรฐานสากลด้านสิทธิแรงงานและหลักการด้านมนุษยชน เพื่อความเป็น ธรรม เสมอภาค และมนุษยธรรม

ข้อ 6) ให้คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว ติดตามผลการดำเนินงาน ตามรายงานข้างต้น และให้รายงานผลให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติทราบอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้อีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญที่พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความ สงบแห่งชาติ ได้หยิบยกมากล่าวก่อนการที่จะขึ้นดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าคณะ รัฐบาล ในรายการ”คืนความสุขให้คนในชาติ” ซึ่งออกอากาศทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่ง ประเทศไทย ก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องปัญหาแรงงานต่างด้าว โดยมีรายละเอียดดังนี้⁸⁶

ในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น หลายฝ่ายมีความกังวลในเรื่องปัญหาแรงงานต่างด้าวนอกระบบ ผิด กฎหมาย มีการเสนอข่าวถึงการไล่จับกุมแรงงานต่างด้าว และมีการใช้อาวุธต่อแรงงานต่างด้าว ส่งผล ให้แรงงานเหล่านั้นเกิดความตื่นตระหนกและเดินทางกลับประเทศเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อ การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการต่างๆ ปัญหาในเรื่องนี้ เป็นปัญหาที่สะสมมายาวนานเป็นเวลา หลายปี และเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย รวมทั้งผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ แรงงานไทย แรงงานต่างด้าว โดยข้อเท็จจริงนั้นผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่สามารถจ้างแรงงานภายในประเทศได้ เนื่องจากมีต้นทุนที่สูงถึงวันละ 300 บาท ต่อคน ต่อวัน ประกอบกับแรงงานไทยไม่นิยมในการทำงาน ที่ใช้แรงงานมากนัก ดังนั้นผู้ประกอบการจึงหันไปจ้างแรงงานต่างด้าว แรงงานนอกระบบ แรงงานผิด กฎหมายที่มีอัตราจ้างที่ถูกลงกว่า จนทำให้เกิดกระบวนกรลักลอบนำพาแรงงานผิดกฎหมายเข้ามาค้า

⁸⁶ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ, "ปัญหาแรงงานต่างด้าวนอกระบบ ผิดกฎหมาย รายการคืนความสุขให้คนในชาติ (สถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย)," (2557).

แรงงานในประเทศ จำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ แรงงานเด็ก ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ดังนั้น คสช. จำเป็นต้องเร่งดำเนินการจัดระเบียบเหล่านี้ เพื่อที่จะได้ดูแลสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นกับแรงงาน เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มผู้มือทธิพลหรือนายจ้างเอาเปรียบแรงงาน ตลอดจนมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีการใช้แรงงานเยี่ยงทาส หรือแม้กระทั่งการใช้แรงงานเด็ก

คสช. จึงได้มีแนวนโยบายให้ดำเนินการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวเป็นการเร่งด่วน ซึ่งปัจจุบันคือ ระยะที่ 1 มุ่งเน้นการกำจัดกลุ่มอทธิพลที่ลักลอบนำพาแรงงานเถื่อน รีดไถ เรียกเก็บค่าคุ้มครอง เรียกเก็บค่าใช้จ่าย และเข้าสู่ในกระบวนการลักลอบนำพาแรงงานเข้ามาในพื้นที่ตอนใน นอกจากนี้ ยังมีค่าใช้จ่ายตามกฎหมาย ในการขึ้นทะเบียนอีกจำนวนหนึ่ง สำหรับแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนทำงานอยู่ถือเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น ทำให้แรงงานเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลในเรื่องสวัสดิการ ถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การค้ามนุษย์ แรงงานทาส แรงงานเด็ก ทำให้ส่งผลต่อปัญหาภาพลักษณ์ของไทยในเวทีต่างประเทศ ทำให้ไทยถูกลดอันดับในเรื่องสิทธิมนุษยชน นอกนั้นแรงงานผิดกฎหมายที่ถูกกักขังและหนีกลับประเทศก็จะมีกระบวนการลักลอบนำแรงงาน เหล่านั้นเข้ามาทดแทนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มอทธิพล ยิ่งมีการกวัดขังมากขึ้น โดยการบังคับใช้กฎหมาย การใช้มาตรการอื่นๆ สนับสนุนเข้าไประนั้น จะทำให้การลักลอบนำพาเข้ามาเพิ่มขึ้น และก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากขึ้น ปัญหาการลักลอบนำแรงงานเข้ามาโดยไม่มี การขึ้นทะเบียนจำนวนมากนั้น ทำให้รัฐไม่สามารถจะบริหารจัดการดูแลควบคุมปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น อาทิ อาชญากรรม โรคระบาด การค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก ที่กล่าวไปข้างต้น ปัญหาเหล่านี้สะสมมาเป็นเวลายาวนานในหลายสมัย หลายยุค หลายรัฐบาล ซึ่งมีความพยายามในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ก็ยังไม่ดีขึ้นโดยชัดเจนยังคงเป็นปัญหาที่ต่างชาติ องค์กรระหว่างประเทศจับตามองอยู่

และจากการประเมินของรัฐบาลสหรัฐฯ ที่พิจารณาสถานการณ์การค้ามนุษย์ของไทย ถูกปรับลดจาก (Tier 2 Watch List) ลงมา (Tier 3) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในการค้าการลงทุนต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้น คสช. มีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบในการกำจัดกลุ่มผู้มือทธิพลเหล่านี้ และจัดระเบียบแรงงานโดยเร็วที่สุด รวมทั้ง จัดระเบียบการทำงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มีการบูรณาการทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ประกอบไปด้วย ฝ่ายความมั่นคง กระทรวงแรงงาน กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ เจ้าของธุรกิจผู้ประกอบการต่างๆ ในอันที่จะกำหนดมาตรการที่ดีที่สุดเพื่อ

นำพาความน่าเชื่อถือ ในเรื่องการดูแลสิทธิมนุษยชนของแรงงานที่ทำงานในประเทศไทย ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

การบริหารจัดการในระยะที่ 1 ของ คสช. จะมีการผ่อนผันให้แรงงานทั้งในและนอกระบบได้ทำงานไปพลางก่อน เพื่อปิดช่องว่างไม่ให้กลุ่มผู้มีอิทธิพลและนายทุนแสวงประโยชน์ต่างๆ จากผู้ใช้แรงงาน เนื่องจากแรงงานเหล่านี้มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการต่างๆ จึงได้ผ่อนผันให้มีการใช้แรงงานเหล่านั้นสามารถทำงานต่อไปได้ เป็นการชั่วคราว แต่ทั้งนี้ทางรัฐบาลจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการ ในการควบคุม กำกับ และปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ เพื่อนำแรงงานเข้าสู่ในระบบต่อไป ทั้งนี้จะต้องไม่ดำเนินการใดๆ ให้เกิดข้อบกพร่องเหมือนกับที่ผ่านมาในอดีต ทำให้เปิดโอกาสกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลและนายทุน เอารัดเอาเปรียบ บังคับขู่เข็ญ ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับแรงงานผิดกฎหมายเหล่านั้น

ในระยะที่ 2 คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว (กนร.) ซึ่งมี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ผบ.ทสส.) หัวหน้าฝ่ายความมั่นคงเป็นประธาน จะดำเนินการจัดระเบียบควบคุมแรงงานทั้งระบบให้ถูกต้อง ทั้งแรงงานประเภทเข้าไปเย็นกลับตามแนวชายแดน แรงงานตามฤดูกาลในภาคการเกษตร และแรงงานประจำปี ซึ่งมีการขึ้นทะเบียนแรงงานอยู่ในปัจจุบันนั้น จะต้องจัดเตรียมพื้นที่หรือโซนนิ่ง เพื่อให้แรงงานได้มีพื้นที่พักอาศัยที่เป็นระเบียบสะอาดเรียบร้อย มีการกำกับดูแลเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีการจัดตั้งศูนย์พิสูจน์สัญชาติ ร่วมกับมิตรประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อหาที่มาของกลุ่มบุคคลลักลอบเข้ามาที่มีสัญชาติไม่ชัดเจน เช่น ชาวโรฮิงญา และจัดตั้งศูนย์รับ - ส่งคนงานที่ถูกกฎหมายในการนำเข้าและส่งกลับประเทศต้นทาง

ทั้งนี้เพื่อให้เป็นระเบียบมีความปลอดภัย รวมทั้งจะมีการพิจารณาทบทวนกำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้ามาทำงานของแรงงานในสถานประกอบการต่างๆ ให้มีความเหมาะสม ไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบแรงงานทั้งหมดที่เข้ามา สำหรับการกำหนดมาตรการทางกฎหมายจะมีการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อหลักจากการนำแรงงานทั้งหมดเข้าระบบแล้ว ก็จะทำให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเคร่งครัด เพื่อช่วยป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ อาชญากรรม ยาเสพติด โรคระบาด ฯลฯ และป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้ คสช. ยังคงให้ความสำคัญ กับการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับนานาชาติ เพื่อปกป้องสิทธิของไทยในเวทีระหว่างประเทศ และไม่ให้เกิดกระทบบรรยากาศการค้าการลงทุนของนักลงทุนและนักธุรกิจชาวต่างชาติ สำหรับการดำเนินงานในเรื่องนี้ คสช. ได้มอบหมายให้ ฝ่ายความมั่นคง โดย กระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับกระทรวง และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน สมาคมผู้ประกอบการต่างๆ ทั้งไทยและต่างชาติ เร่งชี้แจงทำความเข้าใจ พัฒนาความร่วมมือ ที่เอื้อประโยชน์กับทั้งไทยและมิตรประเทศอย่างเท่าเทียม เช่น การเจรจาข้อตกลงทางการค้าที่ยังคงค้างคาอยู่ ขั้นตอนการดำเนินการที่ผ่านมาซึ่งในวันพฤหัสบดีที่ผ่านมา คสช. ได้ร่วมพบปะกับกลุ่มผู้ประกอบการชาวสหรัฐฯ และยุโรปในประเทศไทย เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการค้าการลงทุนต่างๆ ในประเทศไทย รวมทั้งทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในไทย และการปฏิบัติงานของ คสช. มากยิ่งขึ้น

ในส่วนประเด็น ปัญหา แรงงานข้ามชาติทั้ง พม่า ลาว กัมพูชา และอื่นๆ ที่เข้ามาทำงานภายในประเทศ ปัจจุบันมีทั้งคนงานที่เข้ามาอย่างถูกกฎหมายและคนงานที่ลักลอบเข้ามา ผู้ประกอบการหลายรายอาศัยช่องว่างตัวบทกฎหมายที่สามารถจ้างงานแบบเหมาค่าแรง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการจ้างงานที่แตกต่างกันของลูกจ้างแรงงานข้ามชาติ ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำ กับลูกจ้างคนไทย และมีปัญหาอาชญากรรม จำนวนมากมายที่ยังไม่สามารถควบคุมแรงงานข้ามชาติจำพวกนี้ได้

ภายหลังจาก คสช. ได้ออกมาตรการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาระงจางต่างด้าวออกมาเป็นระยะๆ หลายฉบับ จนเมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์จันทร์โอชาเรียบร้อยแล้ว จึงได้มีการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยในคำแถลงนโยบายฯ บางส่วนได้ระบุและสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็นด้านๆ ดังนี้

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชานายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ⁸⁷

⁸⁷ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ," (กรุงเทพฯ 2557).

1. ด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ

ในระยะเร่งด่วน รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนในกิจการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการชายแดน 2) การสร้างความมั่นคงทางทะเล 3) การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ 4) การสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน และ 5) การเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของอาเซียน โดยเน้นความร่วมมือเพื่อป้องกัน แก้ไขข้อพิพาทต่างๆ และการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนโดยใช้กลไกทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งจะจัดระเบียบการพัฒนาตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน โดยใช้ระบบเฝ้าตรวจที่มีเทคโนโลยีทันสมัย กำหนดให้ปัญหายาเสพติด การค้าอาวุธการค้ำมนุษย์ การกระทำความผิดเป็นโจรสลัด การก่อการร้ายสากลและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกันและแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด และจัดการปัญหาอื่นๆที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จ เช่น ปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล การปรับปรุงระบบการเข้าเมือง การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

2. ด้านการลดความเหลื่อมล้ำโครงสร้างของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ

ในเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของปัญหาความขัดแย้งและความเดือดร้อนทั้งหลายของประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รวมถึงปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง⁸⁸ การทารุณกรรมต่อแรงงานข้ามชาติ การท่องเที่ยวที่เน้นบริการทางเพศและเด็ก และปัญหาคนขอทานโดยการปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับที่จำเป็นและเพิ่มความเข้มงวดในการระวางตรวจสอบ การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

3. นโยบายแรงงานต่างด้าวกับปัญหาการค้ามนุษย์

ประเทศไทยได้หยิบยกปัญหาการค้ามนุษย์ให้เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 โดยมี พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (The Anti-Trafficking in Persons Act 2008) และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกัน

⁸⁸ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ," (กรุงเทพฯ 2557).

และปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554-2559) ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนาโลกาภิวัตน์นโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล⁸⁹

1) กลไกการดำเนินงานในประเทศไทย

กลไกการดำเนินงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประกอบด้วย คณะกรรมการระดับชาติ 2 คณะ ได้แก่ (1) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และ (2) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ เพื่อผลักดันนโยบายระดับชาติ นอกจากนี้ พรบ. ดังกล่าว ยังได้มีการกำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีการใช้เงินทุนในสองส่วน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และการดำเนินโครงการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชนสามารถเสนอโครงการเพื่อขอใช้งบประมาณกองทุนฯ โดยเลขาธิการของกลไกระดับชาติ รวมทั้งการบริหารกองทุนฯ อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และในระดับจังหวัด มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และในระดับหน่วยงาน หลายหน่วยงานได้จัดตั้งหน่วยงานย่อยที่มีภารกิจเฉพาะ

โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม เช่น กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ ภายใต้สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นต้น ทั้งนี้รัฐบาลเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในกลไกทั้งในระดับชาติ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคประชาสังคมเป็นกรรมการในคณะกรรมการระดับชาติ และระดับจังหวัด โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการคัดแยกเหยื่อด้วย

⁸⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, "การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์," (2558).

2) การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

เนื่องจากไทยอยู่ในสถานะประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ นโยบายเพื่อแก้ไข ป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทย ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นหลัก (Victim-Centered) และมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแสวงประโยชน์หรือการบังคับใช้แรงงาน การปราบปรามและดำเนินคดีขบวนการค้ามนุษย์ รวมถึงการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งนโยบายที่ไทยกำลังให้ความสำคัญในปัจจุบัน มีดังนี้

การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่เหมาะสมของไทย นายกรัฐมนตรีได้เป็นประธานการประชุมหารือในประเด็นดังกล่าว โดยเน้นการเคารพหลักสิทธิมนุษยชน และประสงค์ให้แรงงานต่างด้าวทั้งหมดได้รับการจดทะเบียนและพิสูจน์สัญชาติให้เรียบร้อยเพื่อให้สามารถอยู่ทำงานในไทยได้อย่างถูกต้องและได้รับสิทธิ/การคุ้มครองทางสังคมต่าง ๆ โดยรัฐบาลกำลังพิจารณาเรื่อง การปรับสิทธิด้านการรักษาพยาบาลแรงงานต่างด้าวจากเดิมที่มีอยู่ให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับการเตรียมตัวเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมง ซึ่งมีการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่⁹⁰

- 1) การจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองซึ่งลักลอบทำงานบนเรือประมงปีละ ๒ เดือน
- 2) จัดตั้งศูนย์ประสานแรงงานประมงใน ๗ จังหวัดน่านร่อง
- 3) การประกาศใช้แนวปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีสำหรับสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้นในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในประเทศไทย (Good Labour Practices Guidelines for Primary Processing Workplaces in the Shrimp and Seafood Industry of Thailand - GLP/PPW) เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๖ ซึ่งเน้นการจัดการใช้แรงงานบังคับ การใช้แรงงานเด็ก เสรีภาพในการสมาคม การเจรจาต่อรองร่วม และความร่วมมือในสถานประกอบการ การไม่เลือกปฏิบัติ ค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน ค่าชดเชยความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานและสวัสดิการ และ

⁹⁰ ibid.

4) การเพิ่มความเข้มข้นในการตรวจแรงงานประมง

การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเน้นการดำเนินงานที่การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดย (1) อนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราวเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งการฝึกอาชีพและทักษะ (2) การอนุญาตให้ผู้เสียหายสามารถออกไปทำงานนอกบ้านพักเมื่อมีความพร้อม (3) การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมให้กับผู้เสียหายจากภาครัฐ และจากผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์

3) การดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ในส่วนของการตรวจการต่างประเทศจะมีภารกิจ ที่เกี่ยวข้องในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายชาวไทยในต่างประเทศ ผ่านการดำเนินงานของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลทั่วโลก มีส่วนในกระบวนการกำหนดนโยบายโดยคณะกรรมการระดับชาติ และการดำเนินความร่วมมือในประเด็นการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี ซึ่งการดำเนินงานระดับระหว่างประเทศที่สำคัญ มีดังนี้⁹¹

3.1) ในระดับทวิภาคี

3.1.1) มีการบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและสตรีและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ (MOU on Bilateral Cooperation for Eliminating Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking) ซึ่งไทยได้มีความตกลง กับกัมพูชา (ปี 2546) ลาว (ปี 2548) เวียดนาม (ปี 2551) และเมียนมาร์ (ปี 2552) โดยกำลังมีความริเริ่มปรับเนื้อหาของ MOU เพื่อให้เป็นปัจจุบัน เพื่อสามารถรองรับสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป และอยู่ระหว่างการหารือเพื่อจัดทำกรอบความร่วมมือกับอีกหลายประเทศที่มีความเป็นไปได้มากกว่าจะเป็นต้นทางของผู้เสียหายในประเทศไทย และ/หรือปลายทางของคนไทยที่ตกเป็น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

⁹¹ ibid.

3.1.2) มีการจัดทำบันทึกความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นว่าด้วยการแลกเปลี่ยนข่าวสารสำหรับการป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ (Memorandum of Cooperation between the Government of Japan and Thailand concerning the Exchange of Information for the Purpose of Preventing and Combating Trafficking in Persons) เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนผู้ต้องสงสัยในคดีค้ามนุษย์ ขยายผลการจับกุมและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดทั้งในไทยและญี่ปุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

3.1.3) มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างแรงงาน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงของการค้ามนุษย์ในภาคแรงงาน โดยฝ่ายระวางการแสวงผลประโยชน์โดยมิชอบจากการผลักดันแรงงานอพยพไปทำงานในประเทศปลายทาง ซึ่งในปัจจุบันไทยมีความตกลงในลักษณะนี้กับอิสราเอล และกำลังอยู่ในการพิจารณาร่างความตกลงกับบังกลาเทศ

3.2) ในระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศ

3.2.1) มีการประชุมที่เรียกว่า กระทบวงการบาหลี่ (Regional Ministerial Conference on People Smuggling, Trafficking in Persons and Related Transnational Crime - Bali Process) เป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเกี่ยวกับการลักลอบขนคนเข้าเมือง การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยสมาชิก ๔๖ ประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ และประเทศผู้สังเกตการณ์ 19 ประเทศ มี Steering Group ซึ่งไทยเป็นสมาชิก สนับสนุนการทำงานของ ออสเตรเลีย และอินโดนีเซียในฐานะประธานร่วม โดยได้จัดตั้ง สนง. สนับสนุนระดับภูมิภาค (Regional Support Office – RSO) ที่กรุงเทพฯ เพื่ออำนวยความสะดวกความร่วมมือระดับภูมิภาค (Regional Co-operation Framework – RCF) ซึ่งเปิดทำการเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๕

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในกระทบวงการบาหลี่ ดังนี้

3.2.1.1) มีผู้แทนไทย (ดร. ชัชชม อรรถภิญญ์ สำนักงานอัยการสูงสุด) เป็นผู้ประสานงานคณะทำงานนโยบายกรอบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (Coordinator of Bali Process activities on Policy and Law Enforcement Response)

3.2.1.2) ให้เงินอุดหนุนการดำเนินงานของ RSO และกระบวนการบาห์ลี ระหว่างปี 2555-2557 เป็นจำนวนเงิน 30,000 ดอลลาร์สหรัฐ

3.2.1.3) ริเริ่มกิจกรรมในกรอบกระบวนการบาห์ลี เช่น ร่วมกับออสเตรเลีย เพื่อจัดประชุมปฏิบัติการในหัวข้อการให้สัตยาบันและการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UNTOC) เมื่อปลายปี 2555 ซึ่งจะได้มีการต่อยอดกิจกรรมดังกล่าว ในช่วงปี 2557

3.2.2) มีการจัดทำกลไก อาเซียน เป็นกลไกในกรอบอาเซียนเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ที่ไทยเป็นภาคี ได้แก่ ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children ปี 2547 ซึ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมาย การคัดแยกเหยื่อออกจากผู้กระทำผิด และการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (The Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters among Like-Minded ASEAN Member Countries) ไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาฯ เมื่อ 13 มกราคม 2556 ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ในอาเซียนได้อีกทางหนึ่ง ส่วนกลไกหลักในกรอบอาเซียนที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาจัดทำ ได้แก่ Regional Plan of Action to Combat Trafficking in Persons ซึ่งไทยและสิงคโปร์ได้เริ่มผลักดันใน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (SOMTC) ครั้งที่ ๑๒ ในเดือนกันยายน ๒๕๕๕ ที่กรุงเทพฯ ให้สอดคล้องและสะท้อนความพยายามระดับภูมิภาคเพื่อสนับสนุนแผนระดับโลก UN Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons และการจัดทำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์ (ASEAN Convention on Trafficking in Persons) ซึ่งในระหว่างการประชุม AMMTC เมื่อเดือนกันยายน 2546 ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาปรับแก้ร่างเอกสารทั้งสองฉบับ ทั้งนี้ โดยเป็น

การเสริมความร่วมมือที่มีอยู่ในกรอบ Coordinated Mekong Ministerial Initiative against Trafficking (COMMIT)

4. การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกรอบสหประชาชาติ

มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) ซึ่งไทยได้ลงนาม UNTOC เมื่อเดือนธันวาคม 2543 รวมทั้งได้ลงนามพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบขน ผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) เมื่อเดือนธันวาคม 2544 ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ และพิธีสารว่าด้วย การป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ฯ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2556

5. วาระแห่งชาติ เรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยช่วงก่อนหน้านี้ จัดอยู่ในกลุ่มประเทศดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตาม Trafficking Victims Protection Act (TVPA) และไม่ใช้ความพยายาม อย่างมีนัยสำคัญกับการป้องกันช่วยเหลือหรือจับกุมผู้ค้ามนุษย์ ตามที่ประเทศสหรัฐอเมริการะบุและถูกลดระดับจาก เทียร์ 2 “ที่ต้องจําตามอง” (Tier 2 Watch List) ลงมาอยู่ในระดับ เทียร์ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด โดยเหตุผลที่สหรัฐได้ลดระดับใน TIP Report 2014 มีสาเหตุทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

- 1) การบังคับใช้กฎหมายไม่เพียงพอ
- 2) การสืบสวนและดำเนินคดีล้มเหลว
- 3) การทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ
- 4) การคัดแยกไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
- 5) การคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานประมงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

รัฐบาลตระหนักดีว่า ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่เสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งได้รับแรงกดดันจากนานาชาติ จึงได้มอบนโยบายและแนวทางดำเนินงานกับ

หน่วยงานต่าง ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว พร้อมทั้งกำหนดปัจจัยและยุทธศาสตร์สำคัญ 5 P ดังนี้⁹²

Prevention ป้องกัน: กลุ่มเสี่ยง ธุรกิจท่องเที่ยว

Prosecution ดำเนินคดี: ผู้กระทำผิด กระบวนการยุติธรรม

Protectionคุ้มครองช่วยเหลือ: ผู้เสียหาย/พยาน

Policy and Mechanism กลไกเชิงนโยบาย/ขับเคลื่อน: ภาครัฐ/ภาคีเครือข่าย

Partnership and International พัฒนาบริหารข้อมูล: ภาครัฐ/ภาคีเครือข่าย

ตามมาตรฐานขั้นต่ำของ TIP Report รัฐบาลห้ามการค้ามนุษย์ในรูปแบบที่เลวร้าย/ลงโทษกำหนดบทลงโทษร้ายแรงต่อผู้ทำผิดที่เหยื่อเป็นเด็ก มีบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอที่จะยับยั้ง โดยรัฐต้องแสดงความพยายามอย่างจริงจัง

ดังนั้น จึงมีการแต่งตั้งคณะทำงานตามคำสั่งคณะกรรมการนโยบายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และการทำประมงผิดกฎหมาย จำนวน 5 คณะ ทำการขับเคลื่อนนโยบายและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยเป็นการบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็วที่สุด ตามประกาศวาระแห่งชาติ เรื่องการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของนายกรัฐมนตรี และได้มอบนโยบายให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติราชการ

ในส่วนของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ “ตามเหตุผลที่สหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึง” จึงให้มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ได้สั่งการให้เร่งรัดดำเนินการในเรื่องการค้ามนุษย์และแรงงานต่างด้าวซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญ และมอบหมายให้ พล.ต.อ. เอก อังสนานนท์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ผอ.ศพดส.ตร.) รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

โดยได้นำยุทธศาสตร์สำคัญในการกำหนดแนวความคิดในการปฏิบัติของประเทศไทย มากำหนดยุทธศาสตร์ในการปราบปรามการค้ามนุษย์ มีมาตรการแนวทางเป้าหมายการดำเนินงานและ

⁹² ไทยรัฐ, "สมยศ จับมือ เอก ลุยล้าง ค้ามนุษย์ ประมง งานสำคัญของชาติ," (2558).

ระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้ผลการปฏิบัติเป็นรูปธรรม ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วย 8 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 เป็นมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวน

การสอบสวนดำเนินคดีการค้ามนุษย์ กำหนดเป้าหมายไว้ 3 เป้าหมาย เป้าหมายที่ 1 เป็นการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนคดีค้ามนุษย์เพื่อคัดแยกคดีค้ามนุษย์ที่มีลักษณะเป็นเครือข่าย ขบวนการ โดยจะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 15 มกราคม 2558 เป้าหมายที่ 2 เป็นการพิสูจน์ทราบเครือข่ายขบวนการค้ามนุษย์เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ซึ่งจะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือน เมษายน 2558 จากนั้นจะนำคดีที่คัดแยกไปพิสูจน์ทราบเครือข่ายขบวนการโดยเชื่อมโยงผ่านระบบ CMIS (CASE MANAGEMENT AND INTELLIGENCE SYSTEM) ซึ่งเป็นระบบบริหารจัดการคดีและ ข่าวกรอง และเป้าหมายที่ 3 ยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและดำเนินมาตรการทางภาษี

มาตรการที่ 2 เป็นมาตรการปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีเป้าหมายที่สถานบริการและร้านอาหารโอเค ซึ่งจะต้องไม่มีการค้าประเวณีเด็กและการบังคับการค้าประเวณี รวมทั้งการให้เด็กขายดอกไม้ ขายของในเวลากลางคืน และขอทานโดยเด็ดขาด

มาตรการที่ 3 เป็นมาตรการสกัดกั้นขบวนการค้ามนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคัดกรองบุคคลที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์และกลุ่มบุคคลเสี่ยง (สกัดกั้นการเข้า-ออกทุกช่องทาง สตม. เริ่มดำเนินการแล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558)

มาตรการที่ 4 เป็นโครงการนำร่องในการสืบสวนจับกุมเครือข่ายขบวนการค้ามนุษย์ในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งได้ดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2558 ซึ่งเบื้องต้นกำหนดไว้ 4 โครงการ ได้แก่

- 1) สระแก้ว ชวแก้วพูชา การนำเด็กมาบังคับขอทาน
- 2) หนองคาย ชาวลาว การค้าประเวณี
- 3) ตาก ชาวพม่า แรงงานภาคอุตสาหกรรม ภาคการประมง และ
- 4) ระนอง การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองของชาวโรฮิงญา

มาตรการที่ 5 เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมต่อเนื่องตลอดปี 2558 (ตรวจสอบคดีค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในปี 2558 ทุกคดี)

มาตรการที่ 6 เป็นมาตรการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสำหรับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผ่านระบบบันทึกข้อมูลค้ำมนุษย์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ให้แล้วเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์

มาตรการที่ 7 เป็นมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยจัดทำฐานข้อมูลการสัมภาษณ์คัดแยกเหยื่อ จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนมกราคมนี้ และต่อเนื่องตลอดปี 2558 (ปรับปรุงรูปแบบการสัมภาษณ์ให้เป็นมาตรฐาน เพิ่มภาพถ่ายผู้ที่เข้ารับการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันตัวบุคคล จัดเตรียมล่าม จัดหานักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาเข้าร่วมในการคัดแยกเหยื่อ) การลงนาม MOU ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับ NGO ในการสัมภาษณ์คัดแยกเหยื่อ ได้ประสานกับ พม. จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์

มาตรการที่ 8 เป็นมาตรการสุดท้าย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยการตรวจสอบประวัติเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และให้ผู้บังคับบัญชารับรองความประพฤติ ซึ่งจะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนมกราคม

นอกจากนี้ยังมีการจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระดับพื้นฐานและระดับเชี่ยวชาญ รวมทั้งการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนในหน่วยเดียวกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในการทำสำนวนการสอบสวน จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนมีนาคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในส่วนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ก็มีเหตุผลและความจำเป็นในการแก้ไข เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551มีความจำเป็นต้องปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเดิมที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้มีการบูรณาการในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากในปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ซึ่งประเทศไทยเป็นต้นทาง แหล่งผลิต และปลายทางของการค้ามนุษย์จากหลายประเทศด้วย และเมื่อประเทศไทยดำเนินนโยบายปราบปรามจริงจังยิ่งขึ้น ก็ยิ่งพบว่าปัญหาการค้ามนุษย์ได้พัฒนารูปแบบ ทั้งด้านความรุนแรงของปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน มีลักษณะเป็นเครือข่ายขบวนการ และมีการเชื่อมโยงกันหลายชาติ ในลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ

รัฐบาลจึงได้ให้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมมีกระทรวงพัฒนาความมั่นคงฯ (พม.) เป็นหน่วยงานหลัก กลายเป็นการสร้างกลไกระดับชาติ เพื่อให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญ เป็นวาระแห่งชาติ ที่จะต้องพัฒนากลไกให้มีประสิทธิภาพ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อให้การสั่งการหน่วยงานต่างๆ สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เสมือนเป็นการทำลายกำแพงระหว่างหน่วยงานที่มีแต่เดิมให้กลายเป็นเครือข่ายความร่วมมือกัน อันสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ผู้พบเห็นเหตุการณ์การค้ามนุษย์แจ้งข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกำหนดมาตรการเพิ่มอำนาจทางปกครองให้แก่เจ้าหน้าที่ รวมทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีหลักการสำคัญ คือ กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเข้ามารับผิดชอบโดยตรง โดยการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือเรียกโดยย่อว่า "คณะกรรมการ ปคม." โดยกำหนดให้ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกฯ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปกค.) เป็นรองประธานกรรมการ รมว.กลาโหม รมว.ต่างประเทศ รมว.การท่องเที่ยวและกีฬา รมว.พัฒนาสังคมฯ รมว.มหาดไทย รมว.ยุติธรรม รมว.แรงงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คนที่นายกฯ แต่งตั้ง และมีปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมฯ เป็นเลขานุการ

การออกกฎหมาย/แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายค้ามนุษย์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาทิ ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมนิยามและลักษณะความผิดฐานค้ามนุษย์ให้มีความชัดเจนและเพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้น โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ได้ดำเนินการสืบสวน สอบสวนและยึดทรัพย์สินในคดีค้ามนุษย์มากที่สุดในรอบหลายปี เป็นจำนวนเงินถึง 784 ล้านบาท⁹³

⁹³ รัฐบาลไทย, "นายกรัฐมนตรีเน้นย้ำให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์," (2560).

6. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ แรงงานข้ามชาติในภาคประมง

รัฐบาลฯ ได้มีการกำหนดกลไกเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์และการทำประมงผิดกฎหมายในระดับต่างๆ ดังนี้

1) การกำหนดกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งในระดับชาติและจังหวัด โดยคณะกรรมการนโยบายเพื่อแก้ปัญหาค้ำมนุษย์และการทำประมงผิดกฎหมาย ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนงานขึ้น 5 คณะ ประกอบด้วย

- 1.1) คณะอนุกรรมการปราบปรามการค้ำมนุษย์
- 1.2) คณะอนุกรรมการด้านสิทธิในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์
- 1.3) คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ และแรงงานต่างด้าว
- 1.4) คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย
- 1.5) คณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์และกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์

2) จัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์ด้านสตรีและเด็ก (ศสต.) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ผลักดัน เร่งรัด ติดตาม เฝ้าระวัง รวบรวมข้อมูล และรายงานผลการดำเนินงาน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำที่ศูนย์และแต่งตั้งชุดปฏิบัติการพิเศษเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบพื้นที่เสี่ยง จับกุมดำเนินคดี และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดกับผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

7. การป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์

สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์ รัฐบาลได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1) กำหนดมาตรการป้องปรามเพื่อลดความเสี่ยงในการค้ำมนุษย์

จัดให้มีการตรวจคุ้มครองแรงงาน ทั้งแรงงานเด็ก และแรงงานบังคับในกิจการสุ่มเสี่ยง โดยเข้าตรวจนายจ้าง และลูกจ้าง เพื่อให้การคุ้มครองแรงงานในสถานประกอบกิจการกลุ่มเสี่ยง (ประมงทะเลและที่เกี่ยวข้อง หรือในเรือประมงทะเล กิจการผลิตสินค้ากึ่ง เครื่องนุ่งห่ม อ้อย และปลา รวมถึงห่วงโซ่การผลิต) เพื่อให้การคุ้มครองแรงงานเด็กมีสภาพการจ้างและสภาพการทำงานที่ดี รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประชาสัมพันธ์การต่อต้านการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน และการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย มีสถานประกอบกิจการได้รับการตรวจสอบจำนวน 2,311

แห่ง มีลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง จำนวน 87,107 คน รวมถึงการประชุมชี้แจงนายจ้างลูกจ้างในสถานประกอบการกิจกรรมประมงทะเลและที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ การค้ามนุษย์ด้านแรงงาน การใช้แรงงานหญิง แรงงานเด็ก และแรงงานบังคับ การละเมิดสิทธิแรงงาน การยึดหนังสือเดินทางและหักค่าใช้จ่ายในกิจการประมงทะเลและกิจการที่เกี่ยวข้อง

รวมถึงผลกระทบที่อาจได้รับจากการกีดกันทางการค้าและช่องทางการขอรับความช่วยเหลือ มีนายจ้างและลูกจ้างเข้าประชุมจำนวน 605 คน บูรณาการจัดชุดตรวจปฏิบัติการ (Task Force) ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ซึ่งได้มีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมชุดตรวจปฏิบัติการ ในสถานประกอบการ ทั้งนี้ได้เข้าตรวจแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการทั่วประเทศ จำนวน 6,003 แห่ง มีลูกจ้างเกี่ยวข้องจำนวน 120,091 คน พบการกระทำผิดกฎหมายด้านแรงงาน โดยดำเนินคดีนายจ้าง จำนวน 686 ราย และดำเนินคดีแรงงานต่างด้าวจำนวน 5,077 คน⁹⁴

2) จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการเป็นล่ามภาษาโรฮิงญา

การอบรมด้านภาษาเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์สามารถทำหน้าที่ล่ามได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีจรรยาบรรณของการเป็นล่ามให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อได้รับการประสานหรือร้องขอ และยังจัดให้มีโครงการฝึกอบรมล่ามเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เพื่อเพิ่มจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานล่ามในกระบวนการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะล่ามภาษาที่ยังขาดแคลน เช่น ล่ามภาษาโรฮิงญา บังคลาเทศ อาหรับ และลาวขมุ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนผ่านองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน

3) พัฒนาทักษะชีวิตเด็กเร่ร่อนเพื่อป้องกันการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สำหรับเด็กเร่ร่อนและเด็กกลุ่มเสี่ยง โครงการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กเร่ร่อนเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ มีการจัดประชุมใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ ชลบุรี ภูเก็ต และอุดรธานี เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตใน

⁹⁴ สำนักนายกรัฐมนตรี, "รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558)," (2558).

ลักษณะค่ายกลางวัน (Day camp) ให้แก่เด็กเร่ร่อนเพื่อพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตให้แก่เด็กเร่ร่อน ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การวางแผนทางเลือกในการดำเนินชีวิตของเด็กเร่ร่อนให้สามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างดีทั่วไป ไม่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

4) โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์

โดยการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ พ.ศ. 2551 อบรมวิทยากรเพื่อป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ (ให้ความรู้สถานการณ์ ปัญหาการ ย้ายถิ่นที่ปลอดภัย ทักษะในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์) การอบรมหลักสูตร พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การให้ความรู้ เพื่อป้องกันการถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์แก่กลุ่มเป้าหมายปีละไม่น้อยกว่า 10,000 คน และขยายกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมทั้งเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ในชุมชน ผู้ปกครองบิดา มารดาและผู้นำในท้องถิ่น นอกจากนี้ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความร่วมมือของทีม พนักงานสอบสวนหญิงชายในด้านการคุ้มครองเด็ก สตรี จากการค้ามนุษย์ ความรุนแรงทางเพศ และ ความความรุนแรงในครอบครัว การเสริมพลังเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์โดยการให้ ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ บทบาทของสภาเด็กและเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และการสร้างสรรค์สื่อที่ดีในการรณรงค์เผยแพร่ความรู้และ ป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์

5) ให้ความรู้แก่นายจ้างและลูกจ้างเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ได้แก่

5.1) จัดโครงการให้ความรู้แก่นายจ้างและลูกจ้างเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้า มนุษย์ด้านแรงงาน จำนวน 5,573 คน

5.2) ให้ความรู้แก่ผู้ต้องการไปทำงานต่างประเทศเพื่อป้องกันปัญหาการหลอกลวง คนหางานไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 1,015,934 คน ตรวจสอบควบคุมผู้รับอนุญาต จัดหางานในประเทศและต่างประเทศเพื่อไม่ให้คนหางานถูกเอารัดเอาเปรียบและป้องกัน ไม่ให้ถูกหลอกลวงจากกลุ่มมิจฉาชีพ สาย นายหน้าเถื่อน จำนวน 819 คน รับเรื่องร้องทุกข์ จากคนหางานตามพระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พ.ศ. 2528 จำนวน 1092 คน สามารถช่วยเหลือคนหางาน จำนวน 1,080 คน ให้ได้รับเงินคืนรวมทั้งสิ้น 2,889,094 บาท รวมถึงร้องทุกข์กล่าวโทษและดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำความผิด

กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน จำนวน 340 คน และอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ นายจ้างผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3,495 คน

5.3) โครงการเสริมสร้างความรู้ตามแนวทางปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดีและต่อต้านการค้ามนุษย์ ดำเนินการให้ความรู้แก่เกษตรกร ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ ตามแนวปฏิบัติด้านแรงงานที่ดี (Good Labour Practices: GLP) โดยจัดสัมมนาเรื่องมาตรฐาน GLP สำหรับสถานประกอบกิจการแปรรูปเบื้องต้น และมาตรฐาน GLP สำหรับโรงงานแปรรูปอาหารทะเลตามแนวทางการปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี จำนวน 288 ราย อบรมให้ความรู้การปฏิบัติการใช้งานที่ดีสำหรับเรือประมง 305 ราย สำรวจและจัดเก็บข้อมูลแรงงานประมงในเรือประมงทะเลเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ 33,806 ลำ การบูรณาการตรวจเรือประมงและแรงงานในภาคประมง 33 ครั้ง

6) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน

โดยให้บริการสายด่วน 1694 ซึ่งใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การให้บริการสอบถามข้อมูลด้านต่างๆ การรับเรื่อง ร้องเรียน ร้องทุกข์ด้านแรงงานของประชาชน นายจ้างและแรงงานต่างด้าว นอกจากนี้ ยังได้อำนวยความสะดวกในการสื่อสารให้แก่แรงงานต่างด้าว โดยมีล่ามแปลภาษาให้บริการด้วย มีผู้ใช้บริการจำนวน 97,366 สายโทรศัพท์

7) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย (Trafficking in Persons Report : TIP Report) ประจำปี 2558

รัฐบาลได้ดำเนินการประชุมเพื่อเร่งรัดติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 77 โครงการ ซึ่งระดับความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่ในเกณฑ์ระดับที่ 3 ดำเนินงานตามแผนบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร้อยละ 80 และได้พิจารณาการจัดทำแผนการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวและการค้ามนุษย์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2558. กระทรวงต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ ประจำปี 2558 (TIP Report 2015) โดยประเทศไทยถูกจัดให้คงอยู่ในระดับ เทียร์ 3 (Tier 3) ซึ่งไม่สะท้อนความพยายามและความก้าวหน้าในการดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์ของไทยที่เกิดขึ้นจริงในช่วงปีที่ผ่านมา ซึ่งตั้งแต่รัฐบาลเข้า

ปฏิบัติหน้าที่เมื่อเดือนสิงหาคม 2557 มีความก้าวหน้าอย่างมากในหลายด้าน รัฐบาลได้ปฏิรูปการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งระบบ ส่งผลให้เกิดความคืบหน้าที่เป็นรูปธรรมในทุกๆ ด้าน เช่น

7.1) ด้านนโยบาย รัฐบาลได้ประกาศย้ำให้การต่อต้านการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติ และจัดตั้งกลไกระดับชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ร่วมกันขับเคลื่อน มีการแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2553

7.2) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย มีการหลายเครือข่ายผู้กระทำผิดค้ามนุษย์รายสำคัญ มีการจับกุม ดำเนินคดี และลงโทษเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

7.3) ด้านการป้องกัน มีการแก้ไขและจัดระเบียบแรงงานในภาคประมงรวมถึงการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวจำนวน 1.6 ล้านคน ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่นเดียวกับคนไทย และแก้ปัญหาที่ต้นทางโดยลดความเสี่ยงที่แรงงานเหล่านี้จะตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และการถูกเอาเปรียบ

7.4) ด้านการคุ้มครอง การเพิ่มประสิทธิภาพ การคัดแยก และการดูแลคุ้มครองผู้เสียหาย

7.5) ด้านความร่วมมือและการสร้างความเป็นหุ้นส่วน ประเทศไทยได้มีบทบาทนำทั้งกรอบทวิภาคีและภูมิภาคในการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนและความมั่นคง

รัฐบาลยังคงมุ่งมั่นดำเนินการต่อต้านการค้ามนุษย์อย่างจริงจัง พร้อมกับเพิ่มพูนความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชนสังคม ตลอดจนขยายความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศต่อไป

8) แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านการประมง

ได้แก่

8.1) การปฏิบัติงานของคณะทำงานช่วยเหลือเหยื่อยา และส่งกลับแรงงานไทยที่ทำงานที่เกาะอัมบนและเบนจินา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยช่วยเหลือลูกเรือประมงที่กลับจากเกาะ

อัมบนและเกาะเบนจินาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2557-31 สิงหาคม 2558 เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 52 คน และไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 3,042 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 3,094 คน

8.2) การแก้ไขปัญหาแรงงานประมงผิดกฎหมาย โดยดำเนินการดังนี้

8.2.1) ดำเนินงานศูนย์ประสานงานแรงงานประมงจังหวัดชายฝั่งทะเล 7 ศูนย์ ประกอบด้วย จังหวัดสมุทรสาคร ระยอง ตราด ชุมพร สงขลา ระนอง และสตูล เพื่อจัดระเบียบแรงงานและเรือประมง การคุ้มครองแรงงาน การตรวจปราบปรามจับกุม และดำเนินคดี รวมถึงการช่วยเหลือเยียวยา พี่นฟู ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกิจการประมงทะเล มีผู้มาใช้บริการ จำนวน 787,188คน

8.2.2) จัดทะเบียนแรงงานประมงทะเลและจัดทำฐานข้อมูลแรงงานประมง มีแรงงานต่างด้าวมาจดทะเบียนเฉพาะกิจการประมงในพื้นที่ 22 จังหวัดติดชายทะเล ระหว่าง 26 มิถุนายน – 31 ตุลาคม 2557 จำนวน 58,508 คน และยอดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในประเภทกิจการประมงทะเลเพิ่มเติม ระหว่าง 1 เมษายน – 29 มิถุนายน 2558 จำนวน 54,402 คน จากนายจ้าง จำนวน 4,761 ราย ณ 27 กรกฎาคม 2558

8.2.3) ตรวจแรงงานในเรือประมงทะเล โดยชุดตรวจแรงงานในเรือประมงทะเล จำนวน 1,839 ลำ มีลูกจ้างเกี่ยวข้องจำนวน 21,678 คน ตรวจสอบสถานประกอบกิจการกลุ่มเสี่ยง จำนวน 750 แห่ง มีลูกจ้างเกี่ยวข้อง จำนวน 65,509 คน

9) สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการค้ามนุษย์ ได้แก่

9.1) การประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมาร์ ครั้งที่ 15 ด้านการบริหารจัดการรายกรณี การส่งกลับและคืนผู้ส่งคน ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และประชุมทวิภาคีไทย-เมียนมาร์ เพื่อพิจารณาเอกสารภาคผนวกแนวทางการดำเนินงานมาตรฐาน (Standard Operating Procedures : SOP)

9.2) งานความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยจัดประชุม Regional COMMIT Taskforce และ Project Management Board ระหว่างวันที่ 13-14 มกราคม

2558 กรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาแผนปฏิบัติการอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงระยะที่ 4 พ.ศ.2558-2563 และปฏิญญาร่วมเพื่อนต่อต้านการค้ามนุษย์

8. การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing)

สำหรับการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม รัฐบาลได้ดำเนินการเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1) **จดทะเบียนเรือและการออกใบอนุญาต** รัฐบาลได้ดำเนินการจดทะเบียนเรือและออกใบอนุญาตทำการประมง มีเรือในระบบทะเบียนเรือหลังเพิกถอนทะเบียนเรือ 38,013 ลำ ขณะนี้อยู่ระหว่างจัดทำข้อมูลเรือที่ได้จากการสำรวจระบบ จัดทำรายงานสถานการณ์เรือของแต่ละจังหวัด จัดประชุมชาวประมงเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการสำรวจเรือ รวบรวมประมงหาแนวทางในการปรับปรุงใบอนุญาตและทะเบียนเรือ

2) **ตรวจควบคุมการเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมายและการดำเนินการควบคุมการเข้า-ออก (port in – port out)** โดยการตรวจอาชญาบัตรเรือประมง ซึ่งได้ออกปฏิบัติงานควบคุมเฝ้าระวังการทำประมง จำนวน 563 ครั้ง 5,778 ลำ พบว่ามีอาชญาบัตร 4,946 ลำ ไม่มีอาชญาบัตร 832 ลำ ได้จับกุมผู้กระทำผิด 501 คดี ปฏิบัติการควบคุมการแจ้งเข้า-ออก (1 เมษายน-18 กันยายน 2558) พบว่ามีเรือแจ้งเข้าออก 313,019 เที่ยว รวมทั้งจัดอบรมเพิ่มสมรรถนะการตรวจการประมง ขณะนี้อยู่ระหว่างการบูรณาการการทำประมงผิดกฎหมายกรมเจ้าท่า ตำรวจน้ำ และทหารเรือ ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง IUU Fishing โดยมีการปล่อยพันธู์กึ่ง 2 ล้านตัวในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

3) **จัดทำระบบติดตามตำแหน่งเรือประมง (Vessel Monitoring System: VMS)** ติดตั้ง VMS ในเรือตรวจการประมง ปัจจุบันมีเรือประมงที่เข้าระบบแล้ว 2,747 ลำ เรือประมงที่มีขนาด 60 ตันกรอส ขึ้นไป ติดตั้ง VMS แล้วจำนวน 2,069 ลำ จำนวนเรือที่ทำการประมงในน่านน้ำติดตั้ง VMS แล้ว 1,915 ลำ รวมทั้งจัดสร้างห้อง VMS Control room เปิดใช้งานตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2558 ตลอดจนจัดทำระบบ e-logbook ปัจจุบันได้ดำเนินการจัดทำร่างขอบเขตของงานเรียบร้อยแล้ว

4) ปรับปรุงระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) โดยดำเนินการปรับปรุง logbook และหนังสือกำกับการซื้อขายสัตว์น้ำ (Marine Catch Purchasing Document: MCPD) ฝึกอบรมผู้สังเกตการณ์บนเรือ (Observer on Board) และการจัดทำแผนงานเพื่อผลิตผู้สังเกตการณ์บนเรือที่ไปทำการประมงนอกน่านน้ำ พัฒนาระบบข้อมูลการตรวจสอบและการออกใบรับรองการทำประมง ปรับปรุงคู่มือโครงการทำเรือการแปรรูปสัตว์น้ำ และเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบฐานข้อมูลการควบคุมการทำประมง ปรับปรุงคู่มือโครงการทำเรือนาร่องตามมาตรการรัฐเจ้าของท่าเรือ (Port State Measures) สำหรับเจ้าหน้าที่ รวมทั้งจัดทำเอกสารภาคภาษาอังกฤษในการปรับปรุงระบบการตรวจสอบย้อนกลับรายงานความก้าวหน้าให้แก่สหภาพยุโรป ขณะนี้อยู่ระหว่างตรวจสอบสัตว์น้ำนำเข้าตรวจสอบสัตว์น้ำจากเรือประมงไทย ณ ท่าเทียบเรือ (322 ท่า) ใน 22 จังหวัด ตรวจสอบวัตถุดิบคงคลัง (Stock) และระบบควบคุมการใช้วัตถุดิบสัตว์น้ำ จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน แผนการตรวจสอบ การรายงานผลการตรวจสอบ ณ ท่าเทียบเรือประมง ให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานสากล และหาแนวทางความเป็นไปได้ ในการจัดทำแผนหลักสูตรการอบรมเพื่อผลิตผู้สังเกตการณ์บนเรือ

5) ปรับปรุงพระราชบัญญัติการประมงและกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 แล้วเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2558 และได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 ให้สอดคล้องกับหลักการสากล กฎหมายระหว่างประเทศและข้อเสนอแนะของสหภาพยุโรป (European Union: EU)

6) จัดทำแผนระดับชาติในการป้องกัน ยับยั้ง และขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Thailand's National Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate IUU Fishing: NPOA-IUU) โดยการแก้ไขร่าง NPOA-IUU ฉบับที่ 3 ประกาศใช้ในช่วงเดือนตุลาคม 2558 และได้ดำเนินการแปลเป็นภาษาอังกฤษเรียบร้อยแล้วเพื่อนำไปรายงานความก้าวหน้าต่อสหภาพยุโรป โดยได้เดินทางไปเจรจากับคณะกรรมการยุโรปด้านกิจการทางทะเลและประมง (Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries: DG MARE) ของสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558

7) บริหารจัดการด้านการประมง (Fisheries Management) โดยจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อร่วมงานมาตรการอนุรักษ์และจัดการด้านการประมงของประเทศ ได้เสนอร่างนโยบายการบริหารจัดการประมงของไทยที่ปรับปรุงใหม่เข้าที่ประชุมศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการประมงทะเล (Fisheries Management Plan: FMP) และนำเสนอ

ให้คณะเจรจาให้ข้อมูลกับ DG MARE ของสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558 และจะประเมินแผนการดำเนินงานทุก 3 ปี

8) **ประสานงานความช่วยเหลือ DG MARE สหภาพยุโรป** ดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างน้อย 3 เรื่องได้แก่การประกาศใช้กฎหมายใหม่ การประกาศใช้แผนการจัดการประมงทะเลและการประกาศใช้ NPOA-IUU

9. การจัดระบบคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย

รัฐบาลได้ดำเนินการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย รัฐบาลได้ดำเนินการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์หรือพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ที่เข้ามาทำงานแบบผิดกฎหมายเป็นจำนวนมากจากการที่มีอาณาเขตภูมิประเทศติดต่อกัน สภาพเศรษฐกิจของประเทศต้นทางและจากนโยบายการขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำวันละ 300 บาททั่วประเทศเป็นแรงจูงใจให้แรงงานต่างด้าวเหล่านี้หลั่งไหลกันเข้ามาทำงานในประเทศไทย และในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ ส่งผลให้นายจ้างและสถานประกอบกิจการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายเหล่านั้นเข้ามาทำงาน รัฐบาลเห็นว่าการที่ปล่อยให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายเป็นจำนวนมากนั้น จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จึงได้ดำเนินการเพื่อบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย โดยมีผลการดำเนินงานดังนี้

1) **ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา)** ได้เปิดให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ มาขึ้นทะเบียน ณ ศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว (One Stop Service) ระหว่างวันที่ 12 มิถุนายน – 31 ตุลาคม 2557 จำนวน 1,626,235 คนเป็นแรงงานต่างด้าว 3,533,675 คน และผู้ติดตาม 92,560 คน ซึ่งได้ประเทศต้นทางแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติเพื่อเร่งดำเนินการตรวจสัญชาติแรงงานต่างด้าวจากข้อมูล ณ วันที่ 1 กันยายน 2558 มีนายจ้างแจ้งบัญชีรายชื่อแรงงานต่างด้าวเพื่อเข้ารับการตรวจสัญชาติแล้ว จำนวน 582,273 คน มีแรงงานต่างด้าวผ่านการพิสูจน์สัญชาติแล้ว จำนวน 276,008 คน และจากการที่เปิดให้แรงงานต่างด้าวกลุ่มดังกล่าวรับบัตรใหม่เพื่ออยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 30 มิถุนายน 2558 มีแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ มาขอรับบัตรใหม่ จำนวน 3,049,326 คน จากนายจ้าง จำนวน 187,977 ราย

2) จดทะเบียนและจัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติในงานประมงทะเล

เปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานประมงและจัดทำฐานข้อมูลแรงงานประมง โดยมีแรงงานต่างด้าวมาจดทะเบียนเฉพาะกิจการประมงในพื้นที่ 22 จังหวัดชายทะเล ระหว่างวันที่ 26 มิถุนายน – 31 ตุลาคม 2557 จำนวน 58,508 คน และยอดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวในประเภทกิจการประมงทะเลเพิ่มเติม ระหว่าง 3 เมษายน – 29 มิถุนายน 2558 อีกจำนวน 54,402 คน

3) จัดระบบการจ้างคนต่างด้าว 3 สัญชาติ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่เข้ามาทำงานในลักษณะไป – กลับ หรือตามฤดูกาล ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 ซึ่งประเทศไทยได้เจรจาจากการแก้ไขความตกลงว่าด้วยการข้ามแดนไทย – กัมพูชา ซึ่งประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาได้ลงนามความตกลง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2558 โดยความตกลงดังกล่าว มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ลงนาม และใ้ส่วนของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น อยู่ในกระบวนการเจรจาและพิจารณาข้อตกลงร่วมกัน

4) นำเข้าแรงงานต่างด้าวสัญชาติเวียดนาม รัฐบาลได้ลงนามความร่วมมือนำเข้าแรงงานเวียดนามเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2558 ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการตามขั้นตอน ของการนำเข้าแรงงานต่อไป และในส่วนของ การจดทะเบียนแรงงานเวียดนามที่เข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายนั้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาเงื่อนไขการจดทะเบียน

5) การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้เตรียมความพร้อมเพื่อการจัดตั้งศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จเพื่่อนจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าว สัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่เข้ามาทำงานในลักษณะไป-กลับ หรือฤดูกาล ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน รองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การฝึกอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการคุ้มครองสิทธิแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ การพัฒนาเครือข่ายการทำงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตาก มุกดาหาร ทรานด์ สระแก้ว และสงขลาและได้มีประกาศ “การใช้บังคับมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 “ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2558 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2558 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 มิถุนายน 2558 เป็นต้นไป

6) การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยและสามารถใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

6.1) ประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2558 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2558 และจะมีผลใช้บังคับเมื่อผลกำหนด 180 วัน นับตั้งแต่วันที่ประกาศใช้โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างและคนประจำเรือให้ได้รับความเป็นธรรมและมีมาตรฐานและสภาพการจ้าง การทำงานและความปลอดภัยและสุขอนามัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยแรงงานทางทะเล พ.ศ. 2549 (Maritime Labour Convention, 2006) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO)

6.2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอื่นๆ ได้แก่

6.2.1) ออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2557

6.2.2) ออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานการประมงทะเล พ.ศ. 2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2557

6.2.3) ออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่ารักษาพยาบาลที่ให้นายจ้างจ่าย พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558

6.2.4) ออกกฎกระทรวงกำหนดการจ่ายค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานที่ให้นายจ้าง พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2558

จะเห็นได้ว่าภายใต้ความกดดันอย่างหนัก อันเนื่องมาจากปัญหาแรงงานข้ามชาติทำให้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะประเด็นร้อนเรื่องการค้ามนุษย์ และในปี 2558 รัฐบาลไทยจึงได้รายงานสถานการณ์ในช่วงปีที่ผ่านมาว่า ทางกรมได้เพิ่มความพยายามดำเนินการสืบสวนคดีการค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศ และคดีต้องสงสัยว่ามีการบังคับใช้แรงงาน รวมถึงได้ดำเนินคดีและพิพากษาโทษนักค้ามนุษย์จำนวนหลายร้อยคน นอกจากนี้รัฐบาลยังเริ่มสืบสวนคดีการค้าแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการประมงจำนวนหลายสิบคดี กระนั้น การค้ามนุษย์เพื่อใช้แรงงาน ซึ่งรวมถึงพันธนาการหนี้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในไทย และการบังคับใช้แรงงานอย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมอาหารทะเลยังคงเป็นปัญหาอยู่ “เจ้าพนักงานรัฐ นายจ้าง เจ้าของกิจการ นายหน้า และสำนักจัดหางาน ที่สมรู้ร่วมคิดการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินกิจการต่อโดยไม่ต้องรับโทษ”

รัฐบาลไทยได้เริ่มดำเนินคดีที่เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและบังคลาเทศ ที่ตกเป็นเหยื่อการกระทำทารุณ สหรัฐฯ ขอให้ทางการไทยติดตามผลการสอบสวน การดำเนินคดีและกระบวนการศาล

ยุทธศาสตร์สำหรับคดีที่อยู่ในระหว่างดำเนินการอย่างซับซ้อนและอยู่ในห้วงเวลาอันเหมาะสม ซึ่งรวมถึง “คดีที่เจ้าพนักงานรัฐถูกกล่าวหาว่าสมรู้ร่วมคิดค้ำมนุษย์” และขอให้รัฐบาลไทยใช้คดีที่ประสบความสำเร็จในปีที่ผ่านมา เป็นรากฐานในการระบุและสอบสวนคดีใหม่ด้านการบังคับใช้แรงงาน พันธนาการหนี้ และการค้ำมนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศ ขอให้ฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ และภาคประชาชนสังคมของไทยได้ร่วมมือกัน ระบุตัวบุคคลและให้ความช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากการค้ำมนุษย์ในปี 2558

อย่างไรก็ดีหน่วยงานต่างๆ ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องเพิ่มความพยายามร่วมมือดำเนินการที่มีประสิทธิผลมากขึ้น พร้อมร่วมมือกับภาคประชาสังคมเพื่อตรวจพบสิ่งบ่งชี้ต่างๆ ได้ดีขึ้น ว่ามีการค้ำมนุษย์ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและสร้างเสริมความสามารถให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการค้ำมนุษย์ รายงานฉบับนี้เรียกร้องให้ไทยดำเนินการต่อไปในการปรับปรุงความคงเส้นคงวาของกระบวนการระบุตัวบุคคลผู้เป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์ การจัดลำดับความสำคัญของสิทธิ เสรีภาพและความปลอดภัยของเหยื่อการค้ำมนุษย์ จนถึงการออกกฎระเบียบใหม่ๆ ในการให้สถานภาพทางกฎหมายและใบอนุญาตทำงานแก่เหยื่อการค้ำมนุษย์

นอกจากนี้ เราขอให้รัฐบาลไทยดำเนินการตรวจสอบแนวทางปฏิบัติว่าด้วยการจัดหาแรงงานอย่างละเอียดและเข้มข้น พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงแนวปฏิบัติดังกล่าว ผ่านช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อประโยชน์ของแรงงานอพยพ ซึ่งในปี 2558 ประเทศไทยได้ดำเนินการมาตรการเกี่ยวกับ “ข้าราชการสมรู้ร่วมคิดการค้ำมนุษย์” ซึ่งได้แก่ การพิพากษาจำคุกข้าราชการสองคน แต่ปัญหาทุจริตและข้าราชการสมรู้ร่วมคิดยังคงเป็นอุปสรรคต่อความพยายามปราบปรามการค้ำมนุษย์ โดยหลาย ๆ คดีที่ข้าราชการถูกกล่าวหาว่าสมรู้ร่วมคิดยังคงอยู่ระหว่างการพิจารณา มีรายงานหลายฉบับกล่าวว่า ข้าราชการบางคนได้รับผลประโยชน์จากเงินสินบนและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกรรโชกทรัพย์และขายผู้อพยพให้แก่ชายหน้า อันเป็นการเพิ่มสภาวะอ่อนแอเปราะบางของผู้อพยพเหล่านี้ที่ตกเป็นเหยื่อธุรกิจทางเพศ แรงงานบังคับและพันธนาการหนี้ ประเทศไทยจัดตั้งแผนกคดีค้ำมนุษย์ในศาลอาญาและสำนักงานคดีค้ำมนุษย์ในสำนักงานอัยการสูงสุดได้เริ่มดำเนินการพิจารณาคดีแล้ว สหรัฐฯ มีความยินดีและสนใจรับทราบผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่จัดตั้งพิเศษเหล่านี้ ซึ่งหน่วยงานทั้งสองยังสรรหาทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นต่อไป

ในบรรดาคดีค้ำมนุษย์เพื่อธุรกิจทางเพศนั้น ความพยายามในการสอบสวนคดีเด็กและการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดต่อเด็กและเยาวชนได้นำไปสู่การจับกุมนักค้ำมนุษย์ทั้งชาวไทยและต่างชาติ

สหรัฐฯ ยังขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการให้ก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมตามกรอบคำแนะนำในรายงานการค้ามนุษย์ประจำปี 2559 รัฐบาลสหรัฐฯ มุ่งมั่นที่จะร่วมทำงานอย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลไทย และประชาชนชาวไทยในการแก้ไขปัญหาสำคัญนี้⁹⁵

จากการศึกษาถึงท่าทีการตอบโต้ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ โดยภาพรวม พบว่า รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ นี้ได้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกจากต่างประเทศ เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในรูปแบบต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะในประเด็น การค้ามนุษย์ ทั้งชาย หญิง และเด็ก มีการบังคับเด็กและสตรีค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงานอย่างโหดร้ายทารุณเยี่ยงทาส ส่งผลกระทบกับภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทางเสื่อมเสียในสายตาของนานาชาติ อันนำไปสู่การกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ กระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบกับรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีที่มาจากการทำรัฐประหาร ทำให้ภาพลักษณ์ที่มาของอำนาจในการปกครองประเทศไม่ดีหรือไม่ถูกต้องตามแบบของประชาธิปไตย (Democracy) โดยเฉพาะในสายตาของกลุ่มคนและกลุ่มประเทศที่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย

สภาพการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศโดยรวม ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างแน่นอน รัฐบาลนี้จึงต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็น "วาระเร่งด่วน" อันนำไปสู่ประเด็น การประกาศให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็น "วาระแห่งชาติ" โดยอาศัยฐานะที่เป็นรัฐธรรมนูญปี 2560 สามารถใช้อำนาจในการตัดสินใจ หรือวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ และให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือร่วมใจหรือบูรณาการในการทำงานให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงาน (Job efficiency) ให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ควบคู่ไปกับการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ไม่ให้กระทบบรรยากาศการค้าและการลงทุนของประเทศไทยกับนานาชาติประเทศด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างการยอมรับในเรื่องการใช้อำนาจในการปกครองและลดแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศในคราวเดียวกัน

⁹⁵ prachatai.com, "รายงานการค้ามนุษย์ปี 59 สหรัฐอเมริกาเลื่อนอันดับไทยขึ้นบัญชี 2 ต้องจับตา," (2559).

ภายหลังที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือรัฐบาล คสช. ได้ดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นในบทที่ 4 นี้ และการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด ส่งผลให้รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (TIP Report) ของประเทศไทย มีผลการจัดอันดับ “ดีขึ้น” ในปี 2559 โดยในวันที่ 30 มิถุนายน 2559 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แถลงออกรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2559 (TIP Report 2016) ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้เลื่อนระดับให้ประเทศไทย จากเดิมที่อยู่ในระดับ-tier 3 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดและมีสถานการณ์การค้ามนุษย์เลวร้ายที่สุด ขึ้นไปอยู่ในระดับ “tier 2 ที่จับตามองหรือเฝ้าระวัง” (Tier 2 watch List) คือ “ประเทศที่ดำเนินตามมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ครบถ้วน แต่มีความพยายามในดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำ ให้เห็นอย่างชัดเจน” (โปรดศึกษารายละเอียดในบทที่ 3) ซึ่งครอบคลุมความพยายามดำเนินการต่างๆของรัฐบาล ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2559⁹⁶

และจากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2560 (TIP report 2017) ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2560 (TIP Report 2017) ให้ประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับ “tier 2 ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) ตามเดิม⁹⁷ ซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้ระบุว่า “เป็นผลจากการทำงานของรัฐบาลและ คสช. ที่ได้จัดการกับปัญหาอย่างครบวงจร ส่งผลให้ ผลการดำเนินการคืบหน้ามาโดยลำดับ สืบเนื่องมาจากความทุ่มเทและบูรณาการกันของหลายหน่วยงาน ทั้งในด้านการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด”⁹⁸

CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁶ thaireform, "ปัญหาการค้ามนุษย์ไทยดีขึ้น สหรัฐฯ เลื่อนอันดับขึ้นอยู่ Tier 2 Watch List," (2559).

⁹⁷ BBC, "ไทยยังอยู่ tier 2 รายงานการค้ามนุษย์สหรัฐฯ," (2560).

⁹⁸ รัฐบาลไทย, "ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนา อย่างยั่งยืน 30 มิถุนายน 2560."

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ครั้งนี้เพื่อทราบถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ และทำที่ต่อปัจจัยดังกล่าว ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักดันที่ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายข้ามชาติของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้นมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ

ในส่วนของปัจจัยภายใน ได้แก่

ปัญหาจากคนต่างด้าว

ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แรงงาน โดยเฉพาะงานในระดับล่าง 3 ประเภท คือกลุ่มงาน 3 ส หรือ 3 D ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนำ ทำให้ความต้องการแรงงานในประเภทดังกล่าวสูงมาก โดยเฉพาะในภาคการผลิต รองลงมาคือ ภาคบริการ ส่งผลให้แรงงานในระดับล่างของไทยขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องนำแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทน การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินี้เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมี “ทัศนคติต่อคนต่างด้าว “เป็นอันดับแรก”

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย มีส่วนในการค้ายาเสพติดและลักลอบค้าอาวุธเถื่อน เป็น “อันดับรองลง” และปัญหาคนต่างด้าวเป็นพาหะนำโรคระบาด เป็น “อันดับสุดท้าย”

ปัญหาการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของข้าราชการ

ปัญหาข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ ประพฤติมิชอบ มีข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าไปมีส่วนรู้เห็นหรืออำนวยความสะดวกให้ ในขบวนการค้ามนุษย์ ตามรายงานของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ต่างระบุตรงกันว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจการค้ามนุษย์และควบคุมได้ยาก

ปัจจัยจากทางการเมือง

การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นั้นมีที่มาจากการทำงานรัฐประหาร ย่อมได้รับการต่อต้านจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายที่สูญเสียอำนาจและกลุ่มคนจำนวนมากที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลเดิมที่ถูกโค่นอำนาจลง ตลอดจนประชาชนที่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย และกลุ่มคนที่ได้รับความเสียหายในการทำธุรกิจระหว่างประเทศที่ถูกกีดกันทางการค้า รวมทั้งแรงกดดันจากกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในส่วนปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่

แรงผลักดันจากองค์กรระหว่างประเทศ

ปัญหาคนไร้รัฐและไร้สัญชาติ องค์กรสหประชาชาติ (The United Nations) ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้ คนไร้รัฐและไร้สัญชาติ อันเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงมาจากปัญหาแรงงานข้ามชาติ มักถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม บุคคลไร้รัฐและไร้สัญชาติในไทย มักถูกปล่อยปละละเลยให้ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและด้อยกว่าบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะการได้รับความคุ้มครองจากการถูกกดขี่แรงงาน การทารุณทรมานทางกาย การขู่ส่งกลับประเทศ โดยรายงานของสหประชาชาติระบุว่า “การขาดสถานภาพทางกฎหมายที่ถูกต้อง เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนเหล่านี้เสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์” สุดท้ายคนเหล่านี้ มักจะเป็นเหยื่อของกระบวนการมิถนาซีฟ และตกเป็นเหยื่อของ “การค้ามนุษย์”

แรงบีบคั้นจากประเทศมหาอำนาจ

ปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์จากธุรกิจทางเพศหรือการค้าบริการทางเพศ เช่น การบังคับค้าประเวณี การบังคับเพื่อธุรกิจทางเพศรูปแบบอื่นๆ ผู้ตกเป็นเหยื่ออาจอยู่ในภาวะจำยอม หรือถูกบังคับขู่เชื้อให้ขายบริการทางเพศ เป็น “การค้ามนุษย์ในธุรกิจทางเพศ” ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เสียหายที่พบมักเป็นหญิงและเด็ก ตามรายงานระดับโลก ประจำปี 2557 ที่จัดทำโดยสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ระบุว่าระหว่างปี 2553-2555 พบผู้เสียหายอย่างน้อยใน 124 ประเทศ จาก 153 ประเทศทั่วโลก ส่วนใหญ่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่พบเป็นหญิงและเด็ก ถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ บังคับใช้แรงงานและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น จากสถิติการดำเนินคดีในปี พ.ศ. 2557 พบว่าประเทศไทยยังคงมี 3 สถานะ คือ เป็นทั้ง “ประเทศต้นทาง” ที่ส่งเด็กและผู้หญิงไปค้าทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค “ประเทศทางผ่าน” คือ เป็นผู้รับเด็กและผู้หญิงจากประเทศอื่น ทั้ง

ในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาและผ่านไปประเทศอื่น และ“ประเทศปลายทาง” ของการค้ามนุษย์ คือ นำเด็กและผู้หญิงจากที่ต่างๆ มาค้าบริการทางเพศในประเทศไทย

ปัจจัยจากสื่อต่างชาติ

สื่ออังกฤษ หนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน ได้เสนอข่าวเชิงวิเคราะห์ เปิดเผยถึงแรงงานต่างด้าวในไทยที่ต้องทำงานหนักเยี่ยงทาสบนเรือประมง เพื่อตีแผ่เบื้องหลังอุตสาหกรรมการประมงไทย ที่พบว่าการทำงานกะละ 20 ชั่วโมง โดนลงโทษโดยการโบย รวมไปถึงการทรมาน และสังหารในที่สุด อุตสาหกรรมส่งออกอาหารทะเลไทย มูลค่า 6.5 พันล้านดอลลาร์ ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลก ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการออกมาแจ้งพฤติกรรมละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดสิทธิแรงงาน และการทำประมงผิดกฎหมายที่ไม่ได้รับอนุญาต ส่วนสื่อสหรัฐอเมริกา หนังสือพิมพ์ เดอะ วอชิงตันโพสต์ ได้รายงานว่ สินค้าอาหารทะเลที่มีแหล่งผลิตจากไทยล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2557 (TIP Report 2014) ที่กระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เผยแพร่ในวันที่ 20 มิถุนายน 2557 นั้นเป็นความพยายามที่จะกำจัดเครือข่ายการค้ามนุษย์ที่เรื้อรัง และความพยายามของภาครัฐที่จะหยุดอาชญากรรมนี้ จากการรายงานข่าวของสื่อต่างชาติ ทั้งหนังสือพิมพ์ เดอะ การ์เดียน และ เดอะ วอชิงตัน โพสต์ ซึ่งมีเนื้อหาไปในแนวทางเดียวกัน ที่กล่าวถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ในสถานภาพแรงงานทาสในภาคประมงของไทย ได้สร้างความเสียหายต่อธุรกิจการส่งออกสินค้าประมงอาหารทะเลของประเทศไทย เป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหาตามที่ได้กล่าวมา ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทำให้ถูกเพ่งเล็งโจมตี ทั้งจากสื่อต่างชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศคู่ค้าในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ได้นำปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นการค้ามนุษย์ของประเทศไทยมาเป็นมาตรการกีดกันและกีดกันทางการค้า และลดระดับ ออกแถลงรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2557 (TIP Report 2014) จาก “เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามอง (Tier 2 Watch List)” ลงไปอยู่ชั้น “เทียร์ 3 (Tier 3)” ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด ทำให้ประเทศไทยได้รับความเสียหายอย่างมากส่งผลเสียกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศโดยรวม

จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศตามที่กล่าวมา ได้กลายเป็นปัจจัยผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ข้อสังเกต ปัจจัยภายนอกประเทศยังส่งผลให้เกิดแรงกดดันจากปัจจัยภายในประเทศต่อรัฐบาลฯ ตามมาอีกด้วย

จากสมมุติฐานของการวิจัยข้อแรกที่ว่า “ปัจจัยภายในและภายนอกผลักดันให้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องทำการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ” ปรากฏว่า ผลการศึกษาวิจัย ยืนยันสมมุติฐานดังกล่าว กล่าวคือ “ปัจจัยภายในและภายนอกประเทศผลักดันให้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องทำการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ”

และ จากสมมุติฐานของการวิจัยในข้อที่สอง ที่ว่า ท่าทีของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ต่อปัจจัยดังกล่าวคือ “เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติอย่างเร่งด่วน” ปรากฏว่า ผลการศึกษาวิจัยยืนยันสมมุติฐานดังกล่าว กล่าวคือ ผลการศึกษาพบว่า ท่าทีของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีต่อปัจจัยดังกล่าว ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ก็คือ รัฐบาลฯ ได้ให้ความสำคัญ ในการปรับเปลี่ยนนโยบายแรงงานข้ามชาติ “เป็นวาระเร่งด่วน” โดยเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2558 ณ ตึก สันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเป็นประธานมอบนโยบาย “การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” เป็น “วาระแห่งชาติ”

โดยรัฐบาลฯ ได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นการค้ามนุษย์อย่างเร่งด่วนและร่วมกันบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่าง เต็มที่ ทั้งการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด การป้องกันผู้อาจตกเป็นเหยื่อ คุ่มครองเหยื่อและพยาน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งในและนอกประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงประเด็น การป้องกัน การคุ้มครอง และการดำเนินคดีเกี่ยวกับปัญหาการค้า มนุษย์ ตามมาตรฐานการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์มาตราที่ 108 แห่งกฎหมายป้องกันเหยื่อ ผู้เคราะห์ร้ายจากการค้ามนุษย์ ค.ศ. 2000 ของสหรัฐอเมริกา และ “เหตุผลที่ทางสหรัฐอเมริกา” ได้ ประกาศลดระดับในประเด็นสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยปี 2557 ลงมาอยู่ในระดับ เทียร์ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดและมีสถานการณ์การค้ามนุษย์เลวร้ายที่สุด จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- 1) การบังคับใช้กฎหมายไม่เพียงพอ
- 2) การสืบสวนและดำเนินคดีล้มเหลว
- 3) การทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ
- 4) การคัดแยกไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
- 5) การคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานประมง ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ภายหลังการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นการค้ามนุษย์ ที่ทั่วโลกให้ความสนใจและมีความ พยายาม ที่จะแก้ไขทั้งในระดับสากลและในประเทศไทย ทำให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ปี 2559 ดีขึ้น ปรากฏผลเป็นรูปธรรมออกมาคือ ประเทศมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาได้เลื่อนระดับ รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559 (TIP Report 2016) จากเดิมซึ่งอยู่ในระดับ “เทียร์ 3” (Tier 3) ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด ขึ้นไปอยู่ระดับ “เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) คือกลุ่มที่มีความพยายามอย่างมีนัยสำคัญที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำของ สหรัฐอเมริกาให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งกระทรวงต่างประเทศไทยระบุว่า “เป็นผลจากการทำงาน อย่างจริงจังของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไทยได้ประกาศให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติเมื่อวันที่ 3 เม.ย. 2558 และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้ประกาศ อย่างชัดเจนว่าจะไม่มีการไว้หน้าผู้ใดหากมีการกระทำผิด” นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรี ได้เน้นย้ำว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของรัฐบาล เพื่อปกป้องคุ้มครองคนไทยและชาวต่างชาติใน ประเทศไทยด้วย และจาก “รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2560” หรือ (TIP Report 2017) เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2560 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศ ให้ประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับ “เทียร์ 2 ที่ต้องจับตามอง” (Tier 2 Watch List) ตามเดิม ต่อเนื่อง มาในปี 2560 ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศดีขึ้น และส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยรวม

ข้อสังเกต การดำเนินการแก้ไขปัญหาระงาานข้ามชาติ ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์ โอชา ในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ได้รับ แรงกดดันสูงมาก ทั้งจากองค์การระหว่างประเทศ ประเทศมหาอำนาจ และสื่อต่างชาติ แต่ที่สามารถ ดำเนินการแก้ไขได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ก็เพราะรัฐบาลฯ มีฐานะเป็นรัฐธำธิปัตย์ เป็นเครื่องมือ นั้นเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2. ข้อเสนอแนะ

1) รัฐบาลฯ ต้องเร่งดำเนินการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่าง ต่อเนื่องต่อไป โดยเฉพาะในประเด็น “การค้ามนุษย์” ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ทั่วโลกให้ ความสนใจและมีความพยายามที่จะแก้ไข ทั้งในระดับประเทศไทย และในระดับสากล เพื่อให้คนไทย และชาวต่างชาติไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และเพื่อแสดงความจริงใจต่อนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาและประเทศคู่ค้าในสหภาพยุโรป เพื่อปกป้องสิทธิของ ประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ไม่ให้กระทบบรรยากาศการค้าการลงทุน

2) รัฐบาลควรตั้งเป้าหมาย ให้ประเทศไทยได้ขึ้นไปอยู่ในระดับ “เทียร์ 1” (Tier 1) ในอนาคต ซึ่งจะช่วยกระตุ้นผลักดันให้มีความพยายามเพิ่มมากขึ้น ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยโอกาส ในขณะที่รัฐบาลยังมีฐานะเป็นรัฐชาติปด้อยอยู่ ซึ่งจะเอื้อต่อการวินิจฉัยสั่งการ ให้ข้าราชการและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันการณ์ เพื่อมิให้ปัญหาการค้ามนุษย์ กลับมาทวีความรุนแรงได้อีก

3) การปราบปรามปัญหาการทุจริตหรือประพฤตินิยมของเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการทุกระดับ อย่างเด็ดขาดและต่อเนื่อง เพื่อรัฐบาลสหรัฐฯ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายของสหรัฐฯ ยังคงเป็นหุ้นส่วนร่วมมือทำงานกับรัฐบาลไทยและภาคประชาสังคมในไทยในการพยายามขจัดปัญหาการค้ามนุษย์

4) รัฐบาลฯ ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานของบุคคล หน่วยงาน มูลนิธิต่างๆ ที่เสียสละทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น นางวีรวรรณ หรือบูม หรือ บูม มอสบี ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ยกย่องเป็นสาวไทยดีเด่น “ด้านการค้ามนุษย์” ได้รับรางวัล ทิปฮีโร่ (TIP Report HERO Acting to End Modern Slavery Award) จากผลงานพัฒนาแนวทางการให้บริการด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับผู้เสียหายเป็นหลัก ตลอดจนการร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดตั้งศูนย์ Children Advocacy Center ใน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์ช่วยเหลือเด็กแห่งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ศูนย์ปฏิบัติงานต่อต้านการค้ามนุษย์มูลนิธิกระจกเงาที่ทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทยมานานหลายปี, หน่วยงานประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย (Trafcord), มูลนิธิเพื่อความเข้าใจเด็ก (Focus) เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชนในประเทศ เป็นการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) และส่งเสริมให้ประชาชนมีสาธารณประโยชน์จิต (Public Spirited) และมีส่วนร่วมในทางการเมือง (Political Participation) ร่วมมือกับรัฐบาลในการช่วยแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติ ผลจากความตั้งใจร่วมมือของทุกฝ่าย จะทำให้เกิดความผาสุกต่อมหาชนทั้งคนไทย และชาวต่างชาติในประเทศไทย อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีความเป็น “อารยประเทศ” ในสังคมโลกอย่างยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งต่อไป ถ้าจะมีการวิจัยในประเด็นทางเมืองเกี่ยวกับปัญหาแรงงานข้ามชาติ ควรจะวิจัยลงไปในรายละเอียดเรื่องของ “ปัจจัยดึงดูด” ด้านใด ของประเทศไทย (ประเทศปลายทาง) ที่มีนัยสำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติในการอพยพหรือย้ายถิ่นเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย และ “ปัจจัยผลักดัน” ด้านใด ของประเทศต้นทาง เช่น พม่า ลาว กัมพูชา เป็นต้น ที่มีนัยสำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจของแรงงานข้ามชาติในการอพยพหรือย้ายถิ่นเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดแนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาดังกล่าว

รายการอ้างอิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

หนังสือภาษาไทย

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.

ชูศักดิ์ สุทธิสา. แรงงานข้ามชาติลาว ภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556.

———. สถานการณ์และแนวโน้มของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2556.

ธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์. เศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างของรัฐ และการพัฒนานโยบายสาธารณะ

ในมุมมองเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

รวีพรรณ ประจวบเหมาะ. การย้ายถิ่น : ทฤษฎีและความเป็นไปในเอเชีย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

สมพงศ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแห่งศตวรรษที่

21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

อนุสรณ์ ลีมณี. รัฐ สังคมและการเปลี่ยนแปลง การพิจารณาเชิงอำนาจ นโยบายและเครือข่าย

ความสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด, 2558.

เอกสารทางราชการ

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. "นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ." กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

สภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2558.

สมศักดิ์ ศิขมัต และคนอื่นๆ. "ตลาดแรงงานไทยและบทบาทในการสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจ

ไทย." กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. "คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ." 4-5. กรุงเทพฯ, 2557.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. "สถานการณ์แรงงานต่างด้าว." กรุงเทพฯ, 2559.

สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์. "แนวทางการคุ้มครอง ส่งเสริม และการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

แรงงาน ตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2555 – 2559 ทั้งใน

ระดับจังหวัดและระดับชาติ." กรุงเทพฯ, 2557.

วิทยานิพนธ์

ชนิษฐา สุขสง. "การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของศิลปินพื้นบ้านภาคใต้ กรณีศึกษานายหมูน อ่อนนุ่มคณะหนังตะลุง." คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และฐิติรัตน์ อธิธิมัยชัย. "ผลกระทบและมาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับ แรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรี : การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทาง กฎหมายก่อนและหลังประกาศนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ." บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 2559.

บุษกร อธิมัย. "นโยบายหาเสียงแนวประชานิยมกับอำนาจทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษา การศึกษาเชิงเศ รณษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย." คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พศกร โยธินีรนาท. "นโยบายรัฐบาลและการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติเงิน ทดแทน พ.ศ. 2537." คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2555.

สมพร บัวศักดิ์. "การปรับนโยบายต่างประเทศไทยต่อเวียดนาม." คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2530.

อมรรวรรณ ศรีชูเปี่ยม. "รัฐไทยกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ : ศึกษากรณีแรงงาน ประมง จังหวัดสมุทรสาคร." คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2550.

ออนไลน์

ASTVผู้จัดการออนไลน์. "มหาอำนาจกดดันไทยชิงผลประโยชน์." 2557.

BBC. "ไทยยังอยู่-tier 2 รายงานค้ำมนุษย์สหรัฐฯ." 2560.

prachatai.com. "รายงานค้ำมนุษย์ปี 59 สหรัฐอเมริกาเลื่อนอันดับไทยขึ้นบัญชี 2 ต้องจับตา." 2559.

THAIPUBLICA. "แฉความคืบหน้าแก้ประมง IUU เผยเรือ 4 หมิ่นลำยัง “over Fishing” มั่นใจคุมได้ - 18-21 ม.ค. EU ตรวจการบ้านอีกรอบ." 2560.

thaireform. "ปัญหาค้ำมนุษย์ไทยดีขึ้น สหรัฐฯ เลื่อนอันดับขึ้นอยู่ Tier 2 Watch List." 2559.

voicetv21. "ไขปม:เปิดสถิติแรงงานต่างด้าว ไทยมีเยอะแค่ไหน? ก่อนจะออกพ.ร.ก.แรงงานต่างด้าว." 2560.

wixsite.com. "ผลกระทบด้านลบของแรงงานต่างด้าวที่มีต่อ สังคม สาธารณสุข และความมั่นคง." 2553.

- เดลินิวส์. "ไทยยังอยู่อันดับเดิมค้ำมนุษย์ปี 2560." 2560.
- เสาวณี จันทะพงษ์. "การขาดแคลนแรงงานไทย: สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข." 2554.
- โชติกา ชุ่มมี. "ผลกระทบสำหรับรัฐฯ ลดอันดับไทยสู่ระดับต่ำสุดการค้ำมนุษย์ 2014." 2014.
- ไทยโพสต์. "เมินจัดมาตรา44ปราบโกง บิ๊กตุ๋กกฎหมายปกติเอาอยู่." 2561.
- ไทยรัฐ. "เชือด 'พลโทมนัส' จำคุก 27 ปี ค้ำมนุษย์โรฮีนจา." 2560.
- . "สมยศ จับมือ เอก ลุยล้าง ค้ำมนุษย์ ประมง งานสำคัญของชาติ." 2558.
- ไทยรัฐออนไลน์. "UNHCR ถก ปลัดมท. ช่วยเหลือ "ผู้ลี้ภัยสงคราม-ค้ำมนุษย์"." 2559.
- . "มีคนไร้สัญชาติในไทยมากกว่า 2 แสนคน." 2560.
- กระทรวงแรงงาน. "กระทรวงแรงงาน ย้ำ ! พ.ร.ก.ใหม่ลดปัญหาการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน." 2560.
- กระทรวงการต่างประเทศ. "การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์." 2558.
- . "รายงานผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559." 2559.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. "การจัดระบบคนไร้รัฐในบริบทประเทศไทย." 2554.
- กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงาน. "ILO มีมติยุติการพิจารณาข้อร้องเรียนการแก้ไข ปัญหาแรงงานในภาคประมงหลังรับทราบความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาของไทย." 2560.
- ข่าวไทยพีบีเอส. "ชมคสช.ปลดล็อก "ค้ำมนุษย์" ได้ผล ฝันรัฐบาลใหม่พาไทยขยับขึ้น เทียร์ 1." 2560.
- . "พัฒนรัฐ ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและปราบปราม 1 รักษาการแทนผู้อำนวยการศูนย์ต่อต้านการค้ำมนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ)." 2560.
- ข่าวสด. "คสช.เปิดศูนย์รับร้องเรียนขรก.ทุจริต พบเจอแจ้งได้ที่หน่วยทหารทั่วประเทศ.-สายด่วน 1299." 2560.
- . "ด่วน!! "ดีเอสไอ"บุกจับอาบอบนวดดังกลางกรุง! ช่วยด.ญ.ชาวเมียนมาถูกลวงบำเรอกาม." 2561.
- ข่าวสารสนเทศ. "นายกรัฐมนตรีประกาศ การป้องกันปราบปรามการค้ำมนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติ." 2558.
- คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.). "ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๖๘ / ๒๕๕๗ เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ และการแก้ไขปัญหา แรงงานต่างด้าว ระยะที่ ๑ เป็นการชั่วคราว." 2557.
- คม ชัด ลึก. "ก.แรงงาน ยันซื้อเครื่องสแกนมาตรวจแรงงานต่างด้าวค้ำค่า." 2560.
- . "คสช.ย้ำไม่มีนโยบายกวาดล้างต่างด้าว." 2557.
- ชุลีพร บุตรโคตร. "แฉไทยศูนย์กลาง'ค้าประเวณีข้ามชาติ 'ไทย-ลาว-พม่า-จีน'ถูกหลอกขายตัวเพียบ สุดโหดช่องมาเลย์ปีรับแขกวันละ30คน." 2555.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. "ไทยแจ่งสหรัฐคือหน้า Tip Report ยก 6 คดีตั้งเป้าค้ามนุษย์เป็นศูนย์."

2560.

ผู้จัดการรายวัน. "ปัญหาหลบหนีเข้าเมือง ภัยที่คุกคามความมั่นคง." 2550.

ผู้จัดการออนไลน์. "วอชิงตันโพสต์รายงาน “กึ่งไทยในงานของผู้บริโภคอเมริกันปนเปื้อนค้ามนุษย์”."

2557.

———. "สื่อออกกั๊ดไม่ปล่อยประมงเถื่อนไทย ยูเอ็นระบุ ไทยยังใช้แรงงานทาสต่อเนื่อง จับปลา
ในน่านน้ำตัวเอง ปล่อยให้ถูกฆ่า-หิวจนตาย!", 2560.

ภริตา ธนโชคโสภณ. "ปัญหาการค้ามนุษย์กับการค้าระหว่างประเทศ." 2557.

มติชนออนไลน์. "ปลัดมท. แจงมติกรม. แก้กนไร้รัฐ...สัญชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมาย."

2559.

รจนา ระจินดา. "มารู้จักแรงงานต่างด้าวกันดีกว่า." 2556.

รัฐบาลไทย. "ข่าวทำเนียบรัฐบาล-พม. ขานรับข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี." 2560.

———. "นายกรัฐมนตรีเน้นย้ำให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์."

2560.

———. "นายกรัฐมนตรีเยี่ยมชมภาพรวมการดำเนินงานองค์การสะพานปลา พร้อมตรวจเยี่ยมการ
ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่คัดแยกประเภท และการขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำ." 2561.

———. "ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนา อย่างยั่งยืน 30 มิถุนายน 2560." 2560.

รุจน์ หาเรือนทอง. "สิทธิมนุษยชน (Human Right)." 2554.

วรรณโชค ไชยสะอาด. "กฎหมายแรงงานต่างด้าว หมดเวลาเกี่ยเขียะ-ยึดเงิน-เห็นเพื่อนบ้านเป็นคน
ชั้นต่ำ.... ." 2560.

สถานทูตสหรัฐและสถานกงสุลในประเทศไทย. "ประเทศไทย บัญชีกลุ่มที่ 3

ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี
พยายามแก้ไขปัญหา." 2557.

สถานทูตสหรัฐและสถานกงสุลในประเทศไทย. "รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี พ.ศ.
2557." 2557.

สรายุทธ ยะกร. "การค้ามนุษย์ในประเทศไทย." 2558.

สักกรินทร์ นิยมศิลป์. "อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยคุกคามไทยและอาเซียน." 2558.

สาวรรภา คำทา. "ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในประเทศไทย ", 2556.

สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. "รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ ของประเทศไทย ประจำปี 2557." 2557.

สำนักนายกรัฐมนตรี. "รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ครบรอบ 1 ปี (12 กันยายน 2557-12 กันยายน 2558)." 2558.

สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. "การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ : วาระ แห่งชาติ." 2558.

บทความ

แสงจันทร์ มาน้อย. "การดำเนินงานของประเทศไทยในการต่อต้านการค้ามนุษย์." (15 สิงหาคม 2557-2557).

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่น สภา ทนายความ. "นโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ." (2554): 19-21.

จิตรา สายสุนทร และพันธ์ทิพย์ กาญจนนะ. "ความเป็นคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติในประเทศไทย." (2547).

ประสพชัย พสุนนท์ และวิทวัส ชุนหน. "ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติ ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี". วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (2558).

มัทยา ศรีพนา. "ปัญหาแรงงานประมงและการประมงผิดกฎหมาย : ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมประมงไทย." (2558).

รัชกร พวงชนะเลิศ. "ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย." (6 กรกฎาคม 2559-2559).

สมาน เหล่าดำรงชัย. "ผลกระทบแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย, การบริหารจัดการความรู้." 2556.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. "แนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) และโลกที่แบ่งเป็นสองส่วน (Bifurcated World)." Chinese - Asian Studies (4 ธันวาคม 2551-2551).

หนังสือพิมพ์

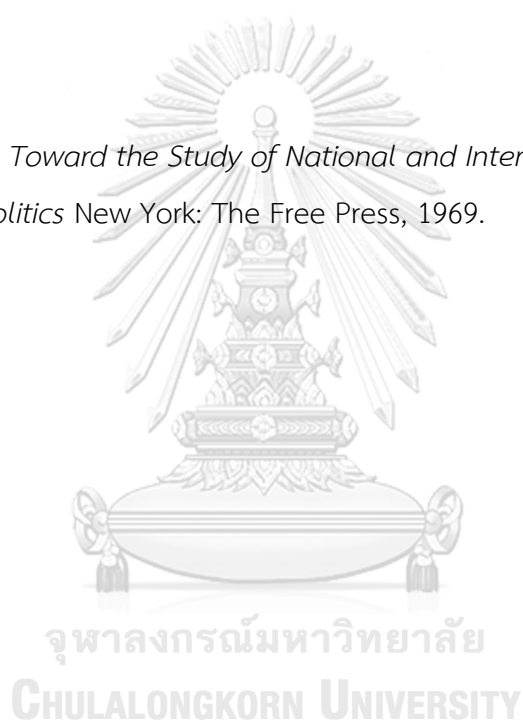
เดลินิวส์. "เอกชน เฮ ชะลอพรก.ต่างด้าว." เดลินิวส์, 2560.

รายการโทรทัศน์

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. "ปัญหาแรงงานต่างด้าวนอกระบบ ผิดกฎหมาย รายการคืนความสุขให้คนในชาติ (สถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย)." 2557.

หนังสือภาษาอังกฤษ

James N. Rosenau. *Toward the Study of National and International Linkages in Linkages Politics* New York: The Free Press, 1969.

ภาคผนวก

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2555 – 2559 ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ

กระทรวงแรงงานได้เล็งเห็นความสำคัญของแรงงานนอกระบบ ซึ่งจำเป็นต้องมีคณะทำงานร่วมกันเพื่อดำเนินงานในเรื่องของแรงงานนอกระบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน⁹⁹ ทั้งนี้ภาครัฐต้องเป็นฝ่ายสนับสนุน ส่วนในเรื่องข้อเท็จจริง คณะทำงานแรงงานนอกระบบต้องช่วยกันขับเคลื่อนบริหารจัดการ ในส่วนของอาสาสมัครแรงงาน มอบให้ปลัดกระทรวงแรงงาน ดำเนินการพิจารณาจากข้อสังเกตต่างๆ เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป สำหรับข้อเสนอนโยบายเพื่อการคุ้มครอง ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ให้คณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบแห่งชาติ (คนช.) นำเสนอให้เป็นมติคณะรัฐมนตรี เร่งรัดให้มีการบังคับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ.2553 พิจารณาให้มีการออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานนอกระบบโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ การปรับปรุงกลไกบริหารจัดการและสิทธิประโยชน์ประกันสังคมแรงงานนอกระบบ ตามระบบประกันสังคมมาตรา 40 ฯลฯ

โดยมีเป้าหมายเพื่อให้แรงงานนอกระบบได้มีหลักประกันสังคมมากที่สุด อาทิ การสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาหน่วยบริการชุมชน ปรับปรุงสิทธิประโยชน์ให้จูงใจและสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบแห่งชาติ ยังได้เสนอให้พิจารณาทบทวนการคัดเลือก แต่งตั้ง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครแรงงาน (อสร.) และศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบฯ รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรแรงงานนอกระบบระดับชาติและระดับปฏิบัติการ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้แรงงานนอกระบบเข้าถึงการคุ้มครอง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งภายในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดและระดับชาติการพิจารณา ทบทวน และปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนผู้รับงานไปทำที่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และขอให้คณะกรรมการประสานยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบภายในกระทรวงทั้งในระดับกระทรวงและระดับจังหวัด

ลักษณะของแรงงานที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย มีการจำกัดความตามมติกรม. ปี 2539 ไว้ 4 ประเภท คือ

⁹⁹ สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์, "แนวทางการคุ้มครอง ส่งเสริม และการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน ตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2555 – 2559 ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ," (กรุงเทพฯ 2557).

1) แรงงานข้ามชาติที่จดทะเบียนเพื่อได้สิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราว ซึ่งแรงงานเหล่านี้จะต้องผ่านการตรวจสุขภาพก่อน จึงจะขอใบอนุญาตทำงานจากกระทรวงแรงงานได้ โดยได้รับหลักฐานจากหน่วยงานของรัฐ 3 ฉบับ คือ ใบอนุญาตให้พำนักอาศัยชั่วคราว (ทร. 38/1) บัตรประกันสุขภาพและใบอนุญาตทำงาน

2) แรงงานข้ามชาติที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ หรือถูกเรียกว่าสั้นๆ ว่า “กลุ่มพิสูจน์สัญชาติ” ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่รัฐบาลวางมาตรการที่จะปรับสภาพของแรงงาน ที่เข้าเมืองผิดกฎหมายมาเป็นแรงงานถูกกฎหมาย โดยผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ ซึ่งมีเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2547

3) แรงงานข้ามชาติเข้าประเทศผ่านบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ MOU ซึ่งเป็นแรงงานข้ามชาติประเภทไร้ฝีมือ ที่ไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีข้อตกลงร่วมกัน ในการนำเข้าแรงงานเหล่านั้นเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย

4) แรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งหมายถึงแรงงานเถื่อนที่ทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต ซึ่งจำนวนแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้ไม่มีตัวเลขชัดเจน และถือว่าเป็นกลุ่มแรงงานที่สร้างปัญหาให้กับประเทศไทยอย่างมากจน คสช. เห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง จึงต้องมีการเร่งดำเนินการจัดระเบียบโดยเร็ว

ขณะที่ล่าสุด กระทรวงแรงงาน ได้เปิดเผยตัวเลขภาพรวมของแรงงานต่างด้าวภายในประเทศไทย เฉพาะที่มีการดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มียอดรวมทั้งสิ้น 2,233,015 คน แยกเป็นแต่ละประเภทดังนี้

1.ประเภทแรงงานที่นำเข้าตามสัญญา MOU ผ่านบริษัทนำเข้าแรงงานต่างด้าว จำนวน 224 แห่ง จำนวน 408,507 คน (สี่แสนแปดพันห้าร้อยเจ็ดคน) แยกเป็น

แรงงานเมียนมาร์ 111,492 คน (หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นหนึ่งพันสี่ร้อยเก้าสิบสองคน)

แรงงานลาว 55,342 คน (ห้าหมื่นห้าพันสามร้อยสี่สิบสองคน)

แรงงานกัมพูชา 241,673 คน (สองแสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยเจ็ดสิบสามคน)

2.ประเภทแรงงานผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 1,824,508 คน (หนึ่งล้านแปดแสนสองหมื่นสี่พันห้าร้อยแปดคน) แยกเป็น

แรงงานเมียนมาร์ 1,630,279 คน (หนึ่งล้านหกแสนสามหมื่นสองร้อยเจ็ดสิบเก้าคน)

แรงงานลาว 40,456 คน (สี่หมื่นสี่ร้อยห้าสิบกคน)

แรงงานกัมพูชา 153,683 คน (หนึ่งแสนห้าหมื่นสามพันหกร้อยแปดสิบสามคน)

ส่วนแรงงานข้ามชาติที่ไม่ถูกกฎหมาย เนื่องจากไม่มีการลงทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน หรือ ที่เรียกว่าแรงงานใต้ดินนั้น ทางด้าน นายถวิล เปลี่ยนศรี เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ตรวจพบมีแรงงานต่างด้าวประเภทนี้ มากกว่า 1 เท่าตัวของแรงงานที่มาลงทะเบียนตามกฎหมาย หรือประมาณ 4 ล้านคนโดยพบมากที่จังหวัดสมุทรสาคร และ ระนอง ซึ่งกลุ่มพวกนี้มักจะมีปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ และปัญหาความมั่นคงตามมา เนื่องจากเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย ทำให้ถูกข่มขู่จากกลุ่มผู้มีอิทธิพล หรือ กลุ่มมาเฟีย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย

เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และการแก้ไขปัญหา แรงงานต่างด้าว ระยะที่ 1 เป็นการชั่วคราว

ตามที่ปัญหาการค้ามนุษย์และแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้ทวีความรุนแรงและ ยืดเยื้อมาเป็น เวลานาน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพและมีการบูรณาการ เคารพต่อหลักการสากลด้านสิทธิมนุษยชน คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีประกาศดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง ที่ใช้แรงงานต่างด้าว ดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองในการทำงานและไม่ถูกบังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการ นายจ้าง ในอุตสาหกรรมประมงและกิจการต่อเนื่อง โดยในช่วงนี้คณะรักษาความสงบ แห่งชาติมีมาตรการผ่อนผันให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง จัดทำบัญชีแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในความดูแลให้ ครบถ้วน เพื่อให้จ่ายต่อการจัดระเบียบในห้วงต่อไป

ข้อ 2. ให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง และแรงงานต่างด้าวที่อยู่อาศัยในประเทศไทยให้ความร่วมมือในการ ดำเนินการตาม แนวทางที่ทางราชการกำหนด ทั้งนี้ เพื่อทางการไทยสามารถให้การคุ้มครองดูแลตาม หลักสิทธิมนุษยชนและหลัก มนุษยธรรม ตามมาตรการระยะที่ ๑ ที่ยังมีการผ่อนผันอยู่ในปัจจุบัน แต่ ต้องมีการควบคุม

ข้อ 3. ให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งบังคับใช้กฎหมายอย่าง จริงจัง มี ประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามผู้กระทำความผิดด้านการค้ามนุษย์ และขบวนการลักลอบนำพา แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

ข้อ 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดปล่อยปละละเลย หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้ามนุษย์ กลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แรงงานเด็ก สตรี และการลักลอบนำเข้าแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจะต้องถูกดำเนินการทางวินัยและ ทางอาญาทันที

ข้อ 5. ให้การดำเนินการข้างต้นสอดคล้องกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและ ประชาคมโลก ตลอดจนมาตรฐานสากลด้านสิทธิแรงงานและหลักการด้านมนุษยธรรม เพื่อความเป็นธรรม เสมอภาค และมนุษยธรรม

ข้อ 6. ให้คณะกรรมการนโยบายการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว ติดตามผลการดำเนินงานตามข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5 และให้รายงานผลให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติทราบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประกาศ ณ วันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาว หฤทัย จงวัฒนบัณฑิตย์

จบการศึกษาชั้นประถมและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ สาขา
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการเมืองและการจัดการการปกครอง ภาควิชาการ
ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY